

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS

İSTANBUL'DAKİ BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM
TANITIM FİMLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Deniz HALMAN
116698001

Prof. Dr. A. Asu Aksoy ROBINS

İSTANBUL
2019

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS

İSTANBUL'DAKİ BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM
TANITIM FİMLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Deniz HALMAN
116698001

Prof. Dr. A. Asu AKSOY ROBINS

İSTANBUL
2019

İstanbul'daki Belediyelerin Kentsel Dönüşüm Tanıtım Filmlerinin Göstergebilimsel Analizi

Semiotic Analysis of Urban Transformation Promotional Films of Municipalities in Istanbul

Deniz HALMAN

116698001

Tez Danışmanı: Prof. Dr. A. Asu AKSOY ROBINS

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Emrah Altınok

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Asuman Türkmen

Yıldız Teknik Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih : 19.04.2019

Toplam Sayfa Sayısı:

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Tanıtım Filmleri
- 2) Medya
- 3) Göstergebilim
- 4) Kentsel Dönüşüm

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Promotional Films
- 2) Media
- 3) Semiology
- 4) Urban Transformation

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőmesinde hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen danıőmanım sayın Prof. Dr. Asu Aksoy'a, fikirleri ve önerileri ile bana yol gosteren jüri üyeleri sayın Prof. Dr. Asuman Türkün'e ve Dr. Öğr. Üyesi Emrah Altınok'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın tüm süreçlerinde bana destek olan sayın Doç Dr. Mehmet Ufuk Özcan'a ve Doç Dr. Merih Taőkaya'ya, daima yanımda olan, hayatı birlikte paylaőtığım aileme ve niőanlım Uğur Tomaka'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
TABLO LİSTESİ	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1980 SONRASI DÖNEMDE BELEDİYELERİN ROLÜ	7
1.1. 1980-1990 Arası Uygulamaya Konan Konut Yasaları ve Belediyeler.....	7
1.2. 1990 ve Sonrası Uygulamaya Konan Konut Yasaları ve Belediyeler	11
1.3. 2012 Tarihli “Afet Yasası” ve Belediyelere Bıçılan Yeni Rol	16
1.3.1. 6306 Sayılı Yasa Kapsamında Yasal Sürecin İşleyişi ve Belediyeler	17
1.3.2. 6306 Yasası Kapsamında İlçe Belediyelerinin Rolü.....	20
1.3.3. İlçe Belediye Başkanları 6306 Sayılı Yasa ile Belediyelerin Değişen Rollerini Nasıl Yorumladılar: Basılı Medya Demeçlerinden Örnekler	25
1.4. Bölüm Değerlendirmesi	37

İKİNCİ BÖLÜM

2. BELEDİYELER VE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ.....	40
2.1. Kentsel Dönüşüm Proje Alanlarının Sosyo-demografik Dokusu ve Kentsel Dönüşüm Projeleri	40
2.1.1. Beyoğlu Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları.....	41
2.1.2. Esenler Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları	48

2.1.3. Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları	52
2.2. Bölüm Değerlendirmesi	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BELEDİYELERİN TANITIM FİMLERİ	64
3.1. Kentsel Dönüşüm Projeleri Kapsamında Belediyelerin Kullandığı Tanıtım Malzemeleri.....	65
3.1.1. Belediyelerin Tanıtım Faaliyetleri	67
3.2. Belediyelerin Resmî Web Sayfaları ve Tanıtım Filmleri	69
3.3. Web Sayfaları ve Tanıtım Filmlerine Erişim.....	71
3.3.1. Beyoğlu Belediyesi	72
3.3.2. Esenler Belediyesi	77
3.3.3. Gaziosmanpaşa Belediyesi.....	79
3.4. Belediyelerin Tanıtım Filmlerine Dair Bilgiler	83
3.4.1. Tanıtım Filmleri	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM TANITIM FİMLERİNİN ANALİZİNDE YÖNTEM	105
4.1. Göstergibilim.....	106

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM TANITIM FİMLERİNİN ANALİZİ	118
5.1. Tanıtım Filmlerini Meydana Getiren Öğeler	118
5.1.1. Müzik	119
5.1.2. Görsel	120
5.1.3. Metin	120
5.2. Analiz.....	122
5.2.1. Müzik	123
5.2.2. Görüntü.....	127

5.2.3. Görüntülerin Değerlendirmesi.....	136
5.2.4. Metin	142
5.3. Bölüm Değerlendirmesi	157
5.3.1. “İyi” kod.....	157
5.3.2. “Kötü” Kod	158
SONUÇ.....	160
KAYNAKLAR	167
EKLER.....	175
EK-1 Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm	175
Ek-2 GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi	179
Ek-3 Kentsel Dönüşüm Projelerimizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor.....	182
Ek-4 Esenler’in Tarihi Projesi	185

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1.	29.08.2017 tarihli Yeni Birlik Gazetesi	26
Şekil 1.2.	12.10.2015 tarihli Esenler Belediyesi'nin Yayını Olan "Kentim Gazetesi	27
Şekil 1.3.	28 Ağustos 2016 tarihli Milliyet Gazetesi	29
Şekil 1.4.	26 Nisan 2016 tarihli Sabah Gazetesi	30
Şekil 1.5.	17 Ağustos 2017 ve 25 Kasım 2018 tarihli Posta Gazetesi	31
Şekil 1.6.	21 Temmuz 2015 tarihli Habertürk Gazetesi	33
Şekil 1.7.	1 Eylül 2015 tarihli Haber Türk Gazetesi	35
Şekil 1.8.	6 Nisan 2015 tarihli Yenigün Gazetesi	35
Şekil 1.9.	30 Eylül 2012 tarihli Radikal Gazetesi	36
Şekil 2.1.	Örnektepe-Sütlüce Kentsel Dönüşüm Proje Alanı'nın Yıkım Öncesi Görüntüsü.....	45
Şekil 2.2.	Örnektepe-Sütlüce Afet Odaklı Kentsel Dönüşüm Proje Alanı.....	45
Şekil 2.3.	Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Temsili Örneği	48
Şekil 2.4.	Esenler Belediyesi Kentsel Dönüşüm Alanları	51
Şekil 2.5.	Mevlana Mahallesi Görünümü.....	55
Şekil 2.6.	Mevlana Mahallesi 1. Kısım Kentsel Dönüşüm Projesi Görseli.....	56
Şekil 2.7.	Gaziosmanpaşa Sarıgöl Mahallesi Kentsel Dönüşüm Alanı.....	58
Şekil 2.8.	Örnek Proje Görseli.....	58
Şekil 2.9.	Belediyelerin Sahip Oldukları Alan Büyüklükleri	59
Şekil 2.10.	Belediyelerin Nüfus Büyüklükleri	60
Şekil 2.11.	Belediyelerin Nüfuslarının Yaşlara Göre Dağılımı.....	60
Şekil 2.12.	Belediyelerdeki Eğitim Oranları	61

Şekil 3.1.	Beyoğlu Belediyesi Resmi Web Sayfası.....	72
Şekil 3.2.	Beyoğlu Belediyesine Ait “Beyoğlu Büyük Dönüşüm” adlı web sayfası.....	73
Şekil 3.3.	Beyoğlu Belediyesi Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi web sayfası	74
Şekil 3.4.	Beyoğlu Belediyesi Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi web sayfası	75
Şekil 3.5.	Beyoğlu Belediyesi’ne ait Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesini konu alan web sayfası	76
Şekil 3.6.	Esenler Belediyesi resmî web sayfası	77
Şekil 3.7.	Gaziosmanpaşa Belediyesi resmî web sayfası	79
Şekil 3.8.	Gaziosmanpaşa Belediyesi “Kentsel Dönüşüm” sayfası	81
Şekil 3.9.	Gaziosmanpaşa Belediyesi “Galeri” web sayfası.....	82
Şekil 3.10.	Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Film Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare	85
Şekil 3.11.	Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare	87
Şekil 3.12.	Esenler’in Tarihi Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare	88
Şekil 3.13.	Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare.....	90
Şekil 3.14.	GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare	95
Şekil 3.15.	GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler.....	98
Şekil 3.16.	Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare	100
Şekil 4.1.	Hjemslev’in gösterge tablosu	110

Şekil 4.2.	Barthes'in Anlamlandırma Düzeyi (Küçükdoğan, 2009)	115
Şekil 5.1.	Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Adlı Tanıtım Filminden Kareler	131
Şekil 5.2.	Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler	132
Şekil 5.3.	Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Adlı Tanıtım Filminden Kareler	132
Şekil 5.4.	Esenlerin Tarihi Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler	132
Şekil 5.5.	Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor Adlı Tanıtım Filminden Kareler	133
Şekil 5.6.	GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projeleri Adlı Tanıtım Filminden Kareler	133

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Gaziosmanpaşa Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi ve Esenler Belediyesi Kentsel Dönüşüm Alanları ve Yasa	24
Tablo 2.1. İlçe Belediyelerin Demografik Yapısına Dair Bilgiler	61
Tablo 3.1. Videolar ve İzlenme Sayıları.....	84
Tablo 5.1. Tanıtım Filmlerinde Müzik ve Konuşma Kullanımı.....	124
Tablo 5.2. Tanıtım Filmlerindeki Müziğin Özellikleri.....	125
Tablo 5.3. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Göstergeler	129
Tablo 5.4. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Göstergelerin Renk Kullanımındaki Karşılığı.....	134
Tablo 5.5. Tanıtım Filmlerinde Animasyon Görüntülerinin Kullanımı	135
Tablo 5.6. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Metinsel Göstergeler ..	152

ÖZET

2012’de yürürlüğe giren 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ile beraber Türkiye’de, kentsel dönüşüm süreci ivme kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı yerel yönetimlerin ortaya koyduğu tanıtım filmlerinin hangi bakış açıları ile hazırlandığının analizini yapmak ve 1980’den itibaren değişen rollerini kanunlar yolu ile inceleyebilmektedir. Çalışmada resmî web sayfalarında kentsel dönüşüm süreçlerini aktif olarak paylaşan ve İstanbul’da diğer bölgelerin de sahne olduğu kentsel dönüşüm süreçlerini yaşayan İstanbul’daki 3 ilçe belediyesi seçilmiştir. Bu belediyeler; Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi’dir.

3 ilçe belediyesinin hazırlamış olduğu 6 tanıtım filmi Roland Barthes’in göstergebilimsel analiz yöntemine uygun olarak incelenmiştir. Bu analiz sonucunda tanıtım filmlerinde iki temanın bulunduğu tespiti yapılmıştır. Bu temalardan birincisi deprem ve sağlıksız yapılaşmanın işaret edilmesi yoluyla oluşturulan korku, kasvet, kaygı ve mutsuzluk gibi soyut duyguları işaret ederken, diğer tema ise projenin tanıtımında kullanılan söylemsel ve görüntüsel göstergeler yolu ile aydınlık, mutluluk ve güven duygularının aktarımdan teşkil olmaktadır.

Kentsel dönüşüm projelerine sahne olan mahallelerin sosyo-demografik özellikleri göz önüne alındığında, tanıtım filmlerinde projelerin gerçekleşmesi ile beraber bir sınıf atlama vaadi sunumunun bulunduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra bir ikna yöntemi olarak korku inşası ve otoritenin bir güven unsuru olarak adres gösterilmesi vurgusu yapılmaktadır.

ABSTRACT

In Turkey, urban transformation process has gained momentum after the 6306 numbered regulation which came into force named “Implementation Regulation of the Law of Transformation of Areas Under the Disaster Risks” in 2012. The aim of this study is to analyze the viewpoints of the promotional films prepared by local administrations and to examine their changing roles through the laws since 1980. In the study, 3 municipalities in Istanbul are selected for sharing the urban transformation processes actively on their official web pages and for facing the same urban transformation processes as the other districts face in Istanbul. These municipalities are; Beyoglu Municipality, Esenler Municipality and Gaziosmanpaşa Municipality.

6 promotional films prepared by 3 municipalities were examined with the semiotic analysis method of Roland Barthes. As a result of this analysis, it was determined that there were two main themes. While the first one points out the emotions such as fear, gloom, anxiety and unhappiness by specifying the earthquake possibility and badly constructed buildings, the other theme points out happiness and trust through the discursive and visual indicators used in the promotion of the projects.

Considering the socio-demographic characteristics of the neighborhoods that the promotional films witness, it is seen that there is a class jump promise presentation. In addition to this, it is emphasized that “fear” has been used as a method of persuasion and authority was addressed as an element of trust.

GİRİŞ

Günümüzde neoliberal ekonomi politikaları konut sektörünü şekillendirmektedir. Neoliberal politikaların kent mekanındaki egemenliğini görünür kılan uygulamalar kentsel dönüşüm uygulamalarıdır (Bahçeci, 2017: 36). Yasal yollarla önü açılan kentsel dönüşüm projeleri bu tez çalışmasının ana odağıdır. 2012’de yürürlüğe giren 6306 sayılı “Afet Yasası” adlı kanundan sonra yayımlanan belediyelerin hazırlamış olduğu resmi tanıtım filmleri incelenecektir.

Öncelikli olarak bu çalışmada belediyelerin konut yasaları karşısındaki yetki ve sorumluluklarının değişen dinamiklerini açıklamak ve bu doğrultuda “Afet Yasası”nın getirdiği değişimleri ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın birinci bölümünde Türkiye’deki konut yasaları ve bu yasalar doğrultusunda değişen kent politikaları belediyelerin rolü bağlamında ele alınacaktır. Bu bölüm 1980-2012 tarih aralığı ve 2012 sonrası olmak üzere iki temel başlık altında düzenlenmektedir. 2012 yılının tarihsel bir sınır olarak seçilmesinin sebebi aynı sene yürürlüğe giren 6306 sayılı “ Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun”dur. Bu kanun tezin birinci bölümünde detaylıca değinileceği üzere Türkiye’deki konut üretim sektörünü ve kentsel dönüşüm sürecine dair tüm aşamaları etkileyen, engelleyici faktörleri ortadan kaldırmaya yönelik, güçlerin büyük ölçüde merkezi yönetimde toplandığı, yerel yönetimlerinse bölgelerindeki kentsel dönüşüm konusunda görev ve sorumluluklar edindiği önemli bir yasa olarak görünmektedir. Tezde ele alınan İstanbul iline bağlı üç ilçe belediyesi (Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi) yasa sonrası bölgelerinde ilan edilen “riskli alan”ların dönüştürülmesi sürecinde yüklü sorumluluklar ve görevler edinmişlerdir. Bu görev ve sorumluluklar ilçe belediyelerinde ikamet eden bölge halkını kentsel dönüşüm projelerine benimsetmek ve özel sektör işbirliğinin bulunduğu projelerde özel sektörün sürece katılımını sağlamak olarak özetlenebilir. Bu anlamda birinci bölüm Belediye Başkanlarının basılı medyada verdiği demeçlerin örnek gösterilmesi ve

yorumlanması ile sonlandırılacaktır. İkinci bölümde ilçe belediyelerinde yaşayan nüfusun sosyodemografik dokusunun ve incelenecek tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm projelerinin içeriğinin incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu bölüm yerelin yapısı ve sonraki bölümlerde ele alınacak olan tanıtım filmlerindeki projelerin aktarılma biçimlerinin birbiri ile ilişki durumunun tartışılmasına yardımcı olmaktadır. Tezin üçüncü bölümünde ise belediyelerin kentsel dönüşüm projelerini kapsayan süreçte gerçekleştirdiği tanıtım faaliyetlerine ve tanıtım malzemelerine bakılacaktır. Bu bölümde amaçlanan 3 ilçe belediyesinin seçilme sebeplerine açıklık getirmek, belediyelerin tanıtım faaliyetlerini ve kullanılan materyalleri resmî web sayfaları üzerinden tarayarak ortaya çıkan tabloyu tartışmak ve tanıtım filmlerinin bu materyaller içerisinde nerede konumlandığını görebilmektedir. Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin seçilme sebebi tezin ilerki bölümlerinde detaylandırılacaktır. Bu sebepler; 3 ilçe belediyesi resmi web sayfaları üzerinden kentsel dönüşüme dair paylaşımlar yapmaktadırlar, kentsel dönüşüme dair yapılan tanıtım çalışmalarının ve oluşturulan materyallerin web ortamında paylaşmaktadırlar ve kentsel dönüşüm süreçlerine dair İstanbul'da diğer ilçelerin geçirdiği süreçlerin benzerini deneyimlemektedirler. Bu doğrultuda üçüncü bölümde belediyelerin sayfaları incelenecektir ve tanıtım filmlerine bu web sayfaları üzerinden hangi yollar ile erişildiği aktarılacaktır. Bu bölüm seçilen tanıtım filmlerine dair bilgilendirmelerin yapılacağı bölüm olacaktır. Dördüncü bölüm ise tanıtım filmlerinin analiz yönteminin anlatıldığı bölümdür. Bu bölümde tanıtım kavramına ve günümüz dünyasında iletişim kanallarındaki yeri ve önemine değinilecektir. Ardından analiz yöntemi olan göstergebilim ele alınacaktır. Beşinci bölüm ise tanıtım filmlerinin analiz edildiği bölümdür. Bu bölümde tanıtım filmlerini meydana getiren öğeler incelenecektir ve her öğe göstergebilimsel analiz yöntemine uygun olarak analiz edilecektir. Bu analizin sonucunda belediyelerin tanıtım filmlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temel karşıtlık barındıran kod üzerinden kurgulandığı anlaşılacaktır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; 2012’de çıkarılan ve “Afet Yasası” olarak adlandırılan 6306 numaralı kanun ile kentsel dönüşümün aktörlerinden yerel idarelerin hazırladıkları kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinin hangi bakış açıları ve argümanlar ile tanıtıldığının analizini yapabilmektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise 1980’den itibaren belediyelerin değişen rollerini tarihsel süreçte kanunlar göz önüne alınarak incelemektedir. Belediyelerin sınırları içerisinde kalan alanlardaki demografik yapı ile kentsel dönüşüm projeleri arasındaki uyumun tartışılması hedeflenmiştir. Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin sosyo-demografik dokusu ile tanıtım filmlerindeki söylemler bu doğrultuda dikkate alınmıştır.

Tanıtım filmlerinin tercih edilmesinin sebebi; giderek dijitalleşen dünyada web portallarının öneminin giderek artması, yeni tanıtım seçeneklerinin meydana gelmesi ve medyanın yön değiştirmesidir. Yerel yönetimler bu süreçte kendi tanıtımlarını yapmak için çeşitli mecraları bir araç haline getirmişlerdir. Tanıtım çalışmalarının bir parçası olan tanıtım filmleri kentsel dönüşümün bölge halkına benimsetilmesi ve ikna edilmesi için bir araçtır.

Tanıtım filmlerinin tercih edilmesindeki bir diğer faktör seçilen filmlerde birçok öğenin bir arada bulunuyor olmasıdır. Amaç tanıtım filmlerinde bulunan birçok öğenin analizi yapıldıktan bütüncül bir sonuca varmaktır.

Araştırma Soruları

Çalışmanın ana araştırma soruları şunlardır;

- Yerel yönetimler, 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı “Afet Yasası” sonrasında kentsel alanlarda konut alanlarının dönüşümüne dair ne tür göre ve sorumluluklar almaktadırlar?

- Belediyeler bu görev ve sorumluluklar doğrultusunda uygulamada neler yapmaktadırlar?
- İlçe belediyeleri bölge halkına kentsel dönüşüm projelerinin uygulanması için hangi söylemleri yöneltmektedir?
- İlçe belediyelerinin hazırlamış olduğu resmi kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde kentsel dönüşüm projelerine yönelik ikna çalışmaları nasıl gerçekleşmektedir?
- Belediyelerin kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde iktidarın kentlerin dönüşümü meselesine bakışı semiyolojik olarak belirlenebilir mi?

Çalışmanın Kapsamı

Araştırmanın evrenini 2012 senesinde yürürlüğe giren 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun”un ardından belediyelerin kentsel dönüşüm projelerini tanıtımada kullanılan materyallerden biri olan tanıtım filmleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın örneklemini, İstanbul’da 5 belediye tarafından gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinin tanıtım filmleridir.

İstanbul’daki belediyelerin web sitelerinin incelenmesi sonucunda belirtilen üç belediyenin seçilmesine karar verilmiştir; Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi. Bu belediyelerin web siteleri incelendikten sonra kentsel dönüşüm hakkında yayınladıkları tanıtım filmleri resmî web sitelerinden tespit edilmiştir. Bu araştırma sırasında belediyelerin portallarında bulunan resmi tanıtım filmleri, kentsel dönüşüme dair haberlerde yer buldukları kısımların videoları çalışma kapsamının dışına çıkarılmıştır. Bunun sebebi konunun daraltılma amacı ve haber görüntülerinin dağınıklığıdır. Araştırmanın sonucunda aşağıda sıralanan tanıtım filmlerinin incelenmesine karar verilmiştir

- Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi,

- Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi,
- Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm,
- Esenler'in Tarihi Projesi,
- Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor,
- GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi.

Veri Toplama

Belediyelerin 1980'den günümüze gelinen süreçte yasalar karşısında değişen rolleri incelenirken bu süreçte çıkarılan konut yasaları önemli bir veri olarak göz önüne alınmıştır. 2012 sonrasında teze konu olan üç ilçe belediyesinin başkanları ile yapılan röportajlar belediyelerin görev ve yetkilerinin anlaşılmasında örnek kaynak olarak gösterilecektir. Belediyelerin sosyo demografik dokusunun incelendiği kısımlarda ise ortaya konan istatistik veriler Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine dayanarak yapılan araştırmalardan yola çıkılarak tespit edilmiştir.

Çalışmada analizinin yapılacağı belediyelerin resmi kentsel dönüşüm tanıtım filmleri belediyelerin web sitelerinin kentsel dönüşüme dair sekmelerin incelenmesi ve belediyelerin kentsel dönüşüm projeleri ile alakalı oluşturduğu web sitelerinin taranması sonucu elde edilmiştir. Dolayısıyla veri toplama konusunda başvuru ana websitesi belediyelerin resmi websiteleri ve bu websitelerinden yola çıkarak ulaşılan kentsel dönüşüm hakkında kurulan ve yine belediye tarafından düzenlenmiş web sayfalarıdır.

Bu çalışma sırasında İstanbul özelinde ortaya konan, kentsel dönüşümü içeren tezler, makaleler ve kitaplar incelenmiştir. İstanbul'da örnek olarak ele alınan belediyelerin kentsel dönüşüm ile ilgili yaptıkları çalışmalar, faaliyet raporları, birim çalışma yönetmelikleri üzerinden çalışmaya yansıtılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

İstanbul’da seçilen üç ilçe belediyesinin hazırlamış olduğu kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinin analizi sırasında Roland Barthes’in göstergebilimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Göstergebilimin seçilmesindeki öncelikli sebep analiz yönteminin inceleme malzemesindeki anlamların araştırılmasını sağlamaya yönelik bir yöntem olmasındandır. Göstergebilim, anlamın üretim sürecine dair sistemli bir ahenk oluşturur. Medyanın ortaya koyduğu malzemelerin incelenmesinde nesnenin içeriğini göstergeler yoluyla analiz etmek göstergebilim yönteminin konusudur. İnceleme nesnesinin içeriğine dair bir anlamlandırma şeması sunmasının yanı sıra izleyicide veya hedeflenen kitlede yaratılmak istenen etki bu yöntemde önemli görülmektedir. Bu doğrultuda göstergebilimin inceleme alanı bir reklam filmi, tanıtım filmi, afiş gibi birçok nesneyi içermektedir (Parsa, Sünbül, 2014: 11).

Belediyelerin tanıtım filmleri 3 ana öğeden meydana gelmektedir. Arka planda çalan müzik, görseller (fotoğraf görüntüleri, videolar, animasyon filmleri), ve metin. Metinde, tanıtım filmlerindeki konuşmaların deşifre yöntemi ile metne aktarılması sonucu ortaya konan söylemler analiz edilecektir. Tanıtım filmlerini meydana getiren öğelerden görüntü ve metin bu anlamda göstergelerin düz ve yan anlamlarının keşfi ve Barthes’in anlamlandırmanın düzeylerinin dikkate alınması ile analize tabi tutulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1980 SONRASI DÖNEMDE BELEDİYELERİN ROLÜ

1980'lerden itibaren Türkiye'de gündeme gelen neoliberal ekonomi politikaları, kentlerin sermaye birikim alanları haline gelmesine sebep olmuştur (Deneç, 2013: 109). İlhan Tekeli (1982 ve 1991) 1980 sonrası Türkiye'nin kentleşme sürecini "küçük sermayenin kentinden büyük sermayenin kentine geçiş" olarak tanımlamaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015: 114) Bu süreçte yerel yönetimler, kentsel rantın dağıtım sürecinde önemli bir aktör haline gelmiştir (Deneç, 2013: 109). Çalışmanın bu bölümünde tezin ana konusu olan 2012 yılında çıkarılan "Afet Yasası"na geline 1980 sonrası zaman diliminde belediyelerin kentsel alanın düzenlenmesindeki rollerini konu alan yasal düzenlemeler incelenmiştir. Bu bölümde belediyelerin özellikle yerel alanlarında konut üretiminin düzenlenmesi konusunda ne tür yetkilerle donatıldıkları yasaların yayın tarihleri dikkate alınarak kronolojik bir sırada ele alınmaktadır.

1.1. 1980-1990 Arası Uygulamaya Konan Konut Yasaları ve Belediyeler

1980 sonrasında Türkiye'de konut sorunu Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve gecekondular alanlarında bulunan konut stoğunun piyasaya açılmasıyla çözülmek istenmiştir (Türkün, 2014: 122). Bu kısımda 1980-1990 arasında uygulamaya konan konut yasaları ve belediyelerin bu yasalarla kendilerine yüklenen yeni rolleri, uygulamalar ile anlatılacaktır.

Bu döneme dair öncelikli olarak bahsedilmesi gereken yasal düzenlemelerden birisi büyükşehir belediyelerinin yönetim ve planlama yetkilerindeki değişimdir (Türkün, 2014: 90). 1985 yılında Resmî Gazete'de yayınlanan 3194 sayılı İmar Kanunu ile büyükşehir belediyesine nazım planı yapma, onama ve uygulama yetkileri devredilmiştir (Türkün, 2014: 91). Planlama

sürecine dair bir diğerk önemli yasa ise 1988 yılında çıkarılan 335 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'dir. Bu kararnameye göre büyükşehir belediye sınırları içerisinde "belde belediyeleri" kurulmasının önü açılmıştır (Türkün, 2014: 92). Nüfusu 2000'i aşan köylerde 1580 sayılı Belediye Kanunu'na dayanarak belde belediyeleri kurulabilecektir (Türkün, 2014: 92). Bu sayede İmar Kanunu'nda belirtilen plan onama mercii belde belediyeleri de olmuştur (Türkün, 2014: 92). Bu durum lüks konut sitelerinin, özel üniversitelerinin bu alanlarda inşa edilmesinin önünü açmıştır (Türkün, 2014: 92).

Günümüzde konut sektörünün en önemli aktörü haline gelen Toplu Konut İdaresi bu dönem kurulmuştur¹(TOKİ). 1981 yılında hazırlanan 2487 sayılı Toplu Konut Yasasının hedeflerinden birkaçı; toplu konutu özendirmek, kent yoksulunun konut sorununu çözmek için sosyal konut üretmek olarak belirtilmiştir (Taşkın 2007 akt. Türkün, 2014: 93). 1984 yılında 2985 sayılı Toplu Konut Yasası çıkarılmıştır². Bu yasayla bireysel kredilerin alımı ve büyük sermaye gruplarına kredi verilmesi kolaylaştırılmıştır (Türkün, 2014: 93). Toplu Konut Fonu oluşturulmuştur (Yılmaz, 2016). Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi 1983-2003 yılı aralığında fondan alınan yardımlarla 43.000 konut üretiminde bulunmuştur. 1975-1980 döneminde kooperatiflerin konut üretiminde aldıkları pay %10,9, 1980-1985 döneminde %21,2 iken, 1985-1990 döneminde fon destekleri ile bu oran artmış, %31,2 olmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015: 118). Yüksek miktarı kooperatiflerden oluşan 940.000 konutun yapımı için kredi desteği sağlanmıştır (Ankara Enstitüsü Vakfı, 2012 akt. Türkün, 2014: 93).

Bu dönemin bir diğerk önemli meselesi de gecekondulaşma konusunda çözüm üretmektir (Türkün, 2014: 94). Bu dönem çözüm yolu olarak kaçak yapılarla uygulanan imar afları ile bu yapıları konut piyasasına katmak tercih edilmiştir (Türkün, 2014: 95). Kentin yoksul mahallelerinde ortaya çıkan gecekondulaşmalarının düzenlenmelerinin önünü açan ilk yasal düzenleme 1966 yılında

¹ <https://www.toki.gov.tr/kurulus-ve-tarihce>

² 2985 sayılı, 02.03.1984 Tarih'te Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

775 sayılı Gecekondu Kanunu ile sağlanmıştır.³ Yasa, gecekondu alanlarını “tasfiye, ıslah ve önleme bölgesi” olarak sınıflandırır. Yasa ile birlikte yürürlüğe konduğu tarihten 2007 senesine kadar 232 adet gecekondu tasfiye bölgesi, 808 adet gecekondu ıslah bölgesi ve 649 adet gecekondu önleme bölgesi oluşturulmuştur (Yener, 2011: 113). Gecekondu Kanunu’nun amacı 1. Maddesinde de açıklandığı üzere gecekondu yapımının önüne geçmek ve mevcut yapıları ıslah etmektir. Yasa, günümüze kadar 14 defa değişikliğe maruz kalmıştır ve hala yürürlüktedir. Kanunun günümüzde iki uygulayıcı aktörü bulunmaktadır. Bunlar; Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin bu dönem edindikleri yasal yetkiler dahilinde edindikleri uygulayıcı rol bu başlık altında örneklerle ele alınacaktır.

1983 senesinde çıkarılan 2805 sayılı “İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu’nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun” adlı yasanın ikinci bölüm dördüncü maddesinde gecekondu korunacak ya da ıslah edilerek korunacak yapılar olarak sınıflandırılmıştır. Bu kanunun amacı gecekondu yapılarının bulunduğu arsalarda ıslah imar planlarının yapılması ve sınırları belirlenen gecekondu alanlarının dışında kalan yapıların tasfiyesi olarak ifade edilebilir. 09.05.1985 tarihli İmar Kanunu’na⁴ göre ise 01.01.1983 tarihinden önce yapılmış olan gecekondu “imar affi”ndan yararlanabilmektedir (Türkün, 2014: 95). Kaçak yapıların imar affina dair 1980 sonrası dönemde 5 kere yasa çıkartılmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015:150).

2805 sayılı yasa kaçak yapıların affedilerek hukuken yasal alanlar olmasını sağlama yönüyle, 1984 yılında çıkarılan “2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler” başlıklı yasal mevzuat ile “imar affi”nin haricinde mevcut gecekondu yapılaşmalarının ıslah imar planları ile dönüşümüne uygun ortam hazırlanmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015:150). Yasa gecekondu yapıların 4 kata kadar yükseltilebilmesini sağlamaktadır; diğer bir deyişle

³ 775 sayılı, 20.07.1966 tarih ve 12362 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

⁴ 3194 sayılı, 09.05.1985 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

gecekonduların apartmana doğru değişimi mümkün kılınmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015: 149-150). Böylelikle gecekondu sahipleri kentsel rantın ortağı haline getirilmiştir. (Töre, Gökşin, Yazıcı, 2017: 91) İslah imar planları ile başlayan bu uygulamalar belediyelerin önderliğinde gerçekleştirilmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015:151). Örneğin 3290 sayılı imar affı yasasında “süratle gecekondulaşma istidadı gösteren alanlarda” yasa yoluyla belediyelere ıslah imar planları hazırlama ve uyguma yetkisi tanınmıştır. Böylelikle başta geçici olduğu düşünölen ve kaçak yapılaşmaların yasal hale getirilmesinde bir araç olarak görölen bu yasalar kalıcılaşarak yerel yönetimler için bir uygulama alanı yarattı (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015:151).

1985 yılında 18781 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi" Hakkındaki 247 sayılı K.H.K ile “belediye sınırları ile mücavir alanlardaki tatbikatı için Bayındırlık ve İskân Bakanlığına verilen hak, yetki ve görevler ilgili belediyelere devredilmiştir. Belediyeler bu hak, yetki ve görevleri yetkili organları eliyle kullanırlar” denilerek belediyeler gecekondu alanları üzerinde yetkilendirilmiştirlerdir. Gecekondu kavramı, yasada “kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılar” olarak ifade edilmektedir.

Yerel yönetimleri kentlerin gecekondu alanlarında uygulanan konut politikalarında önemli aktörlerinden biri haline getiren bu maddeye dayanarak belediyeler 1980'lerden günümüze “Gecekondu Önleme Bölgesi” ilan edilen alanlarda çalışmalar yürütebilmektedirler. Örnek vermek gerekirse; Esenler Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nde ve Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmelik Taslağı'nda yönetmeliğin yasal dayanaklarından biri olarak 775 sayılı Gecekondu Kanunu gösterilmektedir. Gecekondu sorununa ilişkin halen yürürlükte olan 775 sayılı yasa bazı bölgelerde halen uygulamada yürürlükte. Bir diğer örnek ise; Esenler Belediyesi'ne bağlı Oruçreis ve Çiftelavuzlar Mahalleleri 2011 yılında 775 sayılı yasa kapsamında “Gecekondu Önleme Bölgesi” ilan edilmesidir.

Daha sonrasında ise 2013 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile “riskli alan” olarak tanımlanmıştır (Esenler Belediye Başkanlığı, 2016: 145).

Aynı zamanda 1988 yılında 3413 sayılı kanun ile birlikte 775 sayılı yasada gecekonduların satışını mümkün kılmayan ibare kaldırılmış, gecekonduların alımı ve satışı yasallaştırılmıştır. Böylelikle gecekondular konut sektörüne dahil edilmiş, müteahhitler tarafından apartmanlaşabilmeleri sağlanmıştır.

1980 sonrası dönemin uygulamalarında belediyelerin rolüne bakacak olursak, belediyelerin en önemli görevinin gecekonduların bölgelerinde imar ıslah planlarının yürütücülüğü olduğu söylenebilir. Zira, döneme damgasını vuran üst üste çıkarılan “imar afları”dır. İmar Afları ile gecekonduların sahipleri tapu alabilir olmuştur. Bu dönem 25 Mart 1984’te gerçekleşen yerel seçimlerde seçime katılacak belediye başkan adayları da seçimi kazanmaları durumunda gecekonduların sahiplerine tapu verebileceklerini belirtmişlerdir (Cumhuriyet, 14.02.1984 akt. Türkün, 2014: 96). Kentin mücavir alanlarında kurulan belde belediyeleri ile bu bölgelerde yapılan projelerin onama mercii belediyeler olmuştur (Türkün, 2014: 92). Bu dönemin konut üretimindeki önemli aktörler kooperatifler ve belediyelerdir. Toplu Konut Fonu’nun sağladığı fon destekleri ile kooperatif birlikleri ve belediyeler binlerce konut üretmişlerdir (Türkün, 2014: 93).

1.2. 1990 ve Sonrası Uygulamaya Konan Konut Yasaları ve Belediyeler

1990’lardan itibaren konut politikalarında önemli değişimler meydana gelmiştir ve uygulamalar yasal mevzuatta yapılan düzenlemeler yoluyla mümkün hale getirilmiştir (Türkün; 2014: 122). Bu kısımda 1990 sonrası uygulamaya konan konut yasaları ve belediyelerin rolü anlatılacaktır.

2005 yılında yürürlüğe giren 5226 sayılı mevcut 2863 sayılı kanunda değişiklik yapılmasını öngören, “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile birlikte kentsel sit alanlarında belediyeler alan yönetim planı hazırlama veya hazırlatma konusunda

yetkilendirilmiştir. “Koruma amaçlı” imar planlarının oluşturulması ve miras niteliğindeki mülklerin restorasyonu için belediyelere emlak vergilerinden sağlanan özel fon ayrılmıştır.

2004 yılında çıkarılan 5104 sayılı “Kuzey Ankara Girişimi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu”nda ilk kez “kentsel dönüşüm” kavramı kullanılmıştır (Türkün, 2014: 123). 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Yasası’nın 73. Maddesi’nde de “kentsel dönüşüm ve gelişim” kavramı ilk kez kullanılmaktadır (Türkün, 2014: 124). Kuzey Ankara Girişimi Kentsel Dönüşüm Projesi bu anlamda dönemin önemli projelerindedir. Kentsel dönüşüm yapılacak alan ilgili mevzuat ile belirlenmiş ve proje alanı I. Etap ve II. Etap olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. 380,81 hektarlık I. Etap Öncelikli Proje Alanı uygulamalarına 2005 yılının mart ayında başlanmıştır. (Özüdoğru, 2010: 27)

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Yasası, yerel yönetimlere kentsel dönüşüm için yetki ve sorumluluk vermesi yönüyle önemli bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir. Bu yasa, 5998 sayılı Belediyeler Yasası’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun başlığında çıkarılan bir diğer yasa ile 2010 yılında çeşitli değişikliklere uğramıştır. Kanunun kentsel dönüşüm ve gelişim alanları ile ilgili 73. Maddesinde belediyelere konut alanları, sanayi ve ticaret alanları inşa etme, kentin tarihi ve kültürel dokusunu koruma gibi nedenlerle uygulama yapma yetkisi verilmiştir. “Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı” belirleme ve bu alanlarda plan yapma, yapılara inşaat ruhsatı verme gibi yetkiler bu yasayla belediyelere verilmiştir (Daşkiran ve Ak, 2015: 275). Bu değişim ile belediyelerin kentsel mekânda müdahale alanı genişlemiştir; belediye meclisi tarafından keyfi bir şekilde kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edilebilmesi mümkün olmuştur (Türkün, 2014: 125).

2010 yılında çeşitli değişikliklere uğrayan 5998 sayılı Belediyeler Yasası’na göre 5 ila 500 hektar aralığında bulunan “üzerinde yapı olan veya olmayan, imarlı veya imarsız” bir alan herhangi bir kurumun denetimine tabi tutulmaksızın belediye

meclisinin oyları ile kentsel dönüşüm alanı ilan edilebilmektedir. Bu ifadeyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanları bir bütün olarak değil, proje olarak değerlendirilmektedir (Türkün, 2014: 125). Aynı zamanda belediyelerin uygulayacağı projelerde rant artırımını hedef alan düzenlemeler mümkün kılınmaktadır (Türkün, 2014: 126).

Belediyeler Yasası'nın uygulanma süreci 6 aşamadan oluşur (Akbıyıklı, Çınar, Koç, 2017: 120). Bu aşamalar aşağıda belirtildiği gibidir;

- a) Mevcut Durum Tespiti
- b) Belediye Meclisi Kararı ile Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı İlan Edilmesi
- c) Mekânsal Tasarım ve Matematiksel Modelleme
- d) Planlama ve Projelendirme
- e) Uzlaşma Görüşmeleri
- f) Parselasyon, Projelendirme İşlemleri ve Uygulama

Bu tez çalışmasının incelenen 3 belediyenin kentsel dönüşüm çalışma yönetmeliklerinde Belediyeler Yasası'nın kurumsal olarak ilçe belediye çalışma alanlarına nasıl entegre edildiğine dair ifadeler mevcuttur. "Beyoğlu Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü"nin görevlerinden biri olarak "5393 sayılı Belediye Kanunu ile değişik 5998 sayılı kanunun kapsamında "Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı" belirlemelerinin yapılması ile uygulamaya esas her türlü proje ve yapım işlerini yapar veya yaptırır." ifadesi yer almaktadır. "Esenler Belediyesi Kentsel Dönüşüm Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği"nin Birinci Bölümü 2. maddesinde ise yönetmeliğin Beyoğlu belediyesine benzer bir şekilde hazırlanmasına dayanak oluşturan kanunlardan biri olarak 5998 sayılı kanunu yer almaktadır. "Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel

Dönüşüm Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmelik Taslağı” Birinci Bölüm Madde 3’te de belediye kanunu benzer bir şekilde belirtilmektedir.

2000lerde belediyenin aktif rol oynadığı, dönemin en büyük kentsel dönüşüm projelerinden olan Ayazma-Tepeüstü Kentsel Dönüşüm projesi dönemin en önemli örneklerindedir. Bu dönem Küçükçekmece Belediyesi, Türkiye’de hâkim konut politikasını bölgeye uygulayan en önemli aktör olmuştur ve 2 mahalle kentsel dönüşümün test edildiği laboratuvar olarak görülmüştür (Türkün, 2014: 359). 2004 yılında TOKİ, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Küçükçekmece Belediyesi tarafından başlatılan kentsel dönüşüm projesinde, Küçükçekmece Belediyesi hukuki faaliyetlerde ve projeye dair faaliyetlerde başlatıcı rol üstlenmiştir (Turgut ve Ceylan, 2010: 24). İki mahalle, 2005 yılında Belediye Meclisi kararıyla “kentsel dönüşüm alanı” ilan edilmiştir (Türkün, 2014: 355). 10675 mahalleli proje kapsamında yerinden edilerek kentin dışında kalan Bezirganbahçe TOKİ konutlarına yerleştirilmiştir ve borçlanma yoluyla konut edindirilmişlerdir. Kiracılar ise bu sürecin en büyük mağdurları olmuşlardır. Şantiye alanında kurdukları çadırlarda yaşamlarını sürdürmeye çalışan kiracılar, yerinden edilmeleri ile başlayan süreçte hak ihlallerine karşı önemli bir muhalefet örneği sergilemişlerdir (Baysal, 2010).

Küçükçekmece Belediyesi, bölgenin kentsel dönüşüm alanı ilan edilmesinden evvel alandaki mülkiyet dağılımını, gelir durumunu, iş hareketliliğini, göçlerin yapısını, eğitim seviyesini konu alan geniş kapsamlı bir çalışma yürütmüşlerdir (Turgut ve Ceylan, 2010). Bunun yanı sıra belediye, kentsel dönüşümde belediyeciliğin önemini vurgulamak adına “Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu”nu düzenlemiştir. Bu sempozyumun ardından belediye “Kentsel Dönüşüm Birimi”ni kurmuştur. Daha sonra “Kentsel Dönüşüm Şefliği” adını alan bu kurum halen varlığını sürdürmektedir (Turgut ve Ceylan, 2010: 35). Belediye, bölge halkına proje tanıtımlarını yapmak üzere bilgilendirme toplantıları düzenlemiştir, ev ziyaretlerinde bulunmuştur, kahvehanelere gitmiştir. Aynı zamanda hak sahipliği tespitleri ve arazi tespiti

çalışmalarını yürütmüştür (Turgut ve Ceylan, 2010: 36-38). Sürecin diğer aktörlerinden olan TOKİ, Bezirganbahçe’de konut inşası yapmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ise projenin uygulama sürecinde çeşitli roller almıştır (Turgut ve Ceylan, 2010: 42).

2000lerde gecekondulara bakış daha çok dışlayıcıdır (Türkün, 2014: 105). 2000 yılı ile başlayan bu dönem gecekondulara yönelik ortaya çıkan söylem değişimini dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan’ın sözleri ile kaleme alınmış İstanbul Bülteni’nden takip etmek mümkündür. Burada gecekondulaşma “talan” olarak belirtilmektedir ve gecekondulaşmaya izin verilmemesi için ilçe belediyelerin de gerekli çalışmaları yapması gerektiği duyurulmuştur (İB, Mayıs 1994 akt. Türkün, 2014: 105). 2004 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı olan Kadir Topbaş ise kaçak yapılaşmaya dair bilgilerin ilçe belediyelerinde toplandığı ve daha sonra buraların planlı bir şekilde yıkılacağını belirtmektedir (İB, Mayıs 2004 akt. Türkün, 2014: 107). Bu söylemlerin uygulamadaki yüzünü dönemin önemli projelerinden ve örnek olarak gösterilmiş olan Ayazma-Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi belirtmektedir. Bu kentsel dönüşüm proje örneğinde de görüldüğü üzere ilçe belediyesi süreci örgütlemiş ve sürdürücülüğünü üstlenmiştir.

2012’ye geline süreçte belediyelerin kentlerin imar ve kentleşme açısından düzenlenmesi ve yönetiminde üstlendikleri roller dönem dönem değişiklik göstermektedir. 2012’ya geline süreçte belediyelerin konut üretiminde rolünün giderek arttığı görülmektedir. Bu konuda en önemli yasa “Belediye Yasası”dır.

Konut yasaları karşısında belediyelerin değişen rolleri aşağıdaki gibi özetlenebilir; 1980 itibariyle değişen konut yasalarında belediyelerin nazım planı yapma, onama ve uygulama yetkisini kazandığı belirtilmelidir. Bu dönem kentin dışında kalan alanlarında oluşturulan belde belediyeleri de plan onama mercii olmuşlardır. 1980-1990 arasındaki dönemde belediyelerin görev ve sorumluluk alanına giren bir diğer yetki ise bu dönem çıkarılan birçok imar affi yasalarından

doğmuştur. 1980'den 1990'lı yıllara gelinen süreçte belediyeler; başta “geçici” olarak ortaya konan fakat daha sonraları kalıcılaşan “imar affı” yasaları gereğince, bölgelerindeki kaçak yapılaşmaların yasallaştırılması için “imar planı” hazırlanma yetkisine sahiptir. 1990 sonrası döneme bakıldığında ise “Belediye Yasası” ile belediyelerde kentsel dönüşüm proje alanı belirleme, plan yapma, müteahhit firmalara inşaat ruhsatı verme gibi yetkilere sahip olduğu görülmektedir.

Bir sonraki başlıkta 2012 yılında çıkarılan “Afet Yasası” ile birlikte belediyelerin kentsel dönüşüm konusunda ne tür roller üstlendikleri ele alınacaktır.

1.3. 2012 Tarihli “Afet Yasası” ve Belediyelere Bıçılan Yeni Rol

31 Mayıs 2012’de, Afet Yasası olarak adlandırılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun yoluyla, büyük kentsel alanların dönüşüm projelerinin önündeki kısıtlamaların kaldırılması amaçlanmıştır. Bu yasa ile birlikte, 2012 öncesinde uygulamaya konulan kentsel alanların dönüşümünü amaçlayan yasalardan farklı olarak gerek merkezi gerek yerel idarelerin yetkileri çok daha fazla arttırılmış, belediyeler mahallelerini dönüştüren projelerde önceki döneme göre daha fazla yetki üstlenir hale gelmişlerdir.

2012’de yürürlüğe giren Afet Yasası ile birlikte öncelikle TOKİ’nin yetkileri daha da güçlendirilmiştir. TOKİ imar planı oluşturan, kentsel dönüşüm projelendirmesi yapan, uygulayan ve emlak pazarlaması yapan, özel sektör kurumları ile iş birliği yapma yetkisine sahip, 2018’den beri de doğrudan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na bağlı, kuvvetli yetkilerle donatılmış bir kuruma dönüştürülmüştür (Bektaş, 2014: 159). Aynı zamanda 2012 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın kurulması devletin kentsel dönüşüm projelerini uygulamasında rolünün genişlemesini sağlamıştır (Kuyucu, 2018). Bu süreçte, yerel yönetimler, kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesi, mahallelerde yaşayanlarla sürecin müzakere edilmesi ve dönüşüm projelerinin TOKİ ile birlikte devreye sokulması konusunda görevlendirilmişlerdir (Bektaş, 2014: 160).

Bu bölümde, 6306 sayılı kanun ile birlikte belediyelerin kentsel dönüşüm konusunda ne tür roller üstlendiklerini ele alacağız.

1.3.1. 6306 Sayılı Yasa Kapsamında Yasal Sürecin İşleyişi ve Belediyeler

Kentsel dönüşüm projelerinin uygulama sürecinde yetkilendirdiği kurumlar yasanın 2. Maddesinde belirtilmektedir. Yasanın bu bölümünde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

“Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,
- b) İdare: Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini ve Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerini
- c) (...)
- d) (...)
- e) TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığını,

İfade eder.”⁵

Yasanın ana aktörleri, dolayısıyla, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi ve yerel idarelerdir. Yasa, üç farklı alanda uygulama yapılmasına imkân tanımaktadır. Bu alanlar; “riskli alan”, “riskli yapı” ve “rezerv alan”dır (Bektaş, 2014: 161). “Riskli alan”; yaşam için risk barındıran alandır. “Riskli yapı”; hasar görme riski taşıyan, ekonomik ömrünü tamamlamış yapılardır (Daşkiran ve Ak, 2015: 277). Bu statüdeki yapılar, riskli alanlara göre daha kısa bir süre

⁵ 31 Mayıs 2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

içerisinde sonuçlanabilen bir dönüşüm sürecini içerir. Riskli alanda bulunan fakat “riskli yapı” statüsü taşımayan bir yapı “riskli alan” kanun hükümlerine dahil sayılmaktadır (Daşkiran ve Ak, 2015: 277). “Rezerv alan” ise; “yeni yerleşim alanı” olarak belirlenen tüm alanları kapsar. (Bektaş, 2014: 161). Yasanın 6. Maddesinde belirtildiği üzere riskli alan, rezerv alan ve riskli yapılara dair plan yapma, yaptırma konusunda yetkilendirme ve planları tasdikleme yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na aittir.

6306 sayılı yasa kapsamında uygulama süreci öncelikli olarak “riskli alan” “rezerv alan” veya “riskli yapı” olarak belirlenmek istenen bölgenin sınırlarının tespiti ile başlar (Akbıyıklı, Çınar, Koç 2017). Sınırları belirlenen bölgenin başvurusu için Bakanlık tarafından gerekli görülen dosyalar hazırlanır. Bu dosyalar; dilekçe, teknik rapor, afet verileri, imar planları, taşınmazların listesi ve taşınmazların tapu bilgilerini içeren belgeler gibi birçok resmî belgeyi içerir (Akbıyıklı, Çınar, Koç 2017). Gerekli dosyalar riskli alanlar için belediyeler, riskli yapılar için ise müteahhit firma veya mülk sahipleri tarafından hazırlandıktan sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na talepte bulunulur ve Bakanlık dosyaları incelemeye alır (Akbıyıklı, Çınar, Koç 2017). “Riskli alan” ilanı için gerekli belgelerin düzenlenmesi ve kentsel dönüşüm projelerinin oluşturulması konusunda yerel yönetimler önemli bir rol oynar.

Başvuru sürecinin tamamlanmasının ardından “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı”nın görüşleri alınır (Akbıyıklı, Çınar, Koç, 2017). Bakanlar Kurulu’nun onayının ardından başvuruda bulunulan bölge için “riskli alan”, yapı içinse “riskli yapı” ilanı yapılır (Akbıyıklı, Çınar, Koç 2017).

Yukarıda da bahsedildiği gibi “Riskli yapı”larda süreç mülk sahipleri ve müteahhit firmanın anlaşması üzerinden yönetilirken “riskli alan” veya “rezerv alan”ın tespiti ve ilanında belediyeler, TOKİ ve Bakanlık’ın görev yetkisi bulunur. “Riskli yapı” ilan edilmiş bir yapı için mülk sahiplerine 60 gün içerisinde evlerini boşaltmaları söylenir (Daşkiran ve Ak, 2015: 278). Bu sürece karşı gelinmesi ve

belirtilen gün sayısı içerisinde yapının boşaltılmaması halinde elektrik, su, doğalgaz gibi temel hizmetlerin durdurulması söz konusudur.⁶

“Riskli alan” ve “Riskli yapı”larda 6306 sayılı “Afet Yasası”nın uygulama süreci, “hak sahipliği” tespitinin yapılması ile sürdürülür. “Riskli yapı”nın dönüşüm sürecinde binada bulunan mülk sahiplerinin 3’te 2sinin onayı projenin başlatılması için yeterli görülmektedir. Mülk sahiplerinin onayı olmaması durumunda acele kamulaştırma yöntemi uygulanarak mülklere el konabilir (Akbıyıklı, Çınar, Koç, 2017). “Riskli alan”larda taşınmazlara yönelik planlar Bakanlık tarafından yaptırılır. 6306 sayılı kanunun uygulama yönetmeliğinin 6. Bölümünde büyükşehir belediyelerinin sınırı içerisinde bulunan ilçe belediyelerince hazırlanan imar planı teklifleri bağlı olunan büyükşehir belediyelerine sunulur ve sürecin ardından Bakanlığın onayına gönderilir. Onayların alınmasının ardından mülk sahipleriyle görüşmeler başlar ve tapu devirleri gerçekleştirilir.

Yasada, “Riskli yapıların tespiti, tahliyesi ve yıktırma iş ve işlemleri ile değerlendirme işlemlerini engelleyenler hakkında, işlenen fiil ve hâlin durumuna göre 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur” denilerek kentsel dönüşümün önünde engel olabileceği düşünülen her konu cezai önlemlerle baştan etkisiz hale getirilmek istenmiştir.

6306 sayılı yasanın içeriğine dair söylenecek bir diğer önemli husus ise kanunun 9. Maddesinde yer alan “Uygulanmayacak Mevzuat”tır.⁷ Bu maddede belirtildiği üzere Orman Kanunu, Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Mera Kanunu, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun gibi kanunların bu kanun kapsamında uygulamaya

⁶ 31 Mayıs 2012 tarih ve 28309 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁷ 31 Mayıs 2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

mani olabilecek her türlü engelleyici etkilerini geçersiz kılmasıdır (Bektaş, 2014: 161).

1.3.2. 6306 Yasası Kapsamında İlçe Belediyelerinin Rolü

Afet Yasası merkezi yönetimi yetkilendirirken, yerel yönetimlere de proje alanlarının belirlenmesi, hayata geçirilmesi ve yürütülmesi açısından bazı görevler yüklemiştir. Yukarıda yasanın görevlendirdiği ana aktörler, süreçler ve yasanın uygulama aşamaları incelenmiştir. Bu kısımda ise öncelikle ilçe belediyelerinin bu yasa kapsamındaki yetkileri ele alınacaktır. Ardından, İstanbul'da yer alan ilçe belediye başkanlarının 2012 sonrası kentsel dönüşüm ile ilgili söylemlerine bakılacaktır. Belediye başkanlarının kentsel dönüşüme ilişkin söylemlerini analiz edebilmek için, bu çalışma kapsamında seçtiğimiz üç belediye başkanının, Beyoğlu, Esenler ve Gaziosmanpaşa Belediyelerinde yürüttükleri kentsel dönüşüm projeleriyle ilgili ana akım basılı medyada verdikleri demeçler değerlendirilecektir. İstanbul'daki belediyeler arasında hangi gerekçelerle 3 belediyenin seçilmiş olduğuna tezin ileriki bölümlerinde detaylıca değinilecektir.

Afet yasasını yürütme amacıyla Esenler Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi bünyesinde kentsel dönüşüm çalışmalarının yürütülmesine dair müdürlükler kurulmuştur. Bu müdürlükler; Esenler Belediye Meclisi'nin 05.01.2012 tarihli kararıyla kurulan Esenler Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü, Gaziosmanpaşa Belediye Meclisi'nin 08.05.2014 tarihli kararıyla Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü ve yönetmelikte kuruluş tarih belirtilmeyen Beyoğlu Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü'dür. Belediyelerin bu müdürlüklerine ait görev ve çalışma yönetmeliklerinde "Afet Yasası" kapsamındaki yetkileri açıklanmaktadır. Yasal yetkilerin haricinde bölge halkına kentsel dönüşümün duyurulması için gerçekleştirilecek çalışmalar anlatılmaktadır. Bu yönetmelikler birbirleriyle benzerlik gösterir.

Afet Yasası, bir bölgenin veya yapının “riskli” ilan edilmesi için yerel yönetimleri öncelikli işlemlerin yapılması konusunda yetkilendirmiştir. Tek yetkili kurum olmamakla birlikte, bir bölgenin veya yapının “riskli” ilan edilmesi için belediyeler, öncelikli olarak yönettikleri bölgede gerekli raporlama işlemlerini tamamlamakla yükümlüdür (Akbiyıklı, Çınar, Koç 2017). Esenler Belediye Başkanlığı Kentsel Tasarım Müdürlüğü’nün yayınladığı “Görev ve Çalışma Yönetmeliği”nde “Afet Yasası” kapsamında “riskli alan” veya “rezerv alan” ilanında bulunulmak üzere Bakanlığa sunulacak dosyanın hazırlanması belediyenin yetkisi dahilinde olarak belirtilmektedir. Aynı zamanda müdahale edilecek öncelikli alanların belirlenmesi, değerlendirmelerin yapılması ve “kentsel dönüşüm strateji planı”nın hazırlanması konusunda da Esenler Belediye’si görevli olduğunu belirtir.⁸ Benzer ifadeler Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü’nün yönetmeliğinde de bulunmaktadır.⁹ Beyoğlu Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü Standartlar Tablosu’nda da “6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Doğrultusunda Riskli alanlar ilan ettirmek ve riskli alan olarak ilan edilmiş bölgelerde uygulama yapmak.” ifadeleri yer almaktadır.¹⁰

İlçe belediyesi, belediye meclisinin oyları ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na dönüşüm veya yenileme alanı olarak başvuruda bulunabilir.¹¹ Bakanlık tarafından belediyelere ilçede riskli alan ilanını için yapılması gereken işlemlerde kullanılmak üzere özel ödenek tanınması için bir hesap oluşturulmuştur (Akbiyıklı, Çınar, Koç 2017). Riskli yapıların ve alanların belirlenmesinin ve Bakanlık tarafından onaylanmasının ardından belediyeler bu mülklerin boşaltılması konusunda mülk sahiplerine bildirimde bulunur. Esenler Belediye Başkanlığı Kentsel Tasarım Müdürlüğü görev ve çalışma yönetmeliğinde de Esenler

⁸ Esenler Belediye Başkanlığı Kentsel Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği 3. Bölüm Madde 6’da yayımlanmıştır.

⁹ Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği 2. Bölüm Madde 6’da yayımlanmıştır.

¹⁰ Beyoğlu Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü Standartlar Tablosu Sıra No:2’de yayımlanmıştır.

¹¹ 31 Mayıs 2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Belediyesi sınırlarında yürütülen kentsel dönüşüm çalışma alanlarının boşaltılması, yıkılması ve kamulaştırılması belediyenin yetkileri arasında ifade edilir. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nde de aynı açıklamalar mevcuttur.¹²

Riskli alan ilan edilmiş olan bir alana 15 gün içerisinde itiraz edebilme hakkı yasada belirtilmektedir fakat bu süreçte mahkeme yürütmeyi durdurma kararı vermez (Bektaş, 2014: 161). Kanunun 6. Maddesinde de ifade edildiği üzere mülk sahipleri tarafından 3'te 2'lik çoğunluğun onayının alınmış olduğu "riskli yapı"da belediye bildirimden sonra yapının boşaltılmaması halinde elektrik, su, doğalgaz gibi hizmetlerin durdurulmasında belediyeler yetkindir.¹³ Riskli alanda ilçe belediyeleri, Bakanlık onaylarının alınmasının ardından "hak sahipliği" tespiti yapar. Bu süreçte tapu sorunu olan bölgelerde belediye hak sahiplerinin tapu alabilmeleri için başvuruları kabul eder. Belediyelerin hak sahiplerine kira yardımı yapma yetkisi de vardır (Akbiyıklı, Çınar, Koç 2017). Belediye hak sahipliği tespitinin ardından imar planı tekliflerini hazırlar.¹⁴

Beyoğlu İlçesi'nin Okmeydanı mahallesinde yaşanan tapu dağıtım süreci bu aşamada örnek gösterilebilir. Okmeydanı'nda hak sahibi olarak belirlenen kişiler kentsel dönüşüm kapsamında yapılacak evlerden mülk edinebilmek için 4706 sayılı yasaya dayalı emlak beyan değerinin en az 2 katı kadar ücret ödemesi gerekmektedir. Bu bedeli ödemeyenler tapu haklarını kaybeder.¹⁵ Yerel idareler tapu dağıtım sürecinin organize edilmesi konusunda birincil başvuru merkezleridir. Kentsel dönüşüm projelerinin başlatılması açısından tapuların bulunmadığı mahallelerde bu süreç oldukça önemlidir.

Esenler Belediye Başkanlığı Kentsel Tasarım Müdürlüğü kentsel dönüşüm sürecinde belediyenin bir diğer görevinin ise yazılı ve görsel malzemeler yoluyla

¹² Gaziosmanpaşa Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği 2. Bölüm Madde 10'da yayınlanmıştır.

¹³ 31 Mayıs 2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁴ 15 Aralık 2012 tarih ve 28498 sayılı 6306 Sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği, 6. Bölüm, Madde 18, 3. bendinde yayımlanmıştır.

¹⁵ www.vatandasinokmeydani.com

“halkı bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve özendirmek” için tanıtım çalışmalarını sürdürmek olarak belirtmektedir.¹⁶ Kentsel Tasarım Müdürlüğü’ne bağlı “Mevzuat ve Halkla İlişkiler Bürosu”nun yetki ve sorumluluklarından biri yönetmelikte “kentsel dönüşümü özendirmek için kitap, kitapçık, broşür, vb. bastırmak, ilan yolu ile tanıtım yapmak” olarak ifade edilmektedir.¹⁷ Aynı ifadelere Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü yönetmeliğinde de rastlanmaktadır.¹⁸

“Afet Yasası” kapsamında dönüşüm alanlarının genişlemesine dair bir diğer önemli husus ise alan sınırları ile ilgili yasada yapılan değişimdir. 2005 senesinde yayınlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda uygulama alanı 5 ila 500 hektar aralığında bulunma sınırlaması gerektirirken, 6306 sayılı yasa ile bu alan için sınırlandırma kaldırılmıştır. Böylelikle belediyeler 2012 öncesinde kısıtlı alanlarda kentsel dönüşüm projeleri yürütebiliyorken, Afet Yasasıyla birlikte çok daha geniş alanlarda çok daha büyük kentsel dönüşüm projeleri yürütebilme yetkisine sahip olmuşlardır.

2012 yılında yasanın Resmî Gazete’de yayınlanmasının ardından ilçe belediyesinin çalışmaları ile “riskli alan” ilan edilen ve kentsel dönüşüm projeleri başlatılan Esenler Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi¹⁹ ve Beyoğlu Belediyesinde²⁰ bulunan mahalleler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Tezin giriş kısmında belirtildiği üzere ve belediyelerin web sayfalarının tanıtıldığı kısımlarda irdeleneceği üzere üç ilçe belediyesinin bu çalışmada tercih edilmesinin sebepleri burada da tekrarlanmalıdır. 3 ilçe belediyesi İstanbul’un ilçelerinin geçirdiği kentsel dönüşüm süreçlerine benzer bir sürece ev sahibi mekânları barındırmaktadır. Diğer ilçe belediyelerinden farklı olarak 3 ilçe belediyesi kentsel dönüşüme dair web

¹⁶ Esenler Belediye Başkanlığı **Kentsel Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği** 3. Bölüm 5. Madde 11 Bendinde yayınlanmıştır.

¹⁷ Esenler Belediye Başkanlığı **Kentsel Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği** 3. Bölüm 9. Madde 2b’de yayınlanmıştır.

¹⁸ Gaziosmanpaşa Belediyesi **Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği** 2. Bölüm Madde 10’da yayınlanmıştır.

¹⁹ 24.12.2012 tarihli ve 2012/4099 sayılı kararnamenin eki ve /www.gaziosmanpasa.bel.tr/ alınmıştır.

²⁰ <http://www.beyoglubuyukdonusum.com/>

sayfaları üzerinden düzenli paylaşımlar yapan ve tanıtım faaliyetlerini bu portallarda paylaşan belediyelerdir.

Tablo 1.1. Gaziosmanpaşa Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi ve Esenler Belediyesi Kentsel Dönüşüm Alanları ve Yasa²¹

Belediye	Mahalle	Yasa	Tarih
Gaziosmanpaşa	Pazariçi Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	03.10.2016
Gaziosmanpaşa	Merkez Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Sarıgöl Merkez Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Bağlarbaşı Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Yeni Mahalle	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Yıldıztabya Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Barbaros Hayrettinpaşa Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Gaziosmanpaşa	Mevlâna Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	29.06.2016
Gaziosmanpaşa	Sarıgöl Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	10.05.2014
Gaziosmanpaşa	Yenidoğan Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	26.01.2013
Beyoğlu	Okmeydanı	6306 sayılı “Afet Yasası”	13.06.2016
Beyoğlu	Örnektepe Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	16.05.2012
Esenler	Havaalanı Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	07.10.2012
Esenler	Oruçreis Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası” ²²	26.04.2013
Esenler	Tuna Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası”	07.10.2012

²¹ Tablo 22.03.2019 tarihinde oluşturulmuştur.

²² 30.11.2011 tarihinde 775 sayılı yasa kapsamında Oruçreis Mahallesi “Gecekondu Önleme Bölgesi” olarak ilan edilmiştir. “Daha sonra ise sırasıyla, 6306 sayılı kanunla 2012’de Havaalanı ve Tuna, 2013’te Çiftahavuzlar ve Oruçreis, 2015’te de Tuna Mahallesinde bazı bölgeler, afet yasasına göre riskli alan olarak belirlenmiştir.

Esenler	Çiftelavuzlar Mahallesi	6306 sayılı “Afet Yasası” ²³	28.04.2013
---------	-------------------------	---	------------

3 ilçe belediyesi resmi web sayfaları üzerinden kentsel dönüşüme dair paylaşımlar yapmaktadırlar, kentsel dönüşüme dair yapılan tanıtım çalışmalarının ve oluşturulan materyallerin web ortamında paylaşmaktadırlar ve kentsel dönüşüm süreçlerine dair İstanbul’da diğer ilçelerin geçirdiği süreçlerin benzerini deneyimlemektedirler.

Yukarıda belirtilen bölgelerde “riskli alan” ilanından projelerin yürütülmesine kadar devam eden süreçte yerel yönetimler temel roller üstlenmişlerdir. Bu tez çalışmasında incelemiş olduğumuz Beyoğlu Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Esenler Belediyesi başkanlarının, Afet Yasası ertesinde, ilçelerinde başlattıkları kentsel dönüşüm projelerini nasıl anlattıkları, basılı medyada verdikleri demeçler üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır.

1.3.3. İlçe Belediye Başkanları 6306 Sayılı Yasa ile Belediyelerin Değişen Rollerini Nasıl Yorumladılar: Basılı Medya Demeçlerinden Örnekler

Bu kısımda 2012 tarihli “Afet Yasası”nın ardından belediyelerin kentsel dönüşüm çalışmalarında üstlendikleri rolleri konu edinen haberler ele alınmıştır. Amaç, teze konu olan Esenler Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi başkanlarının yasa kapsamındaki yetki ve görevlerini medyaya nasıl aktardıklarını incelemektir. Seçilen haberler bu görev ve uygulamaların belediye başkanı tarafından nasıl anlatıldığına ilişkin anlaşılabilirliği röportajları içeren demeçlerdir. Haberler, genel internet taraması ve belediyelerin resmî web sayfalarının incelenmesi sonucu elde edilmiştir. İnternet taramasında dikkate alınan tarih aralığı yasanın resmî gazetede yayınlanma tarihi olan 31.05.2012 ile

²³ 30.11.2011 tarihinde 775 sayılı yasa kapsamında Çiftelavuzlar Mahallesi “Gecekondu Önleme Bölgesi” olarak ilan edilmiştir. “Daha sonra ise sırasıyla, 6306 sayılı kanunla 2012’de Havaalanı ve Tuna, 2013’te Çiftelavuzlar ve Oruçreis, 2015’te de Tuna Mahallesi’nde bazı bölgeler, afet yasasına göre riskli alan olarak belirlenmiştir.

01.02.2019 arasındır. Bahsi geçen röportajların yer aldığı gazeteler; Yeni Birlik Gazetesi, Kentim Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Posta Gazetesi, Haber Türk Gazetesi, Yenigün Gazetesi ve Radikal Gazetesi'dir.

1.3.3.1. Esener Belediyesi

Şekil 1.1. 29.08.2017 tarihli Yeni Birlik Gazetesi

Bu röportaj 29 Ağustos 2017 tarihinde *Yeni Birlik* Gazetesinde yayınlanmıştır. Esener Belediye Başkanı Esener'de yürütülen kentsel dönüşüm çalışmalarına ve bölgedeki dönüştürülecek konut sayısına dair bilgi vermektedir. Belediye Başkanı'na göre 2012 yılından 2017 yılına kadar özel sektör-belediye iş birliği ile 21 bin 869 konut dönüştürülmüştür. Çalışmalar kapsamında planlanan "şehir parkı" projesi ve Çiftehavuzlar Mahallesi'nde sürdürülen kentsel dönüşüm çalışmalarını anlatan belediye başkanı, Esener'in tamamını yenileyerek "yeni bir şehir" oluşturduklarını ifade eder. "Yeni şehir"ın dışarıdan ziyaretlerle oldukça ilgi göreceğini belirtir. "Şehir parkı"nın yapım sürecinde 20 bin konutun yıkılacağı ve

tekrar inşa edileceği söylenmektedir. Burada bahsi geçen yıkılması planlanan konut sayısı yüksek bir sayıdır, fakat Belediye Başkanı'nın ifadelerinde belediyenin kentsel dönüşüm çalışmalarını genişletmek için büyük ölçekli çalışmalar yürütüldüğü ve ilçenin tamamının yeniden inşa edilmesinin hedeflendiği anlatılırken böylesi geniş çaplı projenin kendisini kaygılandırmadığı görülmektedir. “Şehir Parkı” projesi için 2016 yılında askeriyeeye ait arazi “rezerv alan” ilan edilmiştir (Yulu; 2017: 7). Park, Esenler Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin anlaşmaları ile onaylanmıştır. Belediye Başkanının ifadeleri, bölgedeki projelerin müteahhit firmalar ile kendi çalışmalarının birlikteliği ile sürdürüldüğünü göstermektedir.

ESENLER
KENTİM EKİM 2015 SAYI: 49

TARİHİ PROJENİN ANAHTARI İSTİKRAR

Esenler Belediye Başkanı M. Tevfik Göksu ilçenin tarihini değiştirecek, dünyanın en büyük ve en kapsamlı kentsel dönüşüm projesinin, planlandığı gibi hayata geçirilmesinin Türkiye'nin siyasi istikrarına bağlı olduğunu belirtti

Barışkannan Ahmet Davutlu tarafından açıklanan Tarihi Proje, Esenler'in hem tarihini hem de talimini değiştirecek. İlçemizde kentsel dönüşüm ve şehirlenmeye örnek olacak projede büyük aşama kaydettiklerini söyleyen Belediye Başkanı M. Tevfik Göksu, dev projenin zamanında bitirilmesi için siyasi istikrarın son derece önemli olduğunu dikkat çekti. İht. Göksu'nun proje ile ilgili açıklamaları: Arazi arazi içerisinde bulunan Baştabıya, Topkule ve Metris Kışları olarak bilinen askeri binaları yakarak bunların yerlerini 1. Ordu Komutanlığı'nın istediği yerlerde inşa etmek için çalışmalar yapıyoruz. Şu anda hiçbir sıkıntı yok. İşlemler hızlı bir şekilde devam ediyor.

YENİ PLANLARI HAZIRLIYORUZ
Büyükşehir Belediyesiyle birlikte arazinin planlarıyla ilgili çalışmalarımıza sürdürüyoruz. Planlarla ilgili ilçemizde siyasi partiler, ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere tüm kanaat önderlerinin görüş ve düşüncelerini de aldık. En ideal planı yapmaya çalışıyoruz.

GEZİLECEK LİSTESİNE GİRECEK
Türkiye'nin ilk planlı şehrinin ve 2,5 milyon metrekare büyüklüğünde, kentsel dönüşüm kapsamındaki dünyanın en büyük şehir parçası Esenler'de kuruyoruz. Bu şehir parkı tüm İstanbullulara hitap edecek. Turistler bile bu parkı görmeye gelecekler. Parkımız, İstanbul'un gezilecek yerleri listesine eklenecek.

GÜÇLÜ SİYASİ İRADE GERÇEKLEŞTİREBİLİR

Dünyanın en büyük ve en kapsamlı kentsel dönüşüm projesi olan bu çalışmada, kentsel dönüşüm planı ve proje başlatılmak üzere teknik hazırlıklar tamamlanırken aradan 2010 yılından beri hem şehir hem de yeni parka kazınmaya çalışılmaktadır. 8-10 yıl içinde de tüm projenin tamamlanacağını inanıyoruz. Ancak tüm bu planlarımız, verdiğimiz bu süre Türkiye'nin siyasi istikrarına bağlıdır. Zira istikrarın eksikliği, inşaatın hızlanmasını bu projenin hayata geçirilmesini doğrudan etkileyecektir. Fakatler olabilecek. Bugünkü durumun karşısına için ciddi emek ve büyük çabalar harcadığımız tarafta projenin kiplerine anlayacak anlamları siyasi istikrar oluşturulmuş olmalıdır. Bizim Esenler çabamız değilken bir şehir haline gelmiş, bunu siyasi istikrara borçluyuz.

ESENLER İÇİN TARİHİ PROJE

Kentim Esenler Gazetesi için ücretsiz reklam almak için size ait iletişim bilgilerinizi esens@esenler.bel.tr mail adresine gönderiniz veya bize ulaşmak için **444 00 73** numaralı telefonla arayabilirsiniz.

444 00 73
www.esenler.bel.tr
facebook.com/esenlerbelediye

twitter.com/esenlerbelediye
youtube.com/esenlerbelediye
googleplus.com/esenlerbelediyesi

Şekil 1.2. 12.10.2015 tarihli Esenler Belediyesi'nin Yayımlanan “Kentim Gazetesi

Bu röportaj 12 Eylül 2015 tarihinde Esenler Belediyesi'nin yayını olan Kentim Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Esenler Belediye Başkanı, belediye sınırları içinde kalan ve belediyeye devredilen askeriye ait bölgenin “rezerv alan” ilanı sonrası uygulanacak projeyi anlatmaktadır. Yapılması planlanan “şehir parkı” projesi ve kentsel dönüşüm projesinin tamamlanmasının koşulunun siyasi iktidarın sürekliliği olduğunu ifade etmektedir. Tevfik Göksu'nun “Tarihi Proje” olarak ifade ettiği bu proje kapsamında arazi planlamalarının Büyükşehir Belediyesi ile birlikte yapıldığı belirtilmektedir. 2,5 milyon metrekare alanı kapsayan proje için Tevfik Göksu tüm İstanbul'dan ziyaretçilerin geleceğini, hatta turistlere yönelik bir çekiciliğinin olacağını ifade etmektedir. Haberin sağ tarafında ise kentsel tasarım, plan ve projelerin hazırlıklarının yapılması konusunda gerekli işlemlerin tamamlandığı söylenmektedir. “Bugün Esenler çehresi değişen bir şehir haline gelmişse, bunu siyasi iktidara borçluyuz.” diyerek röportaj sonlanır.

Bu röportajda Esenler Belediye Başkanı, bölgede sürdürülen çalışmalarındaki faaliyetlerini aktarmıştır. Bu faaliyetlerin yanı sıra kentsel dönüşüm projesi kapsamında planlanan şehir parkında hangi sosyal kültürel faaliyet alanlarının bulunacağı belirtilmiştir. Siyasal iktidara olan destek kentsel dönüşüm üzerinden dile getirilmiştir. Görüldüğü üzere ilçe belediyesi bölgesinde gerçekleşecek olan kentsel dönüşüm projesi ile alakalı nazım planlarının hazırlıklarını yapmaktadır. Aynı zamanda belediye başkanı projenin gerçekleştirildikten sonra talep gören bir alana sahip olacağını da belirtmektedir.

ESENLER DÖNÜŞÜM ATAĞINA KALKTI

İstanbul'un kısıtlanmış en yoğun ilçesi olan Esenler'de kentsel dönüşümün ilk etabını tamamlayıp teslim eden Esenler Belediyesi, ikinci büyük atılımı da başlattı. Tüm ilçede toplamda 140 bin lagosuz bölümden 100 bininin dönüşümü gerekiyor. “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun”un yürürlüğe girmesinin ardından, dönemin Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan'ın 5 Ekim 2012 tarihinde sözleri Türkiye'deki kentsel dönüşüm seferberliğini başlattığı Esenler'deki dönüşüm çalışmalarını tüm ilizyle aynı hızla yürüten Çevre ve Selahilik Bakanlığı, TOKİ, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Esenler Belediyesi'nin ortaklaşa “Çocuklarımızın tabii değil, güvenli konut bulmak” sloganıyla Esenler'de yürüttüğü kentsel yenilenme çalışmalarının ilk üç projesi olan Yungürüz Mahallesi, Çıraçlısı Mahallesi ve Hayatları Mahallesi'ndeki analarlar teslim edildi. Toprak, Çumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla gerçekleşti.

Tek tek görüşmeler...

Çiftelhavuzlar Mahallesi'nde büyük bir dönüşüm için kolları sıvadıklarını belirten Esenler Belediye Başkanı Mehmet Tevfik Göksu, 85 bin metrekareyi kapsayan alanla ilgili olarak altyapı çalışmalarının tamamlandığını söyledi.

Kentsel dönüşümün sürdürülebilir ve şehrin geleceğini ipotek altına almadan yapılması gerektiğini belirten Göksu, şunları söyledi: “Çiftelhavuzlar'da vatandaş görüşmeleri devam ediyor. Tek tek insanlarla görüşüp konu etmek o kadar zor ki. İlk etapta herkes bir ‘nisi dönüşümü mi var’ diye itiraz ediyorsunuz. Oysa ki bir can için, insan, şehir güvenliği için bir adım atıyoruz. Marmara depremi bir felaket oluşturabilir ve yapamazsak gereken çok iş, alınmazsa gereken uzun bir yol var... İmar artışıyla kentsel dönüşüm yapmak sürdürülebilir değil. Bu bilinçle çalışıyoruz. 2019'da bitiririk...”

‘Seferberlik...’

Başkan Göksu, başlanması planlanan Tunç Mahallesi'nin ise yo-

ğunluk fazla olduğu için planını bellemeye başladığını belirtirken, “Her şey hazır ama bu yoğunlukla bizim çözülmeye. Dönüşümün sonuna doğru nefes almaya çalışacağız ama bunu yapıyoruz? Ama yokken zamanda çözülmeye” dedi. Vatandaşları da süreçte aktif olarak katılmalarını önemine dikkat çekerek Göksu, “Bilmi ki bir eviye belli bir süre kullanabiliyoruz ve değişimi gerektiriyor, ev de öyle. Vatandaşları bunu iyi anlamak lazım. Akisi takdirde bizim canıyla ödeyebileceği ağır bir bedel çıkarabileceğini anlatmamız gerekiyor. Kazna, sıvanında ve iyi bir refahlık hizmetleriyle toplumsal seferberlik içinde bizim çözümler” diye konuştu.

KIŞLALAR İÇİN GÖRÜŞMELER 2 EYLÜL'DE...

10 Temmuz'da düzenlenen ardından şehir içinde bulunan kırsalın şehir dışına çıkarılması kararıyla başlayan, ilçeler de hızla yapıyor. Esenler Belediyesi kentsel dönüşüm çalışmalarına hızlandığında Milli Savunma Bakanlığı'ndan tahsis edilen kısıt alanlarını rezerv alanı yapıp, buraya konut alanlarını taslamak, ilçe içinde ise kentsel dönüşümle dönüşüm en büyük şehir parkını yapmak için anlaşmış. Mehmet Tevfik Göksu, “Esenler'de yapı yoğunluğu Çiftelhavuz, Topraklı ve Selahilik Mahallesi'nde yapılacak. Kışlaları yapmanın Milli Savunma Bakanlığı tarafından gösterilecek yerlerde yapılacağını belirten Başkan Mehmet Tevfik Göksu, “Esenler'de yapı yoğunluğu çıkaran konutlar bakanlıktan aldığımız kısıt alanlarına yapmış, ilçe içindeki bu alanlar ise 2,5 milyon metrekare şehir parkı yapacağız. 2017 ortalarında ilk kazınımı da vuruyor. Bakanlıktan bir çalışma yürütüyoruz. 2 Eylül'de bir toplantı var. Buraya göre revizyonlar yapılacak” diye konuştu.

Şekil 1.3. 28 Ağustos 2016 tarihli Milliyet Gazetesi

Bu röportaj 28 Ağustos 2016 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde yayınlanmıştır. İstanbul'un en yoğun nüfuslu ilçelerinden olan Esenler'de Turgutreis Mahallesi, Oruçreis Mahallesi ve Havaalanı Mahallesi'ndeki dönüşümün tamamlandığı bilgisi verilmektedir. Kentsel dönüşümün Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TOKİ, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Esenler Belediyesi'nin ortak çalışmasıyla yürütüldüğü ve tamamlandığı belirtilmektedir. Belirtilen 3 mahallenin dönüşümü kapsamında kullanılan slogan "Çocuklarınıza tabut değil, güvenli konut bırakın" olarak kullanılmaktadır. Bu slogan ile Esenler'in dönüşümden önceki halinde bulunan yapıların sağlam olmadığı ve dönüştürülmemesi halinde yaşamsal tehlikelere sebep olacağı ifade edilmektedir. Deprem gibi büyük bir doğal afete müsait olan İstanbul'da depremin yıkıcılığı ortadadır. Fakat röportajda da görüldüğü üzere belediye tarafından güvensiz olduğu öne sürülen evlerin boşaltılmasının ardından bu kişilerin nerelere geçirilecekleri veya yeni inşa edilen evlerin eski yaşantılarıyla ne derece uyumlu olacağı belirtilmemektedir. Örneğin; yeniden inşa edilen bu yapılarda bölge halkı eski sosyal ilişkilerini sürdürebilecekler midir veya yeni dairelere geçilmesi sonrasında ekstra masraflarla karşılaşılacak mıdır sorularına yanıt olabilecek herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Kentsel dönüşüm projesi ile alakalı detaylı bilgilendirme yapılması yolu ile değil, bu sloganın ortaya koyduğu ürkütücü imaj yoluyla ikna yolu tercih edilmiştir.

Esenler Belediye Başkanı, röportajında Çiftahavuzlar Mahallesi'nden gerçekleştirilecek kentsel dönüşüm için çalışmaların sürdürüldüğünü ve bölge halkıyla birebir görüşmelerin gerçekleştirildiğini belirtmektedir. "Tek tek insanlarla görüşüp ikna etmek o kadar zor ki. İlk etapta hemen bir "rant dönüşümü mü var" diye itham ediliyorsunuz." şeklinde ifadelerde bulunan Tevfik Göksu, Esenler Belediyesi'nin hazırlamış olduğu Kentsel Tasarım Uygulama Yönetmeliği'nde de bir görev olarak belirtilen kentsel dönüşüme bölge halkını ikna etme çalışmasını

sürdürüklerini ifade eder. Belediye Başkanının ifadelerinden yola çıkılarak denilebilir ki iknanın konusu depremin yaratacağı tahribat değildir.

Röportajın devamında belediye başkanı; “Nasıl ki bir eşyayı belli bir süre kullanabiliyoruz ve değişmesi gerekiyorsa, ev de öyle. Vatandaşa bunu iyi anlatmak lazım. Aksi takdirde bunun canıyla ödeyebileceği ağır bir bedel çıkarabileceğini anlatmamız gerekiyor” denilmektedir. Bu noktada üstünde durulması gereken belediyenin depreme dayanıksızlığa dikkat çekmekten ziyade belli bir süreyi geçmiş yapılar olduğu için dönüştürülmesi gerektiği argümanının kullanıldığıdır

Şekil 1.4. 26 Nisan 2016 tarihli Sabah Gazetesi

Bu röportaj 26 Nisan 2016 tarihinde Sabah Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Röportajda “Yeni Şehir” projesi kapsamında belediyenin gerçekleştirmeyi planladıkları hakkında bilgi verilmektedir. Projenin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Esenler Belediyesi'nin ortaklığı ile yürütüldüğü belirtilmektedir. Askeri alanın tahliyesi ve arazide bulunan kışlaların Ordu Komutanlığı'nın belirtilen yere inşası için gerekli imar planlarının hazırlandığı ifade edilmektedir. “Esenler Dönüşüm Atağına Kalktı” ve “Tarihi Projenin Anahtarı İstikrar” başlıklı röportajlarda da askeri alanda yapılacak olan proje hakkında Tefik Göksu, şehir parkının bölge dışından rağbet göreceği ve turistler tarafından ziyaret edileceğini belirtmektedir. Proje dahilinde konut üretimi de yapılacaktır. Arazinin %50'sinin imara açılacağı, bu oranın da %40'ında konut inşa edileceği ve süreçte 40 bin konutun yıkılacağı ifade edilmektedir. Kalan alanın ise kamusal alan olarak kullanılacağı ve park, müze ve hayvanat bahçesinin yapılacağı söylenmektedir. Proje tanıtımı yeşil alanların arttırılacağı üzerinden sürdürülen “Yeni Şehir”de askeri arazide de böylelikle konut üretiminin yapılacağı belirtilmiş olur.

1.3.3.2. Gaziosmanpaşa Belediyesi

Şekil 1.5. 17 Ağustos 2017 ve 25 Kasım 2018 tarihli Posta Gazetesi

17 Ağustos 2017 ve 25 Kasım 2018 tarihlerinde aynı gazetede, aynı gazeteci tarafından gerçekleştirilen bu röportajlarda Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Gaziosmanpaşa'da yürüttükleri kentsel dönüşüm projeleri hakkında bilgi vermektedir. 17 Ağustos 2017 tarihli ilk haberde Belediye Başkanı'nın daha çok "deprem" vurgusu yaptığı görülmektedir. Bunun sebebi haberin yayınlanış tarihinin 1999'da yaşanan Marmara Depremi'nin 18. yıldönümü olmasıdır. Belediye başkanı, "kentsel dönüşümün "rant odaklı" dönüşüm olarak düşünülmesi çok yanlış çünkü dünyanın en zor işi." diyerek konuyla alakalı herhangi bir açıklama getirmemekte ve konuyu 18 bölgede dönüşüm yaptıklarını söyleyerek dönüşüm rant odaklı eleştirilerine yanıt vermemektedir. Diğer röportajlarda da tekrarlanan ifade olan "cazibe şehri" hedefi, burada da kullanılmaktadır. Haberin içeriğinde bir başlık olarak belirtilmektedir; "İdealimiz cazibe şehri olmak".

25 Kasım 2018 tarihli ikinci haberde ise Belediye Başkanı "Türkiye'deki en kapsamlı kentsel dönüşüm projelerini" kendilerinin gerçekleştirdiğini belirtir ve "Kentsel dönüşümde iddialıyız" ifadesini kullanır.

"Bu konuda Çevre ve Şehircilik Bakanımız eylem planları noktasında son derece duyarlı. Bize şunu söylüyor; "İstanbul'da görev yapan bütün belediye başkanları kendi bölgesinde güvenli bir yaşam şehri oluşturamıyorsa, yastığa başını rahat koymaması lazım." Bu gerçekten önemli bir sorumluluk. Bunun farkındayız" ifadelerine yer verir. Bu açıklamada Belediye Başkanı, Bakanlık'ın kendilerine yüklediği mesuliyetleri yerine getirdiklerini ve kentsel dönüşümün bir belediye hizmeti olduğunu söylemektedir.

Röportajlarda görüldüğü üzere belediyeler depreme hazır olmayı bir kamu görevi olarak belirtmektedir ve projelerin oluşumunu sağlamak bu anlamda belediyenin sorumluluğu olarak aktarılmaktadır. Her iki röportajda da belediye başkanı kentsel dönüşüm sürecindeki rollerini gerçekleştirdikleri çalışmalar üzerinden örneklendirmektedir ve aktif rol oynadıklarını ifade eder. Bu çalışmalar; park, yeşil alanların artırılması, ulaşım seçeneklerinin artırılması, sanat

akademisinin kurulması olarak özetlenebilir. “Halkımız Daha Rahat Nefes Alacak” şeklindeki alt başlıklar ile belediye kentsel dönüşümü halka olumlu bir faaliyet olarak aktarmakta, bu yol ile benimsetmeye çalışmaktadır.

Şekil 1.6. 21 Temmuz 2015 tarihli Habertürk Gazetesi

21 Temmuz 2015’de Haber Türk Gazetesi’nde yayınlanan bu röportajın başlığı dikkat çekicidir. Gaziosmanpaşa Belediye Başkan Yardımcısı Gaziosmanpaşa’nın Nişantaşı olacağını belirtmektedir. Nişantaşı, 1930’lardan itibaren zengin nüfusun yerleşim alanı olan “zengin tüccar evi-mahallesi” olarak adlandırılan, lüks bir semttir (Yılmaz, 2018: 241). Gaziosmanpaşa’nın Nişantaşı gibi olacağı yönlendirmesi buna dayandırılmaktadır. Röportaja, kentsel dönüşüm projelerinin rant odaklı bir dönüşüm olmadığını belirterek söze başlamaktadır. Ahmet Bülbül sürdürdükleri kentsel dönüşüm proje sürecindeki aktörleri ve süreci aşağıdaki şekilde ifade etmektedir;

"Yaptığımız kentsel dönüşümün üç ayağı var. Bunlardan biri hak sahibi yani vatandaşlarımız. İkincisi Gaziosmanpaşa Belediyesi ve GOPAŞ adında kurduğumuz şirket. Üçüncüsü de çözüm ortağımız olan özel firmalar. Belediye olarak bu üçlüyü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı himayesinde kontrol ediyoruz. Bölgeyi parsel yani mahalle bazında dönüştürmeye çalışıyoruz. Bu konuda başarılı olmuşuz ki, Anadolu'dan ve İstanbul'un çeşitli yerlerinden gelen belediyeler bizim bu projemizi örnek alıyor."

Belediye kentsel dönüşüm çalışmalarını Bakanlık gözetiminde sürdürdüklerini belirtmektedir. Proje ortaklarından Nef İnşaat'ın Yönetim Kurulu üyesi ise kentsel dönüşüm sürecinde bölge halkının süreçte "mağdur" edilmemesi adına belediyelerin iştiraklerinin önemini vurgulamaktadır. Proje alanları belediyenin desteği ve özel sektörün katılımı ile rant alanına dönüştürülmektedir. Özel sektörün süreçte yer alması, projenin yalnızca bölge halkının depreme dayanıksız evlerini yapı güvenliği bulunan evlere dönüştürmekten çok potansiyel müşterilere de hitap etme amacı taşıdığını göstermektedir. Kar odaklı çalışan müteahhit firmalarla anlaşma sağlanmış olması da bu anlamda projenin sadece bölge halkına yönelik olmadığını ve üretilecek konutların bir kısmının da potansiyel müşterilere de yönelik yapıldığını gösterir. Bu anlamda kentsel dönüşüm sadece bölge halkını depremden korumayı hedefleyen bir proje olmanın dışına çıkmaktadır.

Gaziosmanpaşa'da sanayi de dönüşüyor

İstanbul'da kentsel dönüşüm çalışmalarının başladığı ilk ilçelerden olan Gaziosmanpaşa'da sanayi bölgeleri de dönüştürülüyor. Belediye Başkanı Usta, "Bölgemizde 80 hektarlık alan, sanayi alanı olarak kentsel dönüşüme tabi tutuldu" dedi

GAZİOSMANPAŞA
Belediye Başkanı Hakan Taha Usta, ilçelerindeki 80 hektarlık sanayi alanının kentsel dönüşüme tabi tutulduğunu söyledi. İlçede yaklaşık 110 bin kişinin kentsel dönüşüm sürecinde yaşadığını ifade eden Usta, "Yaklaşık 30 bin konut kentsel dönüşümle yenilenecek. Süreçte karlar 1300 civarında konut yapıldı. Gaziosmanpaşa Sarıgözü ve Yenidünya mahallelerindeki çalışma, İstanbul'un en büyük yerinde dönüşüm süreçlerinden biri" dedi.

SANAYİ BÖLGESİNDE DÖNÜŞÜM
Belediye Başkanı Hakan Taha Usta, "İstanbul'un önemli planı kapsamında belli başlı bazı sanayi bölgelerini, dönüşüm sürecinde de kentsel dönüşümün altına alıyoruz. İstanbul'da kentsel dönüşümün önemli bir alanı olarak kentsel dönüşüm sürecinde yer alması, projenin yalnızca bölge halkının depreme dayanıksız evlerini yapı güvenliği bulunan evlere dönüştürmekten çok potansiyel müşterilere de hitap etme amacı taşıdığını göstermektedir. Kar odaklı çalışan müteahhit firmalarla anlaşma sağlanmış olması da bu anlamda projenin sadece bölge halkına yönelik olmadığını ve üretilecek konutların bir kısmının da potansiyel müşterilere de yönelik yapıldığını gösterir. Bu anlamda kentsel dönüşüm sadece bölge halkını depremden korumayı hedefleyen bir proje olmanın dışına çıkmaktadır."

80 hektarlık alan, sanayi alanı olarak kentsel dönüşüme tabi tutuldu. Burada 2000 sanayi ve ticaret merkezi kuruluyor."

Sanayi tesislerinden önceki halde kullanıma ve şehir dışına çıkarılması gerekirken oluşmuştu diye anlatıyor Usta, şunları söyledi: "İstanbul'da dönüşüm alanlarımız için Büyükşehir Belediyesi'ne ve ilgili bakanlıklara alternatifler önermeyi düşünüyoruz. Gaziosmanpaşa'da ticari alanlarda önceki halde dönüşümü planlıyoruz. Atık sanayi tesislerinin çoğu ilçede bulunuyor. Karayolları Mahallesi sanayi alanlarında yaklaşık 6 bin kişi çalışıyor. Kentsel dönüşüm sürecinde de kentsel dönüşümün altına alıyoruz. İstanbul'da kentsel dönüşümün önemli bir alanı olarak kentsel dönüşüm sürecinde yer alması, projenin yalnızca bölge halkının depreme dayanıksız evlerini yapı güvenliği bulunan evlere dönüştürmekten çok potansiyel müşterilere de hitap etme amacı taşıdığını göstermektedir. Kar odaklı çalışan müteahhit firmalarla anlaşma sağlanmış olması da bu anlamda projenin sadece bölge halkına yönelik olmadığını ve üretilecek konutların bir kısmının da potansiyel müşterilere de yönelik yapıldığını gösterir. Bu anlamda kentsel dönüşüm sadece bölge halkını depremden korumayı hedefleyen bir proje olmanın dışına çıkmaktadır."

İlçe için hazırlanan master plan kapsamında, sanayi bölgeleri de dönüşüme tabi tutuldu. Bu alan, ilçede Karayolları Mahallesi'nden geçen Mecidiyeköy-Mahmutbey metro hattının yapımına devam ediyor.

Hedeflendiği aktardı. Usta, "Bu kentsel dönüşüm alanındaki otopark alanlarının miktarı göz önüne alınarak güncel olarak kentsel dönüşümle ilgili çalışmalar ve yeni inşaatlar

GAZİOSMANPAŞA'YA 124 BİN ARAÇLIK OTOPARK

İlçe için hazırlanan master plan kapsamında, sanayi bölgeleri de dönüşüme tabi tutuldu. Bu alan, ilçede Karayolları Mahallesi'nden geçen Mecidiyeköy-Mahmutbey metro hattının yapımına devam ediyor.

Hedeflendiği aktardı. Usta, "Bu kentsel dönüşüm alanındaki otopark alanlarının miktarı göz önüne alınarak güncel olarak kentsel dönüşümle ilgili çalışmalar ve yeni inşaatlar

GAZİOSMANPAŞA'YA 124 BİN ARAÇLIK OTOPARK

İlçe için hazırlanan master plan kapsamında, sanayi bölgeleri de dönüşüme tabi tutuldu. Bu alan, ilçede Karayolları Mahallesi'nden geçen Mecidiyeköy-Mahmutbey metro hattının yapımına devam ediyor.

Hedeflendiği aktardı. Usta, "Bu kentsel dönüşüm alanındaki otopark alanlarının miktarı göz önüne alınarak güncel olarak kentsel dönüşümle ilgili çalışmalar ve yeni inşaatlar

Şekil 1.7. 1 Eylül 2015 tarihli Haber Türk Gazetesi

Bu röportaj 1 Eylül 2015 tarihinde Haber Türk Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Kentsel dönüşüm kapsamında ilçe sınırlarında bulunan sanayi alanlarının da dönüşüme uğrayacağı, kiminin bölgenin dışına çıkarılacağı belirtilmektedir. Konuyla alakalı olarak Büyükşehir Belediyesi ve Bakanlık'a alternatif önerilerinde bulunacaklarını belirten Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı, bölgeyi "cazibe merkezi" yapmak istediklerini ifade etmektedir; "Gaziosmanpaşa'yı ticari anlamda cazibe merkezi haline dönüştürmeyi planlıyoruz." "Cazibe merkezi" olarak planlanan tüketim alanların artırılması ve bölgenin yatırım sahası haline gelmesidir. Sanayi alanlarında çalışan nüfusun iş alanlarının bölgenin dışına taşınmasıyla yaşanabilecek işsizlik konusunda röportajda herhangi bir bilgi verilmemektedir. Röportajda "Karayolları Mahallesi sanayi alanlarında yaklaşık 6 bin kişi çalışıyor. İstihdam açısından da önemli. Ticari hayatın devam etmesini istiyoruz." ifadesi yer alır fakat sanayi alanlarında çalışan işçilerin hangi iş kollarına yöneleceği veya var olan işlerini nerelerde sürdürebilecekleri konusunda herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır.

Şekil 1.8. 6 Nisan 2015 tarihli Yenigün Gazetesi

Bu haber 6 Nisan 2015 tarihinde Yenigün Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Yerel idarelerin kentsel dönüşüm proje sürecinde bölge halkını ikna etme amacıyla yaptığı birçok faaliyetten biri de "Kentsel Dönüşüm Ofisleri" ve bilgilendirme

30 Eylül 2012 tarihinde Radikal Gazetesi'nde yayınlanan bu röportajda Beyoğlu Belediye Başkanı Okmeydanı'ndaki kentsel dönüşüm sürecine dair sorulara cevap vermektedir. Röportajda mevcut iş alanlarının kapatılmasının ardından işini kaybedecek bölge halkının yaşayacağı ekonomik problemler, belediye başkanının ifadelerine göre belediyenin konusunun dışında kalmakta. Belediye, buradaki yükümlülüğünün bu işyerlerinin tapu sürecini yönetmek olduğunu belirtmektedir. Dönüşüm bölgesinde kiracı olarak yaşayan nüfusun şehrin dışında TOKİ konutlarına borçlandırılarak yerleştirilmesi konusunda Belediye Başkanı; "İsterse orayı kiraya verir, gelir burada başka yerde yaşar" ifadesini kullanmaktadır. Bu ifade ile kentsel dönüşüm bölge halkının yaşam standartlarını yükseltme amacından ziyade borç karşılığı "yatırım" olarak sunulan bir konut inşa politikası olarak görüldüğünü de açık etmektedir.

Bir diğer açıklamada ise "Afet Yasası'nın kentsel dönüşüm sürecini belediyelerin uygulama yetkileri bakımından kolaylaştırdığı söylenmesidir. Bu açıklama aşağıda belirtilmektedir;

"Okmeydanı için yüzde 51 isterse dönüşecek demiştiniz.

%51'i örnek olarak söyledim. Afet Yasası'nın ruhu o. Ben en az yüzde 85 talep bekliyorum yoksa dönüşüme gitmem. Talep olursa Afet Yasasının tanıdığı imtiyazlar kullanılabilir. Afet Yasası'nı devlet kafadan atlayacak, her yeri yıkacak sanıyor. Afet Yasası aslında bir imtiyaz yasası, yeşil kart gibi bir şey. Başbakan aslında ne diyor? "Siz bir araya gelin ben size yardım edeceğim. Önünüze çıkan adamları ben bertaraf edeceğim" diyor."

1.4. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde yasanın içeriğine, ana aktörlere ve uygulama süreçlerine dair bilgi verilmiştir ve belediyelerin kentsel dönüşüm ile ilgili rollerine dair bakış açıları, yazılı basında yer alan demeçleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Belediye yetkilileri ile gerçekleştirilmiş olan bu röportajlarda 2012’de yürürlüğe giren “Afet Yasası” sonrası araştırma kapsamında ele alınan üç belediyenin kendi bölgelerindeki kentsel dönüşüm çalışmalarında yasal gerekliliklerin başlatılması, sürdürülmesi, kentsel dönüşüm projelerinin tanıtımı, bu projelerin yürütülmesi gibi önemli roller üstlendikleri görülmektedir. Yerel idareler bölge halkıyla kentsel dönüşüm sürecine dair doğrudan iletişim kurmuş, sorumluluklar almışlardır. Müteahhit firmalarla görüşmelerin yapılması, imar planlarının hazırlanması, hak sahipliğinin belirlenmesi, tapu dağıtım sürecinin organizasyonu gibi birçok konuda belediyeler bölgelerinde çalışmalar yürütmektedirler. Belediyeler bir taraftan mülk sahipleri, alanda yaşayan halk, öbür tarafta projeleri hayata geçirecek olan özel sektör firmaları ve kamu kurumu TOKİ arasında durmaktadır. Özel sektörün dahil olduğu kentsel dönüşüm proje alanlarında bu anlamda belediyenin rolü kar odaklı müteahhit firmalar tarafından yürütülecek projelere bölge halkını ikna etmeye çalışmaktır denilebilir.

Belediye Başkanları ve yetkilileri bir kentsel dönüşüm gerekçesi olarak depremi öne sürmektedir. İleride incelenecek olan tanıtım filmlerinde de olduğu gibi, “Afet Yasası”nın yürürlüğe girmesi sonrasında gerçekleştirilen tüm kentsel dönüşüm projeleri bir yasal dayanak olarak depremin güvensizliğine vurgu yapmaktadır²⁴. Esenler Belediye Başkanı’nın verdiği röportajda “Çocuklarınız tabut değil, güvenli konut bırakın” ifadesinin kentsel dönüşüm projesinde bir slogan olarak kullanılması tanıtım filmlerinde de karşımıza çıkan “deprem” söylemiyle korku ifadelerinin birlikte kullanımına örnektir. Bir diğer örnek ise Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı’nın aynı gazeteye verdiği ve aynı gazeteciyle yapılan 2 röportajda 1999’da yaşanan “Marmara Depremi”ne yapılan vurgudur. Haber başlığı bu vurguyu nitelemektedir; “Kentsel dönüşüm deprem riskini azaltır”.

Bir diğer dikkat çeken söylem ise ilçelerin “cazibe merkezi”ne dönüştürülmek isteniyor olmasıdır. Bu noktada bir tarafta depremin doğurabileceği ölümler dönüşümü gerektiren korkutucu unsur olarak kullanılırken, özel sektör

²⁴ Bknz. Şekil 1.3. ve Şekil 1.5.

tarafından üstlenilmeleri itibarıyla rant arayışının cazibe merkezi olmak hedefiyle örtüştüğü bu projelerde ‘Nişantaşı’ gibi cazibe adreslerinin gösteriliyor olması dikkat çekicidir. Bunun gazetelerdeki en görünür örneği Gaziosmanpaşa Belediye Başkan Yardımcısı’nın gerçekleştirdiği röportajda Gaziosmanpaşa’nın “cazibe merkezi”ne dönüştürüleceği ve bu alanlar kapsamında sanayi tesislerinin bulunduğu alanın da yer almasıdır. Bu alanın farklı ticari yapılarla tekrar inşa edileceği belirtilmektedir²⁵. Belirtildiği üzere bu alanların yıkımı sonrası ortaya çıkacak istihdam problemi ile alakalı net bir bilgi verilmemektedir. Bu da dönüşümün hangi kesimlerin çıkarına yapıldığı sorusunu doğurmaktadır. Diğer röportajlara bakıldığında Esenler Belediye Başkanı’nın “askeri rezerv alanının dönüşüm projesi”ne dair açıklamalarında birçok kültürel ve turistik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için inşa edilecek yapılardan bahsedilmektedir. Bu projeye oluşturulan alan için “Yeni Şehir”, proje içinse “Tarihi Proje” sloganı kullanılmaktadır. Esenler Belediyesi’nin konu hakkında hazırlamış olduğu tanıtım filmine de konu olan bu projenin başlığı “Esenler’in Tarihi Projesi”dir. Tanıtım filminde kullanılan veriler ve söylemlere bu röportajlarda da yer verilmektedir. Bir sonraki bölümde belediyelerin sosyodemografik yapıları ve tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm projeleri hakkında bilgi verilecektir ve yerelin yapısıyla projelerin içeriğindeki uyum tartışılacaktır.

²⁵ Bknz. Şekil 1.7.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BELEDİYELER VE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ

Bir önceki bölümde 2012’de yürürlüğe konan 6306 sayılı “Afet Yasası”nın önemli aktörlerinden biri olan belediyelerin kentsel dönüşüm çalışmalarındaki yetkileri, görevleri ve kendi bölgelerinde aldıkları roller anlatılmıştır. Bu tezde inceleme konusu olarak ele aldığımız, Esenler Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi, ilçelerinde sürdürülen kentsel dönüşüm projelerinde kritik görev ve sorumluluklar almışlardır. Bir önceki bölümde bu üç belediye başkanının basılı medyada verdiği demeçlerden örneklerle üstlendikleri bu rollere ilişkin yaklaşımları değerlendirilmiştir. Bu bölümde belediyelerin hangi mahallelerinde ve ne gerekçelerle ve ne tür süreçler eşliğinde kentsel dönüşüm projelerine giriştikleri ve söz konusu kentsel dönüşüm mahallelerinin sosyo-demografik özelliklerinin neler olduğu ele alınmaktadır.

2.1. Kentsel Dönüşüm Proje Alanlarının Sosyo-demografik Dokusu ve Kentsel Dönüşüm Projeleri

Bu çalışma için seçmiş olduğumuz üç belediye İstanbul’un yoğun nüfuslu ilçeleridir. Bu ilçeler aynı zamanda gecekonduların yoğun olduğu, kentin yoksul ve emekçi sınıfının yerleşim yeri olan, tapu statüsünde problemlerin yaşandığı alanlardır. Tanıtım filmlerinin analizine geçilmeden bu yerlerin sosyo-demografik yapısının incelenmesi gerekmektedir. Bu üç ilçe belediyesi alanına ilişkin sosyal ve demografik yapısına ilişkin ardından seçilen tanıtım filmlerinde bahsi geçen kentsel dönüşüm alanlarında yürütülen projeler alanın sosyo-demografik yapısına ilişkin değerlendirmemiz ile birlikte ele alınacaktır.

Bu kısımda Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne dair genel bir bilgilendirmenin ardından bu ilçelerde yürütülen

kentsel dönüşüm çalışmalarından sadece tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm bölgeleri hakkında bilgi verilecektir. Bu bölgeler Beyoğlu Belediyesi'nde Örnektepe ve Okmeydanı; Esenler Belediyesi'nde askeri rezerv alanını kapsayan bölge; Gaziosmanpaşa Belediyesi'nde ise Sarıgöl ve Mevlâna Mahallesi'dir. Bu bölümde belediyelerin Kentsel Dönüşüm müdürlüklerinin hazırlamış olduğu “yetki ve sorumluluk yönetmeliği”nde belediyelerin bu faaliyetleri nasıl anlattıkları da incelenmiştir.

2.1.1. Beyoğlu Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Beyoğlu bölgesi Bizans dönemine kadar uzanan bir geçmişine sahiptir. Bu bölgeye “Pera Bağları” ismi verilmekteydi. İstanbul'un fethi sonrasında bölgede yerleşim başlamış ve yeni evler, camiler ve resmi binalar yapılmıştır. Özellikle yabancı elçilik binaları bu bölgeye taşınmıştır (Basmacı, 2017: 81). Osmanlı döneminde ticaretle uğraşan ve kökenleri Latin olan Levantenlerin bölgede ağırlığı son derece fazla olduğu için kültür ve yaşam biçimlerini de mimarilerine yansıtmışlardır (Akın, 1994: 212). 1956 yılında İstanbul'da uygulanmaya başlayan Prost planı ile yeni şehirleşme çabaları sergilenmiştir (Basmacı, 2017: 83).

Bölgede ilk belediye 28 Aralık 1857 tarihinde Paris Belediyesinden esinlenilerek VI. Daire-i Belediye ismiyle kurulmuştur (Ortaylı, 1992: 400). Cumhuriyet döneminde 20 Nisan 1924 tarihinde kurulan Beyoğlu Belediyesi, Beşiktaş, Şişli ve Kemerburgaz'ı bünyesinde bulundurmaktaydı. 1930'da Beşiktaş, 1936'da Kemerburgaz ve 1954'de Şişli Beyoğlu'ndan ayrılarak müstakil ilçe olmuşlardır. 1984 tarihine kadar İstanbul Belediyesi'ne bağlı Şube Müdürlüğü tarafından yönetilmiş olan Beyoğlu, 1984 tarihinde çıkarılan “Yerel Yönetimler Kanunu” ile yeniden yapılandırılarak, 45 mahalleyi kapsayan bugünkü yapısına bürünmüştür (Beyoğlu Belediyesi Tarihçesi, 2018). 896 hektarlık bir alanı kapsamaktadır.²⁶ Beyoğlu, İstanbul'un ulaşım ağlarına yakınlığı olan bir ilçedir. Havalimanı'na merkezden ulaşım kolaylığı bulunmaktadır. Aynı zamanda Galata

²⁶ istanbulsaglik.gov.tr

Köprüsü, Eminönü, Şişli, Mecidiyeköy gibi merkezi semtlere metro, otobüs veya tramvay yoluyla ulaşım sağlanabilmektedir. Deniz ulaşımına da yakınlığı ile bilinmektedir.

Beyoğlu'nun nüfusu 2017 TÜİK verilerine göre 234.606 kişiden oluşmaktadır. İstanbul'da kilometrekareye 2.593 kişi düşerken, Beyoğlu'nda 28.099 kişi düşmektedir (Beyoğlu Kaymakamlığı)²⁷. Nüfusun %34,57'sini genç, %54,35'i orta yaşlı, %11,08'i ise yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Beyoğlu genelinde nüfusun %69,05'lik oranı ilköğretim, orta öğretim veya lise mezunudur, %15,92 üniversite mezunu ve üstüdür.

Beyoğlu'nun ne kadarlık kısmının sit alanından oluştuğu belediyenin hazırlamış olduğu faaliyet raporlarında belirtilmemekle birlikte şu ifadeler yer verilmektedir; “İlçemizin büyük bir kısmı, “İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu” tarafından 7.7.1993 tarihinde “Kentsel Sit Alanı” ilan edilmişti.” 2011 yılında Kentsel Sit Alanına ait Koruma Amaçlı İmar Planlarının yürürlüğü girmesi ile Kentsel Sit Alanında olup eski eser tescili ve komşuluğu bulunmayan parsellere ait proje tasdik ve ruhsat talepleri, Koruma Kurullarına gidilmeden İmar ve Şehircilik Müdürlüğümüzde Koruma Amaçlı İmar Planlarına göre değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda 2013 yılında toplam 310 proje için sit alanı statüsü kaldırılarak inşaat ruhsatı verilmiştir.

Bu tez çalışmasında ileride detaylıca değinileceği gibi Beyoğlu Belediyesi'ne ait seçilmiş olan tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm alanı “Örnektepe-Sütlüce ve Okmeydanı'dır. Bu sebeple bu projeye dair bilgi verilecektir.

²⁷ Beyoğlu Kaymakamlığı web sitesine erişim tarihi 22.03.2019'dur.

2.1.1.1. Örnektepe-Sütlüce Projesi

Beyoğlu Belediyesi'ne bağlı Örnektepe- Sütlüce Mahallesi İstanbul'un önemli sanayi tesislerinin bulunduğu bir bölge olarak bilinmektedir. Bölgede Bizans döneminden kalma yazlık saraylar, manastır ve ayazmalar bulunmaktadır. Osmanlı Devleti döneminde, 16.yüzyılda ise yalıların, bahçelerin ve ayazmaların arttığı görülmektedir (Ak, 2016: 91). Sanayi tesisleri ise 19.yüzyılda kurulmaya başlanmıştır. Bu döneme kadar mesire yeri olarak bilinen Örnektepe-Sütlüce bölgesinde miri saraylar yıkılarak sanayi tesislerinin inşasına başlanmıştır (Ak, 2016: 92). Bölgenin kentleşmesi bu döneme tekabül etmektedir. 20.yüzyıla gelindiğinde ise sanayi tesisleri Haliç'in suyunun kirlenmesine ve dönem dönem bu kirliliğe belediyeler tarafından çözüm vaatlerinde bulunulmasına sebep olmuştur (Ak, 2016: 93). 1985 yılında Haliç bölgesinde 700 sanayi tesisinin bulunmaktadır (akt. Ak, 2016: 93).

Örnektepe-Sütlüce Kentsel Dönüşüm Projesini içerisine alan bölge, 28.334 metrekare alanı kapsamaktadır. 300 haneyi içine alan ve 2000 kişiyi doğrudan etkileyen bir projedir. İstatiksel veri bulunamamakla birlikte, Beyoğlu Belediyesi'nin açıklamasında Örnektepe; "çoğunlukla kaçak, ruhsatsız ve imara aykırı yapılaşmanın söz konusu olduğu görülmektedir" ifadelerine yer verilmiştir (Ak, 2016: 99).

Örnektepe-Sütlüce'de yürütülen kentsel dönüşüm projesi Beyoğlu Belediyesi ile TOKİ arasında 02.06.2015 tarihinde imzalanan protokol çerçevesinde 3258, 3256, 3259, 2751 ve 3260 adaları kapsamaktadır. 24.09.2012 tarih ve 2012/3786 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" uyarınca "Riskli Alan" ilan edilmiş olan bölgede, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Beyoğlu Belediyesi'ni uygulama yapma konusunda yetkilendirmiştir. 17.12.2015 tarihinde bölge için hazırlanan imar planı kapsamında kentsel tasarım ve mimari projeler tamamlanarak ilk etap için TOKİ'ye ruhsat verilmiştir (Beyoğlu Büyük Dönüşüm-Sütlüce, 2018).

Örnektepe-Sütlüce kentsel dönüşüm projesi 6306 sayılı yasa sonrasında uygulamaya geçilen ilk alanlardan biridir (Ak, 2016: 104)

Beyoğlu Belediyesi Faaliyet Raporu'na (2017) göre “Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile Beyoğlu Belediye Başkanlığı arasında 02.06.2015 tarihinde imzalanan İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi Sütlüce, Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesine İlişkin Protokol ile mühendislik projeleri, projenin yapım ihalesi, inşaatların yapılması, TOKİ Başkanlığına devredilmiştir”²⁸ denilmektedir. 05.06.2017 tarihinde TOKİ ile yüklenici firma arasında imzalanan sözleşme ile söz konusu alanda inşaat faaliyetleri başlamıştır.

Proje kapsamında helikopter pisti, alışveriş merkezleri, yürüyen merdiven gibi kamu ihtiyaçlarını karşılamayan yapıların düşünülmüş olması projenin bölge halkının yararına yönelik olmadığı tartışmalarını yaratmış, bölgede rant potansiyeline yönelik projelerin planlandığı eleştirileri getirilmiştir (Ak, 2016: 106). Bölgenin “riskli alan” ilan edilmesi ile alakalı bölge halkının yaptığı bir eleştiri de bölgede bulunan yapıların belediye tarafından “yapı ömrünü tamamlamış” olarak lanse edilmesidir. Bölge halkına göre buradaki binaların birçoğu yeni inşa edilmiş yapılardan oluşmaktadır ve yapı ömrüne 20 yıl biçilmesi uygun görülmemektedir (Ak, 2016: 106). “Yapı ömrü” tabiri yapıların inşa tarihinden günümüze gelen süreyi ifade etmede kullanılmaktadır ve 20 sene ve üzeri zamanda halen bulunan binalar, yapı ömrünü tamamlamış olarak ifade edilmektedir. Bu bölge aynı zamanda tapu sorununun bulunduğu bir bölgedir. Tapu ve ruhsatlı yapı oranı %14’tür (Ak, 2016: 106). Tapu ve ruhsatlı yapı oranının düşük olması belediyenin burada bir anlaşma yaparak ilerlemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

²⁸ (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2017: 110).

Şekil 2.1. Örnektepe-Sütlüce Kentsel Dönüşüm Proje Alanı'nın Yıkım Öncesi Görüntüsü

Şekil 2.2. Örnektepe-Sütlüce Afet Odaklı Kentsel Dönüşüm Proje Alanı²⁹

2.1.1.2. Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi

Beyoğlu Belediyesi'ne bağlı Okmeydanı, 1940'lı ve 1950'li yıllara kadar neredeyse boş olan bir alandır (Arslan, 2014: 82). Bölge, bu dönemden itibaren kitlesel göç alan, İstanbul'un yoğun nüfuslu bölgelerinden biri haline gelmiştir. 1912-1913'te Arnavutların bölgeye yerleşmesinin ardından 1950'lerden itibaren Sivas, Gümüşhane, Erzurum ve Erzincan gibi şehirlerden kitlesel göçler alan Okmeydanı, 1990'larda Türkiye'nin doğusundan, özellikle Bingöl'den göç almıştır (Arslan, 2014: 82). Günümüzde Okmeydanı düşük gelirli ailelerin yaşadığı, Suriye, Türki Cumhuriyetler ve Afrika'dan gelen göçmenlerin sayısında artışın yaşandığı

²⁹ Kaynak: Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2017: 110

bir bölgedir (Arslan, 2014: 125). Aynı zamanda toplumsal muhalefetin oldukça güçlü olduğu, kentsel dönüşüm çalışmalarına karşı dönem dönem yoğun protestoların ve hak arayışlarının olduğu bir bölgedir (Arslan, 2014: 130).

Okmeydanı Beyoğlu Belediyesi'nin toplam nüfusunun 3'te 1'lik kesiminin yaşadığı, 75 bin kişilik nüfusu olan bir alandır. 1 milyon 576 bin metrekareyi kapsayan alanın 6.139 metrekaresi yeşil alan, 36.370 metrekaresi okul, spor, sağlık, dini ve idari kurumların oluşturduğu alanlar, 230.000 metrekaresi mezarlık, 500.000 metrekaresi yol ve 800.000 metrekaresi binalardan oluşmaktadır (Beyoğlu Belediyesi).³⁰ 2010 yılı öncesinde tamamı sit alanı sayılan Okmeydanı'nın, 14 bölge dışında her bölgesi sit alanı olmaktan çıkarılmıştır. Böylelikle Okmeydanı, imara açılmıştır (Beyoğlu Belediyesi)³¹.

Okmeydanı'nda tapu durumu şöyledir; 3.678 tapu yeniden düzenlenmiştir; 1.035 tapu düzenlemesi sürmektedir; 10.079 tapunun evrakları tamamlanmıştır fakat satın alma talepleri eksiktir; 5.130 tapunun ise evrakları ve satın alma talepleri eksiktir.³²

2016 yılında Fetihtepe, Kaptanpaşa, Keçecipiri, Kulaksız, Piripaşa ve Piyalepaşa Mahallelerini kapsayan Okmeydanı bölgesinde 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı onaylanmıştır (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2016: 118). Okmeydanı; 6306 sayılı kanun kapsamında 13.06.2016 tarihli ve 2016/8949 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden 28.06.2016 tarihli ve 29756 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak "Riskli Alan" ilan edilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 15.7.2016 tarih ve 8753 sayılı "Bakanlık Olur"u ile KİPTAŞ ile 15.11.2016 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

Bu alan 123,25 hektardır ve 2016 yılı içerisinde uygulama alanında etaplandırma çalışmaları yapılmıştır (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2016: 118). Bu

³⁰ www.beyoglu.bel.tr; erişim tarihi 22.03.2019

³¹ www.vatandasinokmeydanı.com; "30 soru, 30 cevap"

³² www.vatandasinokmeydanı.com; erişim tarihi 22.03.2019

çalışmalara istinaden ilk aşamada 3752 ada 1 parsel, 1. Etap olarak belirlenerek bu alanda yer alan yapı sahipleri ile görüşülmüştür. Belediyenin bölgedeki çalışmaları tapuların dağıtımını için halkın katılımını sağlamaya yöneliktir (Arslan, 2014). 2016 yılı içerisinde 1. Etapta yaşayan bölge halkı ile Beyoğlu Belediye Başkanı'nın katılımıyla bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir. "www.vatandasinokmeydani.com" adlı web sayfası 2016 yılında, Okmeydanı'nda süren kentsel dönüşüm çalışmaları ve tapu süreçlerinin takibinin yapılması amacıyla açılmıştır (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2016: 118).

2017 yılında ise Okmeydanı'nda 1. Etap olarak belirlenen alanda arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bölge halkı ile olan yüz yüze görüşmeler sürdürülmüştür. Birinci etap 2018 yılı içerisinde tüm hak sahipleri ile uzlaşmaların bitirilmesi planlanmıştır (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2017: 112). 4 bloktan oluşan yapıların inşaatında 80 hak sahibi bulunmasının yanı sıra planlanan projede toplam 128 daire olacaktır. Yapılacak olan evlerin büyüklüğü 65 metrekare olacaktır. 21.02.2019 itibariyle 1. Etap'ta durum şöyledir; hak sahiplerine tapu dağıtım süreci başlamıştır. 80 hak sahibi noter huzurunda dairelerin belirlenmesi için mart ayında çekiliş yapacaktır.³³

2017 yılında gerçekleşen bir diğer gelişme ise; 3463 Ada 1 Parsel üzerinde yer alan bölge 2. Etap kentsel dönüşüm alanı olarak belirlenmiştir (Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 2017: 112).

³³ <https://emlakkulisi.com/okmeydani-buyuk-donusum-projesinde-1-etap-kuralari-cekildi/599110>. Erişim tarihi 22.03.2019

Şekil 2.3. Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Temsili Örneği³⁴

2.1.2. Esenler Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Esenler bölgesinin tarihi geçmişi Bizans dönemine kadar dayanmaktadır. Bölgede bulunan Litros (Esenler) ve Avas (Atışalanı) isimli Bizans köyleri buradaki ilk yerleşim örnekleridir. Bu köyler Osmanlı döneminde Mahmutbey ilçesine bağlı yerleşim yerleri olarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. (Aydın, 2013: 73).

Esenler 1968 yılında ilçe belediyesi olmuştur ve 1980 sonrası diğer ilçelerle birlikte İstanbul Belediyesine bağlanmıştır. 1984 seçimleri sonrası Esenler ve Atışalanı, Bakırköy Belediyesi sınırlarına dâhil olmuştur. 27.12.1993 tarih ve 3949 sayılı kanunla günümüzdeki Esenler İlçesi kurulmuştur. Esenler, 1850 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. ³⁵ Esenler, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'ne ve Trakya Otoyolu'na bağlantı güzergahı üzerindedir. Esenler'den E-6 karayoluna, Eski Londra Asfaltına ve E-5 karayoluna bağlanma imkânı vardır. Bu anlamda Atatürk Havalimanı'na ve köprülere ulaşım kolaydır.

1940 yılında 860 kişiden oluşan nüfus, 1985 yılında yapılan nüfus sayımıyla 154.380 kişi olarak hesaplanmıştır (Aydın, 2013: 73). “2016 nüfus sayımına göre, Türkiye’de 38 ilin tek tek nüfusundan daha fazla nüfusa sahip olan Esenler, doğuda; Sultangazi, Gaziosmanpaşa, Bayrampaşa ve Zeytinburnu, batıda; Bağcılar,

³⁴ Kaynak: Beyoğlu Büyük Dönüşüm-Okmeydanı, 2018

³⁵ istanbulsaglik.gov.tr

Başakşehir, güney ve güneybatıda ise Güngören ile sınırlanmıştır” 2016 yılı TÜİK verilerine göre toplam 457.231 kişi Esenler ilçesinde yaşamaktadır. (Yulu, 2017: 32). İstanbul’da metrekare başına düşen insan sayısının en fazla olduğu ilçe Esenler’dir (Aydın, 2013: 75). Nüfusun yaşa göre dağılımı şöyledir; %42.57’si genç, %50.52’si orta yaş, %6.91’i ise yaşlı nüfustur³⁶.

Esenler, işsiz nüfusun yoğun olduğu, eğitim düzeyinin düşük olduğu bir bölgedir (Aydın, 2013: 74). Bölge halkının %10’u okuma-yazma bilmemektedir (Aydın, 2013: 74). Aynı zamanda hemşeri ilişkilerinin yoğun olduğu bir bölgedir (Aydın, 2013: 74). TÜİK verilerine göre nüfusun %53,4’ü ya ilköğretim mezunu ya da okul bitirmemiştir; % 24,3’ü ilköğretim veya ortaokul mezunudur; % 18,7’si lise mezunu; ve % 3,6’sı üniversite mezunudur (Aydın, 2013: 74). 2013 senesinde yapılan araştırmalara göre nüfusun % 24.4’ünün de sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Bölge nüfusunun % 40’ının aylık geliri 2013 senesinde 1.000 TL’nin altında, %33,8’inin 1001-1500, % 26,2’sinin ise 1.550 TL üzerinde olduğu belirtilmektedir (Aydın, 2013: 75).

Esenler’in tapu durumu şöyledir; 26.527 adet yapıdan sadece 5.116 adedi ruhsatlı, geriye kalan 21.941 adedi ise ruhsatsızdır (Gökbayrak, 2014: 95). 1 ve 2 katlı yapıların oranı %12.38, 3 katlı yapıların oranı %15.65, 4 katlı yapıların oranı %25.12, 5 katlı yapıların oranı %28.66, 6 katlı yapıların oranı %13.71 ve 7 kat ve üzeri yapıların oranı ise %4.49’dur³⁷.

Esenlerde kentsel dönüşüm uygulamaları ağırlıklı olarak 2010 yılından sonra başlamıştır (Yulu, 2017: 34). Esenler’deki kentsel dönüşüm çalışmaları daha çok Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Esenler Belediyesi’nin verdiği kararlar ile başlatılmaktadır (Yulu, 2017: 34). Esenler’de kentsel dönüşüm, “riskli alan” olması gerekçesi ile kentsel dönüşüm alanı ilan edilen bölgeler ve bu alanlar dışında kalan ancak riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler üzerinde bulunan bölgeleri

³⁶ TÜİK verilerine dayanmaktadır.

³⁷ Esenler Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü akt. Gökbayrak, 2014: 96

kapsamaktadır.³⁸ Bu bölgeler Havaalanı Mahallesi, Oruçreis Mahallesi, Tuna Mahallesi, Çiftehavuzlar Mahallesi'dir.

30.11.2011 tarihinde 775 sayılı yasa kapsamında Oruçreis ve Çiftehavuzlar Mahalleleri “Gecekondu Önleme Bölgesi” olarak ilan edilmiştir. Oruçreis ve Çiftehavuzlar Mahallelerini kapsayan kentsel dönüşüm projesi için “Çarpık kentleşmenin yerine çağdaş şehirleşme” uygulamaları adına Esenler Belediyesi ve TOKİ arasında protokol imzalanmıştır (Esenler Belediye Başkanlığı, 2016: 145). “Daha sonra ise sırasıyla, 6306 sayılı kanunla 2012’de Havaalanı ve Tuna, 2013’te Çiftehavuzlar ve Oruçreis, 2015’te de Tuna Mahallesinde bazı bölgeler, afet yasasına göre riskli alan olarak belirlenmiştir.³⁹ 2016’da ise askeri alan olarak kullanılan ve Esenler’in kuzeyinde yer alan boş araziler, çeşitli kullanımlarda değerlendirilmek üzere (konut, rekreasyon fonksiyonları vb.) rezerv alanı olarak ilan edilmiştir” (Yulu, 2017: 35).

Bu tez çalışmasında ileride detaylıca değinileceği gibi Esenler Belediyesi’ne ait seçilmiş olan tanıtım filmine konu olan kentsel dönüşüm alanı “Askeri Rezerv Alanı’dır. Bu sebeple bu projeye dair bilgi verilecektir.

³⁸ Bknz. Tablo 1.2.

³⁹Bknz. Tablo 1.2.

1/5000 ve 1/1000 ölçekli nazım ve uygulama planları yapılması kararlaştırılmıştır. Yeni yerleşim yeri olacak bu eski askeri bölgeye yerleşim transferi ile kent yoğunluğu azaltılmaya çalışılacaktır.⁴¹

2.1.3. Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Gaziosmanpaşa İlçesi İstanbul'un geç dönem yerleşim alanlarından biridir. 1950'li yıllara kadar yörede fazla yerleşim yeri bulunmamaktadır. Taşlık bir bölge olması nedeniyle bu bölgeye "Taşlıtarla" adı verilmekteydi. Birkaç atölyenin bulunduğu bu bölge bir süre Eyüp ve Çatalca İlçelerine bağlanmıştır. Taşlıtarla denilen yerde yerleşim 1952 yılında Balkan göçmenleri için yapılan konutlarla başlamış daha sonra 1960'lı yıllarda yerleşim artmaya başlamıştır. Gaziosmanpaşa 27 Ağustos 1963 tarihinde ilçe olmuştur. 1963-1984 yılları arasında belediye hizmetleri İstanbul Belediyesi Gaziosmanpaşa Şube Müdürlüğü tarafından verilmiştir. 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması hakkındaki kanunla birlikte Gaziosmanpaşa'da belediye hizmet sınırları küçülmüş, mahalle sayısı 16'ya düşmüştür (İlçe Tarihi, 2018). Gaziosmanpaşa ulaşım açısından şu noktalara yakınlığı ile bilinmektedir; Atatürk Havalimanı'na 25 dakika mesafededir, birinci köprüye 15 dakika uzaklıktadır. Metro, metrobüs, otobüs gibi birçok ulaşım aracı bulunmaktadır.

Gaziosmanpaşa, İstanbul'un en yoğun nüfuslu ilçelerinden biridir. İlçe nüfusu 1935 yılında 3847 iken 2000 yılında 635.000 olmuştur. Nüfusun %38,82 genç, %51,81 orta %9,37 yaşlıdır⁴². 1980-2007 aralığında Gaziosmanpaşa'da nüfus %362 oranında artmıştır (Güldüler, 2010: 53). 2008 yılında ilçenin 3 ilçeye bölünmesiyle nüfus bölünmüştür (Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı). TÜİK'in 2017 yılında açıkladığı üzere Gaziosmanpaşa'da adrese kayıtlı kişi sayısı 497.959'dir

⁴¹ Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik

⁴² TÜİK verilerine dayanmaktadır.

(Gaziosmanpaşa Belediyesi). Gaziosmanpaşa, 1173 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.⁴³

Gaziosmanpaşa 1952 yılında Balkanlar'dan kitlesel göçler almıştır (Güldüler, 2010: 48). Sanayi tesislerine yakınlık, buraya yapılan göçlerin miktarında önemli bir etken olmuştur (Güldüler; 2010: 49). Özellikle Haliç bölgesinde artan sanayi tesislerinde çalışmak üzere gelen nüfus Gaziosmanpaşa'ya gelenlerin sayılarında önemli bir etkidir (Güldüler, 2010 49). Taşlıtarla, tek katlı göçmen konutlarının bulunduğu bir Balkan mahallesi iken zaman içerisinde bir işçi mahallesine dönüşmüştür (Güldüler, 2010: 40). 1990'lardan itibaren Türkiye'nin doğusundan Gaziosmanpaşa'ya önemli kitlesel göçler gerçekleştirilmiştir (Güldüler, 2010: 51).

Gaziosmanpaşa genç nüfusun yaşadığı bir bölgedir. Toplam nüfusun %57'si 29 yaş ve altından oluşmaktadır (Güldüler, 2010: 55). Nüfusun %76'sı ilkokul mezunu, %13'ü ortaokul, %2'si üniversite mezunudur. Hemşeri dernekleri ve dini derneklerin yoğun olduğu bir bölgedir (Güldüler, 2010: 57). Nüfusun iş sahası yüksek oranda işçi, küçük esnaflardan oluşmaktadır (Güldüler, 2010: 58). Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı'nın verilerine göre bölgedeki küçük esnaf, yoğun inşaat çalışmaları sebebiyle inşaat malzemelerinin perakende veya toptan satışından sorumlu, hafriyatçı ve marangoz gibi mesleklerde çalışmaktadır. Çalışan nüfusun %60'ı bu işleri yapmaktadır.⁴⁴

Gaziosmanpaşa'da kentsel dönüşüm çalışmaları Afet Yasası ile birlikte artmıştır. Gaziosmanpaşa İlçesi Karayolları Mahallesi TOKİ tarafından 775 sayılı yasa gereğince Gecekondu Önleme Bölgesi olmuştur. Karayolları Mahallesi hariç Gaziosmanpaşa Belediyesi bünyesinde ilan edilen tüm kentsel dönüşüm projeleri

⁴³ istanbulsaglik.gov.tr

⁴⁴ <http://www.gaziosmanpasa.gov.tr/ekonomik-ve-kltrcl-yapi>

2012 senesinde çıkarılan 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun”a dayandırılarak “riskli alan” ilan edilmiştir.

Bu tez çalışmasında ileride detaylıca değinileceği gibi Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne ait seçilmiş olan tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm alanı “Mevlana Mahallesi (Plevne) ve Sarıgöl Mahallesi (WE Haliç Projesi)’dir. Bu sebeple bu projeye dair bilgi verilecektir.

2.1.3.1. Mevlâna Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi (GOP Plevne Projesi)

Mevlâna Mahallesi 1.Kısım (11A Bölgesi) Riskli Alanı 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” kapsamında 13.06.2016 tarih ve 2016/8951 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden 29 Haziran 2016 tarih ve 29757 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak riskli alan ilan edilmiştir. Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne göre kentsel dönüşüm alan büyüklüğü 71,734.00m²dir ve bölgede 101 yapı bulunmaktadır. Bölgede 2018 yılı itibariyle 8 bina ve 98 bağımsız birim yıkılmıştır (Projelerimiz, 2018).

Bölgenin mülkiyet durumu ile alakalı bilgi vermek gerekirse; şahıslara ait toplam alan büyüklüğü 40.153,00 metrekare, Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne ait 242,00 metrekare, Maliye’ye ait ise 2.719,00 metrekare alan bulunmaktadır (Projelerimiz, 2018).

Mevlana Mahallesi’nin toplam nüfusu 23.816 kişidir. Nüfusun % 40.30’u genç, %51.90’ı orta yaşlı ve %7.80’i yaşlı nüfustur.⁴⁵ Eğitim durumu verileri ise şöyledir; %12’si öğrenim görmemiş, %26.7’si ilkokul mezunu, %23.5’i ortaokul mezunu, %21.6’sı lise mezunu, %16.2’si ise üniversite mezunudur.⁴⁶

⁴⁵ Veriler TÜİK verilerine dayanarak istatistiksel tablolar oluşturan endeksa.com’dan edinilmiştir.

⁴⁶ Veriler TÜİK verilerine dayanarak oluşturulan zingat.com, demografik raporlardan edinilmiştir.

GOP Plevne projesinin 600 milyon TL'ye ulaşan bir maliyeti vardır.⁴⁷ Proje 3 etaptan oluşmaktadır. Projenin iki blokta toplam 400 dairelik kısmı öncelikli olarak satışa sunulmuştur. Proje kapsamında 1 okul yapılması planlanmaktadır (Projelerimiz, 2018).

Şekil 2.5. Mevlana Mahallesi Görünümü

2.1.3.2. Sarıgöl Kentsel Dönüşüm Projesi

“Sarıgöl-Merkez Mahallesi Riskli Alanı, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında 24.12.2012 tarih ve 2012/4099 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden 26 Ocak 2013 tarih ve 28540 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak Riskli Alan ilan edilmiştir” (Gaziosmanpaşa Belediye Başkanlığı, 2016:93) Alan büyüklüğü 58,338.00 m² olan bölgede mevcut 256 yapı bulunmaktadır. 04.10.2016 tarihinde temel atma töreni gerçekleştirilmiştir.

⁴⁷<https://emlakkulisi.com/projeler/gaziosmanpasa-konut-projeleri/gop-plevne-detay/1991>. Erişim tarihi 22.03.2018

Şekil 2.6. Mevlana Mahallesi 1. Kısım Kentsel Dönüşüm Projesi Görşeli⁴⁸

Sarıgöl Mahallesi %74'ü tek katlı binalardan oluşan bir gecekondu mahallesi olarak belirtilmektedir (Kılıç ve Hardal, 2014: 3). 2013 yılı TÜK verilerine göre nüfus 25.063 kişiden oluşmaktadır (Kılıç ve Hardal, 2014: 3). Sarıgöl Mahallesi bir vadi içerisinde engebeli bir alandan oluşmaktadır. Mahallenin kuzeyinde ise kanalizasyon olarak kullanılan bir dere yatağı bulunmaktadır (Kılıç ve Hardal, 2014: 3). Nüfusu çoğunlukla Roman ve Erzurum göçmenlerinden meydana gelmektedir (Kılıç ve Hardal, 2014: 3), 1990'larda Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nden de göç almıştır (Hardal, 2014: 40).

36 tapulu, 176 tapu tahsis belgesi olan ve 40 "işgalci" hak sahibine aylık kira bedeli ödenmektedir⁴⁹. Bu kira bedeli 247,179.50 TL'dir ve 319 kişiye ödenmektedir. Aylık 774 ödeme yapılmaktadır. 06.07.2018 tarihi itibarıyla 256

⁴⁸ GOP Kentsel Dönüşüm, 2018

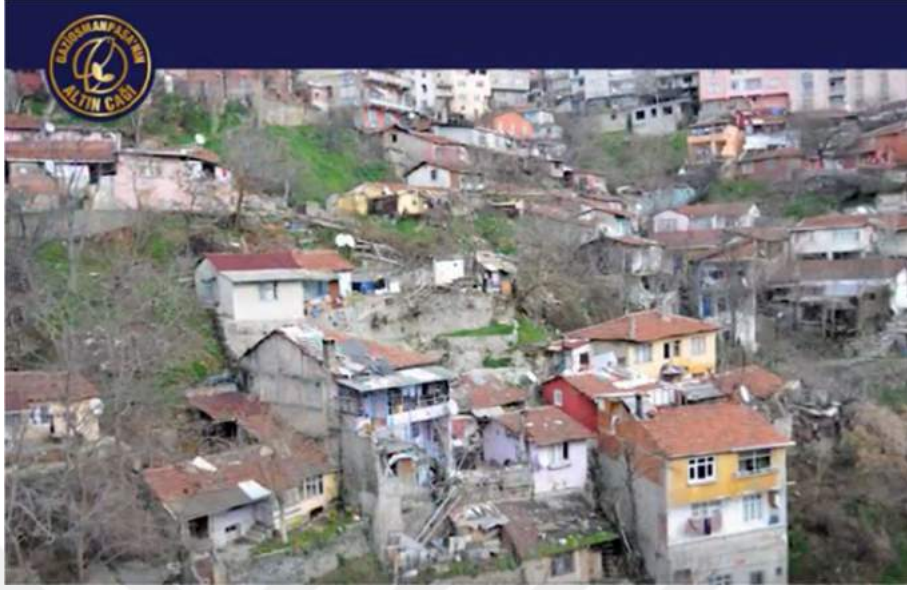
⁴⁹ Bölgede kaçak yapılaşma yoluyla gecekondualarda yaşamını sürdüren kesim "işgalci" olarak adlandırılmaktadır.

binadan oluşan tüm evler yıkılmıştır (Projelerimiz, 2018). Kentsel dönüşüm projesinin ismi “We Haliç” olarak belirlenmiştir.

Projenin inşaatını gerçekleştiren “İlgin İnşaat”, web sayfasında projeye alakalı bilgiler vermiştir. Projenin inşaatı 2019 yılı itibariyle halen devam etmektedir. Proje kapsamında 1087 daire, 36 home-ofis, 20 dükkân yapımı planlanmaktadır. Bunun haricinde bir okul, 2500 kişilik camii ve öğrenciler için yurt yapılacaktır.⁵⁰ 256 konutun yıkımı ile 1087 daire yapılacak olması dönüşümün ardındaki kar odaklılığını göstermektedir. Konu ile alakalı olarak Gaziosmanpaşa CHP Meclis Üyesi Ahmet Gürbüz, gerçekleştirdiği röportajda Gaziosmanpaşa’da yıkılan binalardan kalan hafriyat kalıntılarının bölgede bekletildiğini ve bu sebeple röportajın gerçekleştirildiği zaman diliminde mahallede sağlıklı bir yaşamın sürdürüldüğünü belirtmektedir ve bölge halkının buradan uzaklaştırılmasının bu yol ile hedeflendiğini ifade etmektedir⁵¹. Ahmet Gürbüz, Gaziosmanpaşa’nın zemininin sağlam olduğunu, 1999 yılında meydana gelen “Marmara Depremi” sonrası bu sebeple buraya göç edildiğini söylemektedir. Planın bölge nüfusunu 2,5 kat arttıracığını ifade etmektedir. Anlaşmada bölgenin %61’i İlgin İnşaat’e, %39’u ise bölge halkının yaşam alanlarına ayrılacağı belirtilirken, Ahmet Gürbüz konu ile alakalı şu ifadeler yer vermektedir; “Firma yapmış olduğu çalışmaya göre 109 milyon dolarlık bir proje çıkarmış. Fakat gösterge satış gelirleri 311 milyon dolar. İki arasında farkı çıkarınca 202 milyon dolarlık bir rant olduğu ortaya çıkıyor.”

⁵⁰ <http://www.ilgin.com.tr/>

⁵¹ Röportajın yayınlanma tarihi 17.02.2016’dır.

Şekil 2.7. Gaziosmanpaşa Sarıgöl Mahallesi Kentsel Dönüşüm Alanı⁵²

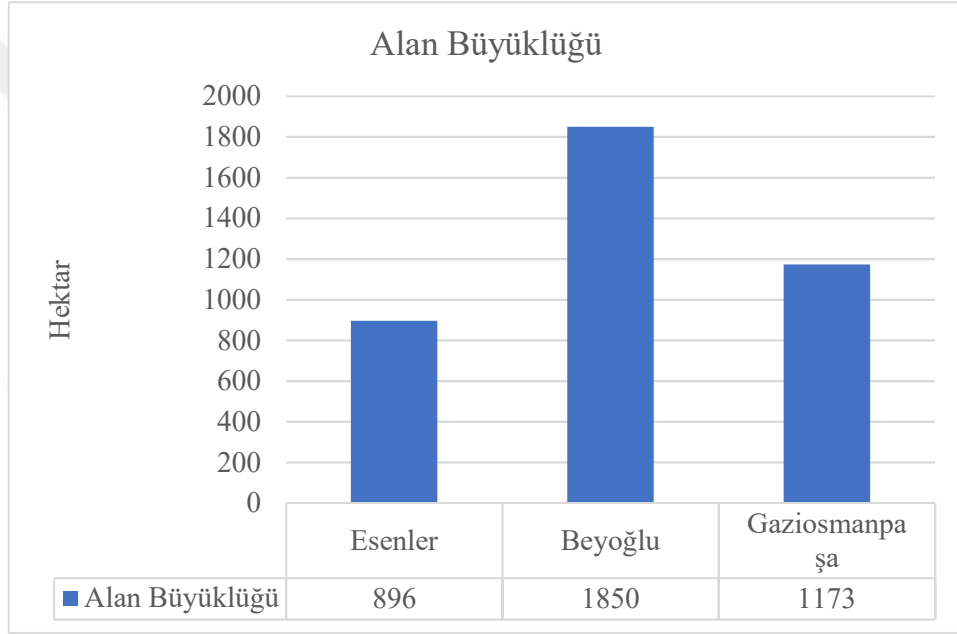
Şekil 2.8. Örnek Proje Görseli⁵³

⁵² Kaynak : “Kentsel Dönüşüm Projelerimizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor” adlı tanıtım filmi

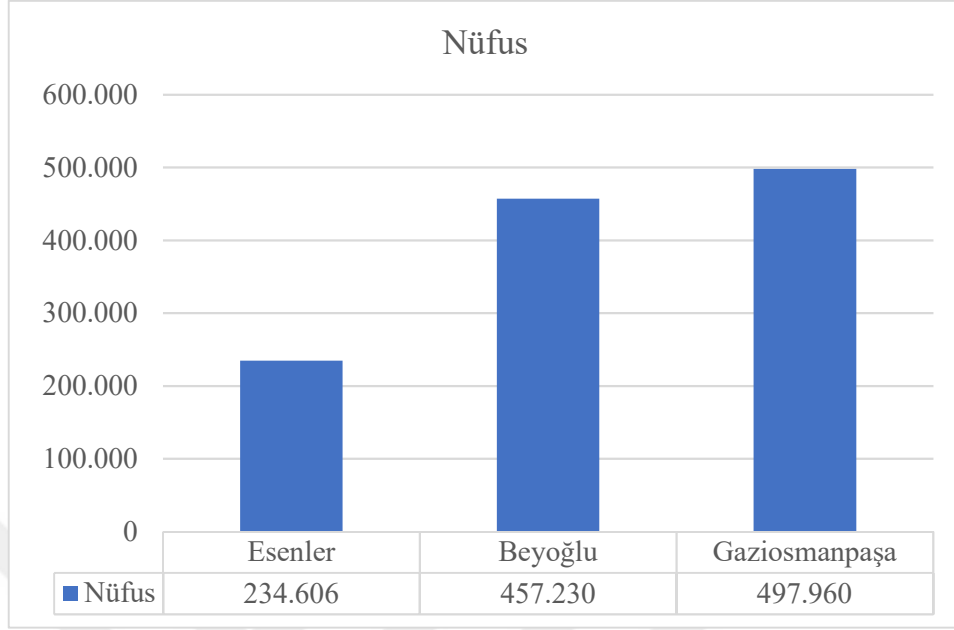
⁵³ Kaynak: Gaziosmanpaşa Belediye Başkanlığı, 2016: 93

2.2. Bölüm Değerlendirmesi

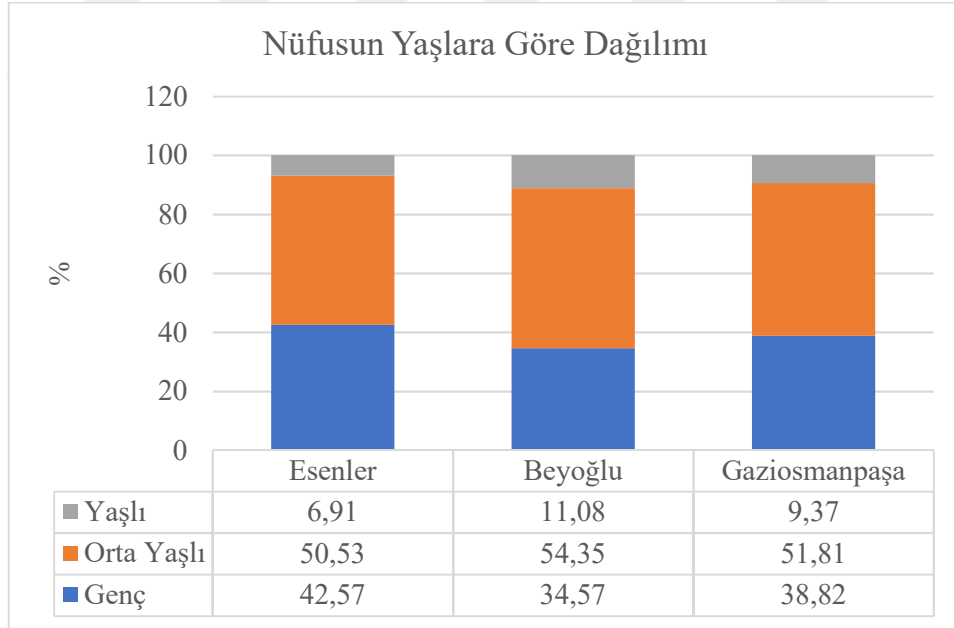
Tezin bu bölümünde 3 belediyeye ait demografik bilgiler verilmiştir. Ardından 3 belediyede sürdürülen kentsel dönüşüm çalışmalarına dair bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde seçilen tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm alanlarına yer verilmiştir. Belediyelerin demografik yapılarına dair elde edilen istatistiki bilgiler aşağıdaki tabloda ve grafiklerde bir araya getirilmiştir.

Şekil 2.9. Belediyelerin Sahip Oldukları Alan Büyüklükleri

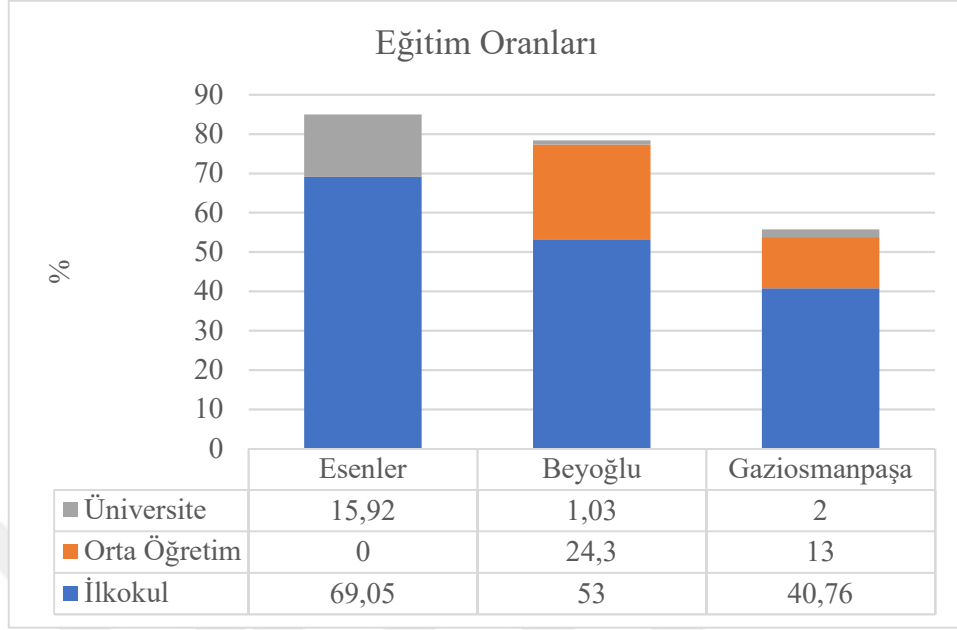

Şekil 2.10. Belediyelerin Nüfus Büyüklükleri

Şekil 2.11. Belediyelerin Nüfuslarının Yaşlara Göre Dağılımı⁵⁴

⁵⁴ 19 yaşa kadar genç nüfus, 20-59 yaş arası orta yaşlı, 60 ve üstü yaş yaşlı nüfus olarak alınmıştır.

Şekil 2.12. Belediyelerdeki Eğitim Oranları

Tablo 2.1. İlçe Belediyelerin Demografik Yapısına Dair Bilgiler

Belediye	Beyoğlu Belediyesi	Esenler Belediyesi	Gaziosmanpaşa Belediyesi
Tapu Durumu	Örnektepe-Sütlüce’de; “çoğunlukla kaçak, ruhsatsız ve imara aykırı yapılaşma” mevcuttur. ⁵⁵	%81’i ruhsatsız, %19’u ruhsatlıdır.	Mevlâna Mahallesi’nde tapu durumuna dair istatistiksel veri bulunamamıştır.
	Okmeydanı’nda tapuların %18.46’sı yeniden düzenlenmiştir. %81.54’ünün tapu statüsü henüz çözümlenmemiştir.		Sarıgöl Mahallesi’ndeki yapıların %14’ü tapulu, %68.75’i tapu tahsis belgeli, %15.6’sı “işgal” olarak tanımlanmaktadır.

⁵⁵ Bknz. Sf. 37

3 belediyenin bulunduğu bölgeye dair verilen demografik bilgiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyeleri'nin alan büyüklüğü 800 ile 1900 hektar arasında değişmektedir.
- Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyeleri'nin nüfusu %34 ile %43 aralığında bir oranı genç nüfusu oluşturmaktadır. %50 ile %55 aralığında orta yaşlı nüfusu bulunmaktadır. %6 ile %11 aralığındaki nüfus ise yaşlı nüfustur. 3 Belediyenin nüfus oranlarında benzerlik görülmektedir.
- Beyoğlu Belediyesi'nde yaşayanların meslek dağılımına dair net bir veri elde edilememiştir. Esenler'de ise çalışan nüfusun çoğu küçük esnaftır fakat istatistiki veriye erişilememiştir. Gaziosmanpaşa'da kentsel dönüşüm çalışmalarının yoğunluğundan ötürü çalışan nüfusun %60'ı inşaat malzemelerinin satışında çalışmakta veya marangozluk yapmaktadır.
- Beyoğlu Belediyesi'nde, Okmeydanı'nda %81,54'lük bir oranın tapu sorunu tamamlanmamış durumdadır⁵⁶. Esenler Belediyesi'ni içeresine alan bölgede ise benzer bir oranla tapu sorunu çözülememiştir. Bu oran %81 civarındadır. Gaziosmanpaşa Belediyesine bağlı Sarıgöl Mahallesi'nde ise inşaat çalışmaları belli bölgelerde başlatılmış olmasına rağmen %86 oranında tapu konusunda eksiklikler bulunmaktadır.

Bu bölümde de ele alındığı üzere üç belediyeyi kapsayan alan dönem dönem kitlesel olan göçlerle bugünkü nüfusuna erişmiştir. Nüfus oranları ve eğitim düzeyi belirtilmiştir. Özellikle Esenler ve Gaziosmanpaşa'da ilkokul terk veya ilkokul mezunu oranı birbirine çok yakındır. Yalnızca 3 ilçe belediyesi olmamakla birlikte, belediyeler ulaşım seçenekleri bakımından avantajlı bir konumda bulunmaktadır.

⁵⁶ Verilere erişim tarihi 24.03.2019.

Bir diğer dikkat çekici detay ise bahsi geçen mahallelerin iç göç sonucu gecekondulaşma sürecinin doğurduğu tapu sorunudur. Belediyeler kentsel dönüşüm yaparken aslında yıllardır çözülmemiş olan devasa bir tapu sorununu çözmek gibi bir iş ile karşı karşıyalardır. Bunun en dikkat çekici örneği Beyoğlu Belediyesi'ne ait Okmeydanı bölgesidir. Okmeydanı'nda belediye, kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında tapu sorununun çözümüne ilişkin çalışma yürütmek durumundadır. Bu sebeple belediyenin bölge halkıyla birebir iletişim halinde olmasını gerekmektedir. Bir sonraki bölümde de görüleceği üzere Okmeydanı'ndaki kentsel dönüşüm sürecine dair Beyoğlu Belediyesi ayrı bir web sayfası dahi kurmuştur. Diğer belediyeleri içerisine alan bölgelerde de Okmeydanı'nda olduğu gibi bir tapu sorununun olduğu görülmektedir. Bu durum hızlı nüfus artışına dayalı kaçak yapılaşmaların geçmiş yıllarda önüne geçilemez artışı sonucu bugünkü halini almıştır. Bu anlamda belediyeler, kentsel dönüşüm çalışmalarının başlatılabilmesi için tapu sorununu çözmekle yükümlüdürler. Bir sonraki bölümde belediyelerin kentsel dönüşüme dair yürüttükleri tanıtım çalışmaları incelenecektir. Belediyeler tanıtım yaparken hangi amaçlarla hareket etmektedirler ve bu süreçte hangi malzemeleri kullanmaktadırlar. Bir sonraki bölümde bu bilgilendirmelerin ardından tanıtım çalışmalarının içerisinden incelenmek üzere seçilen belediyeler tarafından hazırlanmış olan tanıtım filmlerine hangi yollar ile seçildiği anlatılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BELEDİYELERİN TANITIM FİMLERİ

İstanbul ilçe belediyeleri arasından seçilen üç ilçe belediyesinin “Afet Yasası” sonrası ilan edilen kentsel dönüşüm alanlarını konu alan, 2012-2018 aralığında belediyeler tarafından hazırlanan kentsel dönüşüm tanıtım filmleri bu tez çalışmasının malzemesini oluşturmaktadır. Önceki bölümlerde, 1980 sonrasında Türkiye’de belediyelerin konut üretim sürecine dahil olma dereceleri, sorumlulukları ve yasalar yoluyla tanımlanan yetkileri ele alınmıştır. “Afet Yasası” kentsel dönüşüm projelerinin hayata geçirilmesindeki tüm engellemeleri bertaraf etmeye yönelik bir yasadır. Bölgeleri “riskli alan, rezerv alan” ve yapıları “riskli yapı” ilan etme yoluyla Türkiye’de yoğun kentsel yerleşmelerin bulunduğu alanlarda kentsel dönüşüm süreci başlatılmıştır. Bu tez çalışmasında seçilmiş olan 3 belediye, “Afet Yasası” sonrasında “riskli alan” ilan edilen ilçe belediyelerine ait alanlarda, büyük çaplı kentsel dönüşüm projelerinde önemli roller almıştır. Bu rollere önceki bölümlerde değinilmiştir. Bir önceki bölümde 3 bölgenin sosyodemografik dokusu incelenerek yerelin toplumsal yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma sonrasında bu bölgelerin yoğun kitlesel göçler sonucu nüfusunun arttığı, orta ve genç yaş nüfusunun yüksek olduğu, eğitim seviyesinin düşük olduğu bölgeler olduğu tespit edilmiştir. Bu bölgelerle alakalı en önemli benzerlik ise bölgelerdeki tapu sorunudur.

Bu bölümde ise belediyelerin kentsel dönüşüm sürecinde kullandığı tanıtım malzemeleri incelenecektir ve bölge halkının bu projelerle alakalı bilgilendirilmesi, kendi tabirleri ile “özendirilmesi” için kullanılan malzemeler tartışılacaktır. Belediyelerin web sayfalarının incelenmesi ve “kentsel dönüşüm”e yönelik yapılan paylaşımlar incelenmiştir. 3 ilçe belediyesinin seçilme gerekçelerine bu bölümde yer verilecektir.

Belediyelerin kullandıkları tanıtım malzemelerine ve faaliyetlerine geçilmeden, tanıtım kavramını tanımlamak gerekmektedir. Sarıtaş (1988), tanıtımı “hedef gruplara belirli bir konuda belirli bir tutum ve davranış kazandırmak için uygun yöntemler, teknikler ve haberleşme araçları kullanılarak yapılan aydınlatma faaliyetleri” olarak tanımlamaktadır (Karabulut, 2006: 20). Tek (1990) ise tanıtımın amacını bir hizmet, faaliyet veya ürün hakkında yazılı, sözlü veya görüntülü yayın organları vasıtasıyla “olumlu hava yaratmak” olarak tanımlamaktadır (Karabulut, 2006: 20).

Reklamın 4 temel işlevi bulunmaktadır. Bunlar, “bilgi verici olma”, “ikna edici olma”, “karşılaştırma yapıcı olma” ve “hatırlatıcı özellikte olma” olarak belirtilmektedir (Karabulut, 2006: 29). Tanıtım filmlerinde de bu 4 temel işlev bulunmaktadır. Bu anlamda tanıtım filmlerinin reklam çalışmaları ile benzer işlevleri barındırdığı söylenebilir. Tanıtım filmlerinin içeriğine tezin ileriki kısımlarında yer verilecektir.

Tezin bu bölümünde belediyelerin kentsel dönüşüm projeleri kapsamında gerçekleştirdikleri tanıtım faaliyetleri belirtilmiştir. Tanıtım filmleri de bu malzemelerden biridir.

3.1. Kentsel Dönüşüm Projeleri Kapsamında Belediyelerin Kullandığı Tanıtım Malzemeleri

Belediyeler, ilçe halkına kendi faaliyetlerini gösterme amacıyla tanıtım yapmaktadırlar. Belediyelerin kurduğu “Halkla İlişkiler Müdürlüğü”nün Görev ve Çalışma Yönetmeliği’nde kendi tanıtımlarının yapılma amaçları ve yöntemleri belirtmektedir. Beyoğlu Belediyesi’ne bağlı Halkla İlişkiler ve Muhtarlık İşleri Müdürlüğü’nün “Görev ve Çalışma Yönetmeliği”nde tanıtımın amacı, belediyelerin faaliyetlerini “devamlı” olarak bölge halkına duyurmak olarak belirtilmektedir. Bu amaç doğrultusunda “her türlü dergi, broşür film hazırlamak” bir görev olarak aktarılmaktadır. Esenler Belediyesi Halkla İlişkiler

Müdürlüğü'nün "Görev ve Çalışma Yönetmeliği"nde ise "belediye yönetiminin izlediği politikaların halka benimsetilmesi, yapılan çalışmaların halka duyurulması, halkın yönetime karşı olumlu hisler beslemesinin sağlanması" tanıtım yapılmasının temel amacı olarak ifade edilmektedir. Gaziosmanpaşa Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün "Görev ve Çalışma Yönetmeliği"nde belediye faaliyetlerinin duyurulması tanıtımın amacı olarak belirtilmektedir. Tanıtımın "toplumun tüm kesimlerine ulaşılabilecek alternatif basın ve yayın materyallerini kullanmak" yolu ile gerçekleştirilmesi yönetmelikte yer almaktadır. Belediye, faaliyetlerin tanıtımıyla alakalı olarak "bülten, broşür ve video tasarlamak/tasarlatmak, baskısını ve çekimini yaptırmak ve toplumun tüm kesimlerine yayılmasını sağlamak" amacı güder.

"Kentsel dönüşüm" çalışmaları özelinde bakmak gerekirse; 3 ilçe belediyesine bağlı olan Kentsel Dönüşüm Müdürlükleri de çalışmaların bölge halkına duyurulması ve tanıtılması ile alakalı yönetmeliklerinde tanıtıma dair bilgi vermektedir. Beyoğlu Belediyesi, Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü'nün görevlerinden birinin çalışmalarla alakalı "kamuyunda farkındalık oluşturulması" olduğu belirtilmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının görünür kılınması için "tiyatro, söyleşi, sanatsal etkinlikler, sempozyum, panel, konferans, çalıştay ve yarışmalar" gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi belediyenin görevlerindedir. Esenler Belediyesi ise Kentsel Dönüşüm Tasarım Müdürlüğü'nün "Görev ve Çalışma Yönetmeliği"nde "toplumu bilgilendirmek" amacıyla yazılı ve görsel malzemelerin kullanılması, "özendirmek" için kitap, broşür gibi basılı malzemelerle "tanıtım yapar" ifadesi yer almaktadır. Aynı zamanda söyleşi, tiyatro, sanatsal etkinlikler, sempozyum, panel, konferans, çalıştay ve yarışmalar gibi faaliyetlerin de organize edilmesi Beyoğlu Belediyesi'nde olduğu gibi kentsel dönüşüm çalışmalarının görünür kılınması için gerçekleştirilen bazı faaliyetlerdendir. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin Kentsel Tasarım Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu yönetmeliğinde de Esenler Belediyesi'ndeki ile birebir aynı cümleler kullanılmıştır.

3.1.1. Belediyelerin Tanıtım Faaliyetleri

Tezin bu kısmında tanıtım filmlerinin de dâhil olduğu belediyelerin kentsel dönüşüme dair yaptıkları tanıtım çalışmaları incelenecektir. Belediyeler tanıtım çalışmalarını web sayfaları, sosyal medya kanalları üzerinden aktif bir şekilde paylaşmaktadır. Kentsel dönüşüme dair yapılan çalışmalar web sayfaları üzerinden incelenmiştir. Bir önceki başlıkta da incelendiği üzere belediyeler, kentsel dönüşüme dair yapılan tanıtım çalışmalarını kendi görev tanımlarında belirtmektedir.

Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyeleri'nin web sayfalarının incelenmesi sonrasında belediyelerin mahallelerde kentsel dönüşüme dair bilgilendirme toplantıları düzenlediği görülmüştür. “Bilgilendirme toplantıları”na dair duyuru ve haber paylaşımları web sayfalarının “Etkinlik”, “Duyuru”, “Haber” gibi başlıkların altında belirtilmektedir. Bunun yanı sıra belediyeler; söyleşi, sempozyum, çalıştay, tiyatro, söyleşi, sanatsal etkinlikler, yarışmalar düzenlemektedirler.

Kişilerin fiziksel katılımını sağlama üzerine düzenlenen etkinliklerin haricinde belediyeler çeşitli yayın organları vasıtasıyla kentsel dönüşüm çalışmalarına yer vermektedirler. Beyoğlu Belediyesi'nin süreli yayın organları şunlardır; “Gazete Beyoğlu”, “Bülten Beyoğlu”, “Beyoğlu Dergisi”, “Ruhsat ve Denetim Beyoğlu”, “Etüt ve Proje Beyoğlu”, “Turibaba Kütüphanesi Beyoğlu”, “Sağlık İşleri Beyoğlu”, “Gençlik Merkezi”, “Mali Hizmetler Beyoğlu”, “Fen İşleri Beyoğlu”, “Sosyal Yardım Beyoğlu”, “Veteriner Beyoğlu”, “Çocuk Beyoğlu”dur. Esenler Belediyesi'nin yayınları ise; “kentim esenler gazetesi, şehir ve düşünce dergisi ve “dijital şehir kitaplığı”dır. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin yayınları; kültür sanat etkinliklerini içeren “Gaziosmanpaşa Kültür Sanat Etkinlikleri” başlıklı bülten ve “GOP Bülten”.

Bir diğer tanıtım materyali ise maketlerdir. Belediyeler mahallelerde kurulan kentsel dönüşüm merkezlerinde veya belediye binalarında kentsel dönüşüm projelerinin görsel sunumu olan maketleri de tanıtımın bir malzemesi olarak sunmaktadır. Bunların haricinde tanıtım filmlerini de içerisine alan belediyelerin web sayfalarında “Galeri” başlığı altında görsel ve yazınsal tüm duyuruların paylaşıldığı alanlar mevcuttur.

3 ilçe belediyesinin hazırlamış olduğu yönetmelikler ve belediyelerin web sayfalarına bakılarak yapılan tanıtım çalışmalarının aşağıdaki girişimlerden/etkinliklerden ve bu etkinliklerin duyurulduğu materyallerden oluştuğu söylenebilir;

- a. Tiyatro, söyleşi, sanatsal etkinlikler, sempozyum, panel, konferans, çalıştay ve yarışmalar, bilgilendirme toplantıları
- b. Yazılı ve görsel malzemeler;
 - i. Kitap, kitapçık, broşür, gazete (sürelî, süresiz yayınlar)
 - ii. Maketler
 - iii. Sosyal medya kanalları ve web sayfaları üzerinden yapılan yayınlar (haberler paylaşımları, görsel ve yazılı bildirimler)
 - iv. Tanıtım filmleri

Belediyeler, yönetmeliklerde de bahsedildiği üzere yukarıda belirtilen etkinlikler ve tanıtım malzemeleri yoluyla bölge halkına kentsel dönüşüm projelerine dair mesajlar iletmeyi amaçlamaktadırlar.

Bu tez çalışmasında seçilmiş olan 3 ilçe belediyesinin kentsel dönüşüm projeleri hakkında oluşturduğu tanıtım filmleri incelenmektedir. Tanıtım filmleri

vatandaş ile belediye arasında kurulan iletişimin önemli araçlarından. Görsel ve işitsel birçok öğeyi bir arada bulunduran tanıtım filmleri, birçok kere erişimi mümkün olması, izlenme olanaklarının kolay olması, kalıcılığı gibi sebeplerden ötürü önemli görülmektedir. Tanıtım filmlerinin özellikleri ve barındırdığı öğeler tezin ilerideki kısımlarında detaylı olarak incelenecektir.

3.2. Belediyelerin Resmî Web Sayfaları ve Tanıtım Filmleri

Seçilen 3 belediyenin web sayfalarına neden bakıldığı, bu web sayfalarındaki geniş evrenin içerisinde kentsel dönüşümün ve tanıtım filmlerinin nerede durduğu, tanıtım filmlerinin neden önemli görüldüğü bu kısımda ele alınmaktadır.

Bu tez çalışmasında incelenmek üzere Gaziosmanpaşa Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi ve Esenler Belediyesi seçilmiştir. Bunun öncelikli sebebi İstanbul'daki belediyelerin web sayfalarının taranması sonrası 3 belediyenin web sayfaları ve sosyal medya kanalları üzerinden kentsel dönüşüm çalışmalarını duyurmak üzere aktif paylaşım yapan belediyeler olduklarından ötürüdür.

Aynı zamanda 3 ilçe belediyesi bölgelerinde yürütülen kentsel dönüşüm projelerinde de aktif rol oynamaktadırlar. Bu roller içerisinde en önemli görülen ise bölge halkına bu projelerin tanıtımının yapılmasıdır. Tanıtım filmleri de bu tanıtım çalışmasının bir parçasıdır.

Belediyeler bölgelerinde yürütülen kentsel dönüşüm çalışmalarını birçok mecra yoluyla tanıtılmaktadırlar. Basılı malzemelerin dağıtımı, düzenlenen bilgilendirme toplantıları, tanıtım filmleri, sosyal medya kanalları ve web sayfalarında yapılan duyuru ve görsel içerik paylaşımları belediyelerin tanıtım çalışmalarında kullandığı malzemeler ve gerçekleştirdiği etkinliklerdir. Bu tez çalışmasında ulaşılan tanıtım filmleri, belediyelerin resmî web sayfaları üzerinden tespit edilmiştir. Bu filmler Youtube kanalları ile bağlantılıdır. Belediye web sayfalarının ana kaynak olarak seçilmesinin sebebi ise, belediyelerin resmi

görüşlerinin yansıtıldığı alan olmalarıdır. Aynı zamanda belediyeler çalışmalarını bir reklam ve tanıtım kampanyasına çevirmişlerdir. Web sayfaları, fiziksel olarak bir yere erişimin karşısında daha hızlı ve kolay bir yöntemdir. İnternet üzerinde web sayfalarına girilen bilgiler kalıcıdır ve tekrar görüntüleme olasılığı bulunmaktadır.

3 belediyenin web sayfalarından örnek vermek gerekirse; Beyoğlu Belediyesi'nin ana sayfasında sadece kentsel dönüşüm çalışmalarını aktarmak için kurduğu bir başka web sayfasına doğrudan uzantı verildiği görülmektedir⁵⁷. Okmeydanı'nda yürütülen kentsel dönüşüm projesi için ise ayrı bir web sayfasının dahi kurulduğunu görülmüştür⁵⁸. Esenler Belediyesinin resmî web sayfasında ise "Anasayfa"da kendi inşaat şirketleri olan "ESKON AŞ"nin uzantısı⁵⁹ bulunmaktadır. ESKON A.Ş. Esenler Belediyesi'nin ortaklığı ile kurulmuş bir inşaat şirkettir. Bu web sayfasında bölgede yürütülen kentsel dönüşüm projelerine dair her bilgiye erişim sağlanabilmektedir. Gaziosmanpaşa Belediyesi "Anasayfası"nda bulunan ana sekmelerden biri "Kentsel Dönüşüm"dür⁶⁰. Bu kısımda imar planlarından haritalandırmaya, bölgenin "riskli alan" ilan edildiğini belirten yasal düzenlemelere kadar birçok bilgi paylaşımı yapılmıştır. Kısacası, belediyelerin üçünün "Anasayfa"larında kentsel dönüşüme dair bir (veya daha fazla) uzantı bulunmaktadır. Bu da kentsel dönüşüm çalışmalarının duyurulması konusunda gösterilen önemi ve belediyenin faaliyet alanları içerisinde kentsel dönüşümün durduğu önemli yeri göstermektedir.

İkinci bölümde incelendiği gibi bu 3 ilçenin tamamında olmamakla beraber, tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm alanlarının sosyo-demografik yapılarında da benzerlik görülmektedir. Bu benzerlik 3 bölgenin seçilmesindeki öncelikli sebeplerden olmamakla birlikte ikincil bir sebep olarak sunulabilir. 3 ilçe, eğitim seviyesi, nüfusun dağılımı (genç, orta, yaşlı) gibi konularda benzer yapıya sahip bir nüfusu içerisinde barındırmaktadır. Tapu sorunu üç ilçenin de önemli bir

⁵⁷ <http://www.beyoglubuyukdonusum.com/>

⁵⁸ <http://www.vatandasinokmeydani.com/>

⁵⁹ <http://www.eskonas.com.tr/>

⁶⁰ <https://www.gaziosmanpasa.bel.tr>

problemidir. Bu bölgeler aynı zamanda dönem dönem alınan büyük iç göç hareketlerinin sonucunda İstanbul'un yüksek nüfuslu bölgeleri haline gelmişlerdir. Konumu itibariyle İstanbul'un önemli ulaşım ağlarına yakınlığı ile bilinmektedirler. Burada belirtilmelidir ki, İstanbul'da kentsel dönüşümün sürdüğü ve bu benzerliklere yakın birçok bölge bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse bu çalışmada Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin seçilmesindeki üç ana sebep aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

1. Kentsel dönüşüm ile ilgili sistematik ve kapsamlı tanıtım çalışmalarını özellikle web ortamında paylaşan belediyeler arasında yer almaları;
2. Tanıtım çalışmalarını tanıtım filmleri gibi özellikle görsel araçlar kullanarak yapan ve bu filmleri erişime açmak üzere web sitelerinde görünür bir şekilde yayınlayan belediyeler arasında yer almaları;
3. Kentsel dönüşüm çalışmaları açısından İstanbul'un diğer ilçe belediyelerinde izlenen süreçlerin bu belediyelerde de netlikle izlenebiliyor olması.

Bir sonraki başlıkta belediyelerin web sayfaları ve bu web sayfaları üzerinden tanıtım filmlerine nasıl erişildiği anlatılacaktır.

3.3. Web Sayfaları ve Tanıtım Filmlerine Erişim

Bu kısımda seçilmiş olan 3 belediyenin web sayfalarındaki geniş evren içerisinde kentsel dönüşüm çalışmalarının ve tanıtım filmlerinin nerede durduğu açıklanacaktır. Burada belirtilmesi gereken nokta kentsel dönüşüm çalışmalarının her 3 belediyede de "Anasayfa"dan bir uzantıyla ulaşılabilir olmasıdır. Web sayfalarından "kentsel dönüşüm"e erişimin göz önünde ve rahat erişilebilir olması, belediyelerin kentsel dönüşüm çalışmalarını önemli gördüklerinin bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Buna karşılık, ileride de görüleceği gibi tanıtım filmlerine erişim, kentsel dönüşüm linklerine erişim de olduğu kadar hızlı değildir.

3.3.1. Beyoğlu Belediyesi

Şekil 3.1. Beyoğlu Belediyesi Resmi Web Sayfası

Beyoğlu Belediyesi'nin web sitesinde sol kısımda Anasayfa, Başkan, Kurumsal, Projeler ve Hizmetler uzantılar bulunmaktadır. Web sayfasında alt kısımda 5 görsel bulunmaktadır. Bu görsellerden birincisi "Büyük Dönüşüm" başlıklı, Beyoğlu Belediyesi'nde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme projeleri hakkında bilgilendirmenin bulunduğu bir web sayfasına uzantıdır.

"<http://www.beyoglubuyukdonusum.com/>" adlı uzantıya tıklanığında web sitesinde kentsel dönüşüm projelerine dair kapsamlı bir bilgilendirme, duyuru, haber içeriği bulunmaktadır.⁶¹

⁶¹ Bknz. Şekil 3.2.

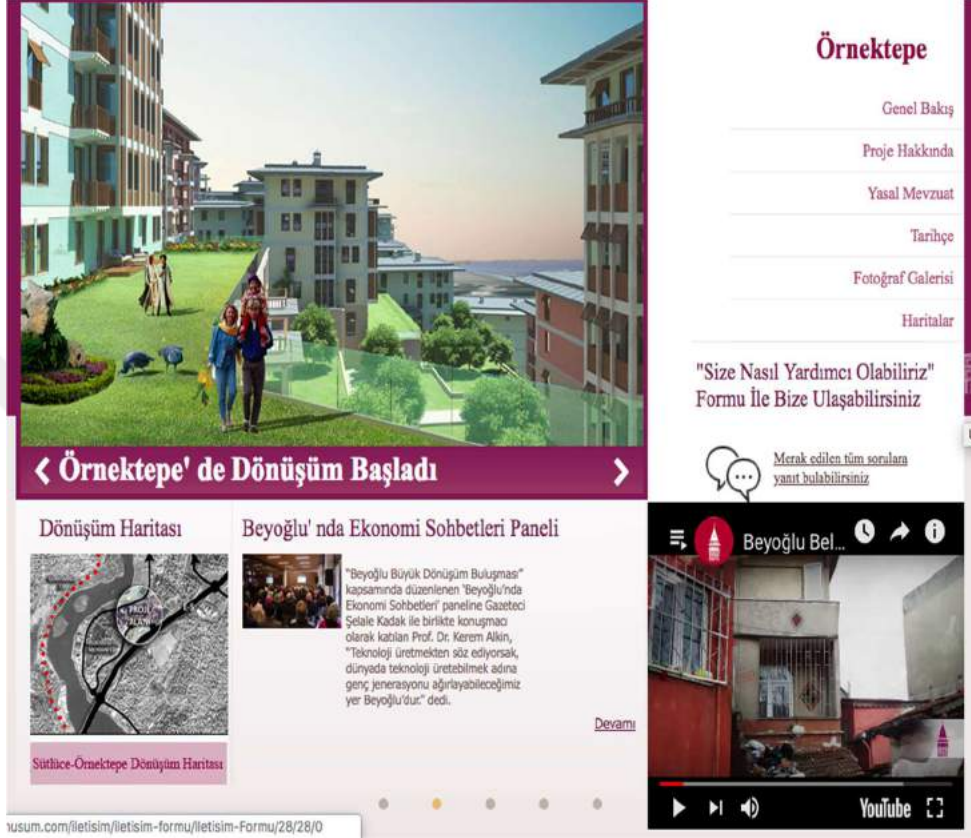
Şekil 3.2. Beyoğlu Belediyesine Ait “Beyoğlu Büyük Dönüşüm” adlı web sayfası

Anasayfa’da 4 projenin başlığını görülmektedir. “Taksim360 Projesi”, “Örnektepe”, “Okmeydanı”, “Piyalepaşa”. Aynı zamanda, bu sayfada büyük görsellerle projeler gösterilmektedir. Bunun sağ tarafında ise Beyoğlu Belediyesi Başkanı’nın kentsel dönüşüm hakkında söylediği bir söz kendi fotoğrafı ile verilmiştir. Bu söz; “Beyoğlu’na İstanbul’un sahnesi diyoruz. Bu cümleyi kurabilmek için tam 7 yıl hayal kurduk, plan geliştirdik, icraat yaptık. Aslında bir cümlemiz daha var. Artık onu da kullanacağız: Beyoğlu İstanbul’un mücevheridir”dir.⁶²

4 adet başlık içerisinde kentsel dönüşüm projesi olması sebebi ile “Örnektepe” ve “Okmeydanı” başlığı incelenmiştir. Bu sayfada üst kısımda bulunan sekmelerden biri olan Örnektepe/Örnektepe Bölgesi Afet Odaklı Kentsel Dönüşüm Projesi başlığına tıklandığında sağ alt köşede Tanıtım Filmi görüntülenebilmektedir. Bu tanıtım filminin başlığı ise; “Beyoğlu Belediyesi-

⁶² Bknz. Şekil 3.2.

Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi”dir. Aşağıdaki fotoğrafta sayfanın görseli bulunmaktadır.⁶³

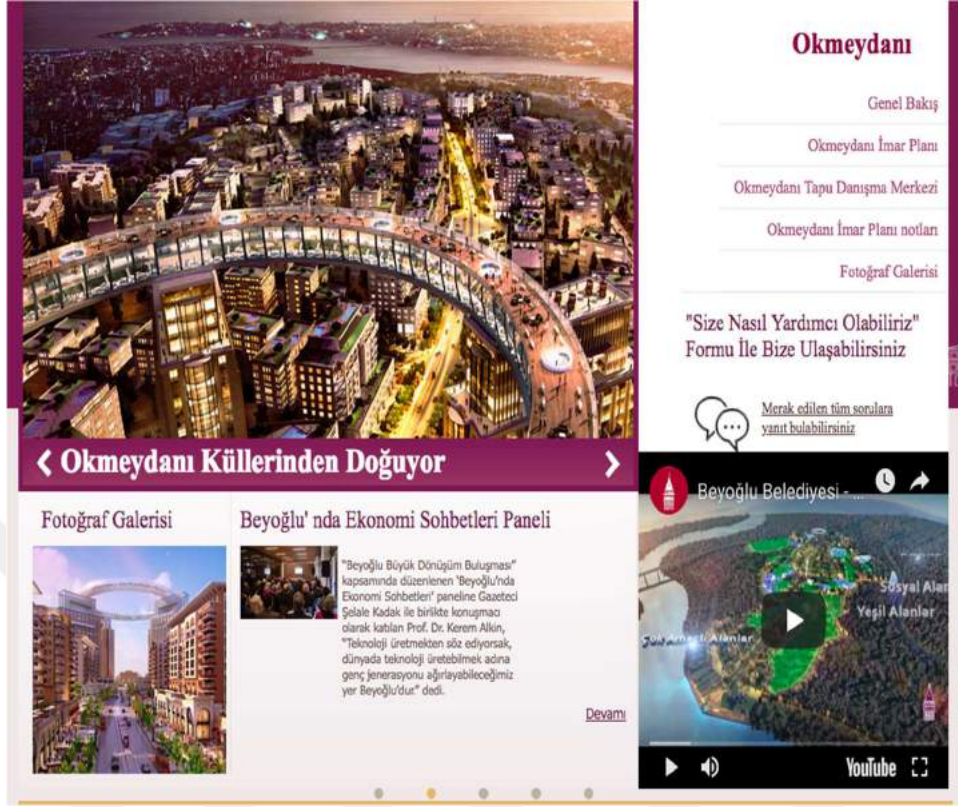

Şekil 3.3. Beyoğlu Belediyesi Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi web sayfası

“<http://www.beyoglubuyukdonusum.com/>”un Anasayfası’nın üst kısımda Örnektepe’nin yanında bulunan Okmeydanı/ Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi başlığına tıklandığında ise sağ alt köşede Tanıtım Filmi görüntülenmektedir. Bu tanıtım filminin başlığı; Beyoğlu Belediyesi - Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi. Bu tanıtım filmi incelediğimiz websitesinin Anasayfası’nda sağ alt köşede bulunan tanıtım filmi ile aynıdır. Sayfanın görseli aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.⁶⁴

⁶³ Bknz. Şekil 3.3.

⁶⁴ Bknz. Şekil: 3.4.

Şekil 3.4. Beyoğlu Belediyesi Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi web sayfası

Her bir projenin sayfasında alt sağ köşede her projeye dair bir tanıtım filmi eklenmiştir. Sayfaya tıklandığında bu video otomatik olarak başlamaktadır. Beyoğlu Belediyesi'ne ait incelenmek üzere seçilen tanıtım filmlerine web sayfalarından belirtildiği şekilde ulaşılmıştır. Okmeydanı'nda yürütülen kentsel dönüşüm çalışmalarına dair bahsedilmesi gereken bir diğer web sayfası da "http://www.vatandasinokmeydani.com/" dur. Web sayfasında iki bölgenin fotoğrafları ve 2 adet uzantı görünmektedir; "Okmeydanı Dönüşüm" ve "Okmeydanı Pay Sorgulama".⁶⁵

⁶⁵ Bknz. Şekil 3.5.

Şekil 3.5. Beyoğlu Belediyesi'ne ait Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesini konu alan web sayfası

Okmeydanı Dönüşüm kısmında “Başkan’dan Açık Mektup” yazısı görüntülenmektedir. Bu kısımda “Başkan’dan Açık Mektup”, Haberler, Dönüşüm Süreci, Tanıtım başlıkları mevcuttur. Tanıtım’a tıklandığında Okmeydanı için hazırlanan Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi adlı tanıtım filmi görüntülenebilmektedir.

Beyoğlu Belediyesi'nin sosyal medya hesaplarını incelediğimizde, kentsel dönüşüme dair Youtube kanalında en çok dikkat çeken videolar haber kanallarında kentsel dönüşüm çalışmalarına dair videolardır. Bu videoların haricinde, temel atma törenleri, bilgilendirme toplantılarından görüntüler de yer almaktadır. Beyoğlu Belediyesi'nin bizzat kendi çalışması ile hazırladığı kentsel dönüşüm tanıtım filmleri de bu videolar arasında yer almaktadır.⁶⁶

⁶⁶ https://www.youtube.com/channel/UCNjJS9xA7-PNlrGWHJ4_Q6Q

3.3.2. Esenler Belediyesi

Şekil 3.6. Esenler Belediyesi resmî web sayfası

Esenler Belediyesinin web sitesine bakıldığında üst sekmelerde Kurumsal, Projeler, Esenler, Hizmet Rehberi, Basın, Haberler adlı sekmeler bulunmaktadır. Burada herhangi bir kentsel dönüşüme dair bir uzantı bulunmamaktadır. Anasayfa'da aşağı doğru inildiğinde Haberler, Duyurular, Marka Projeler, Elektronik İmar Durumu Sorgulama, Videolar, Fotoğraflar, Etkinlik takvimi görünmektedir. Burada en sonda etkinlik takviminin sağ yanında ESKON AŞ'nin

uzantısına tıkladığında Esenler Belediyesi'nin iştiraki olan ESKON AŞ adlı inşaat firmasının Anasayfası'na ulaşılmaktadır.⁶⁷

ESKON A.Ş.'nin web sitesinin Anasayfası'nda üst kısımda Anasayfa, Kurumsal, Projeler, İhaleler, Haberler, Kentim Esenler, Multimedia, İletişim uzantıları görüntülenmektedir. Anasayfada haberlerin ve güncel bilgilerin görselle verildiği ana kısımdaki alanda “Ömür İstanbul” adlı projeye önemli ölçüde yer verilmiştir. Burada Esenler'in kentsel dönüşüm tanıtım filmine ulaşmak için “Multimedia” adlı uzantıya tıklanması gerekmektedir.

“Multimedia” başlığında ise “Foto Galeri” ve “Videolar” adlı iki seçenek ile karşılaşılmıştır. “Videolar”da 3 adet video linki görüntülenmektedir. Bu videolar içerisinde Esenler'in Tarihi Projesi adlı tanıtım filmine erişilmektedir.

Esenler Belediyesi'nin Youtube kanalı için ise, belediyenin Anasayfasına tekrar dönülmesi gerekmektedir. Aşağı kısımda “Bizi Sosyal Medya'dan Takip Edin” isimli bir başlık görüntülenmektedir. Bu kısımda Facebook, Twitter ve Youtube'da bulunan resmi sayfaların uzantıları bulunmaktadır. Youtube'a tıkladığımızda, kentsel dönüşüm hakkında birçok haber videolarının paylaşıldığını görmekteyiz.⁶⁸ Youtube kanalında kentsel dönüşüme dair en çok dikkat çeken videolar Esenler Belediyesi'nin haber kanallarında kentsel dönüşüm çalışmalarına dair yer aldığı videolardan oluşmaktadır. Bu videoların haricinde, Beyoğlu Belediyesi'nde de olduğu gibi temel atma törenleri, bilgilendirme toplantılarından görüntüler de yer almaktadır. Esenler Belediyesi'nin bizzat kendi çalışması ile hazırladığı kentsel dönüşüm tanıtım filmi de bu videolar arasında yer alıyor.

⁶⁷ Bknz. Şekil: 3.6.

⁶⁸ <https://www.youtube.com/user/EsenleBld>

3.3.3. Gaziosmanpaşa Belediyesi

Şekil 3.7. Gaziosmanpaşa Belediyesi resmî web sayfası

Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin web sitesinde üst kısımda Anasayfa, Başkan, Kurumsal, Hizmet Rehberi, Güncel, Galeri, Kentsel Dönüşüm, İletişim başlıklı uzantılar bulunmaktadır. Altında güncel haberlerin görseller ile yer verildiği bir kısım bulunmaktadır, bu kısmın hemen yanında da Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hasan Tahsin Usta'nın fotoğrafı ve sosyal medya hesaplarının uzantıları verilmektedir. Anasayfa'da en yukarıdaki kısayollarda "Kentsel Dönüşüm" şeklinde bir başlık açılmış olması, aşağıya inildiğinde yine aynı başlığın burada bulunması diğer belediyelerin sayfalarında da olduğu gibi kentsel dönüşüm çalışmalarının belediyenin çalışmaları içerisinde ön plana çıktığı görülmektedir.

Yukarıdaki şekilde de belediyenin Anasayfası ve “Kentsel Dönüşüm” uzantısı görülmektedir.⁶⁹

“Kentsel Dönüşüm” ibaresinin üzerine gelindiğinde şu başlıklar çıkmaktadır; Başkanımızın Mesajı, Kentsel Dönüşüm, Kentsel Dönüşüm Hangi Sokakta, Projelerimiz, Kent Rehberi, GOP Akademi, Duyurular, İletişim. “Projelerimiz” kısmına tıklandığında Gaziosmanpaşa’nın yürüttüğü tüm kentsel dönüşüm projeleri listelenmekte ve bu projeler hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Bilgilendirme içeriği şunları kapsamaktadır; harita, riskli alan sınırı, bölgeye ait istatistik bilgiler, projeye ait görseller, tanıtım filmi. Tanıtım filmleri burada başlık olarak görünmekte fakat tıklanamamaktadır.⁷⁰

⁶⁹ Bknz. Şekil: 3.7.

⁷⁰ Bknz. Şekil 3. 8.

Şekil 3.8. Gaziosmanpaşa Belediyesi “Kentsel Dönüşüm” sayfası

Tanıtım filmlerine erişmek için Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin Anasayfası’nda bulunan sekmelerden “Galeri” sekmesine tıklanması gerekmektedir. Burada “Tanıtım Filmleri” adlı başlık bulunmaktadır. Tanıtım Filmleri kısmında birçok farklı projelerin tanıtım filmleri mevcuttur. Burada 3 adet kentsel dönüşüm projesi tanıtım filmi vardır. Bu filmler Projelerimiz başlığında yer alan ancak tıklanması için link verilmemiş olan filmlerdir. Aşağıdaki şekilde bu sayfaya ait bir görüntü bulunmaktadır.⁷¹

⁷¹ Bknz. Şekil 3.9

Şekil 3.9. Gaziosmanpaşa Belediyesi “Galeri” web sayfası

Tanıtım filmlerinin bulunduğu sayfada, tezde analiz edilmek üzere seçin 3 tanıtım filmi bulunmaktadır. Bunlar; Mevlâna Mahallesi GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi; bu kısımda Youtube bağlantılı tanıtım filmi görüntülenmektedir. Bu tanıtım filminin adı “GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi”dir.

İslambey Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi; bu kısımda Youtube bağlantılı tanıtım filmi görüntülenmektedir. Bu tanıtım filminin adı “Kentsel Dönüşüm Projelerimizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor”dür.

Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm; bu kısımda Youtube bağlantılı tanıtım filmi görüntülenmektedir. Bu tanıtım filminin adı “Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm”dür.

Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin Youtube kanalı incelendiğinde ise kentsel dönüşüme dair görünen videolar diğer belediyelerde olduğu gibi haber kanallarında kentsel dönüşüm çalışmalarına dair yer aldığı videoların kesitlerinden oluşmaktadır. Bu videoların haricinde, temel atma törenleri, bilgilendirme toplantılarından görüntüler de yer alıyor. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin bizzat kendi çalışması ile hazırladığı kentsel dönüşüm tanıtım filmleri de bu videolar arasında yer almaktadır.

İlçe Belediyeleri, ilçelerde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarına dair birçok bilgiyi web sayfalarında güncel olarak duyurmaktadırlar. Nöbetçi eczaneler, toplu ulaşım dair saat ve yer bilgileri, kapanan yollar, güncel çalışmalar, kültür sanat etkinlikleri gibi birçok faaliyete dair bu web sayfalarında bilgi bulunmaktadır. Web sayfaları belediyelerin kendi tanıtımlarını yapmaları açısından önemli bir mecra olarak görülmektedir. Bu anlamda belediyelerin web sayfaları bölge halkına iletilmek istenenin iletildiği önemli bir alan olarak ifade edilebilir. Bu kısımda web sayfalarından yola çıkılarak belediyelerin hazırlamış olduğu kentsel dönüşüm tanıtım filmlerine ne şekilde erişildiği anlatılmıştır. Belediyeler, web sayfalarında kentsel dönüşüme dair birçok paylaşım yapmaktadır. Web sayfalarının tümünün Anasayfası'nda kentsel dönüşüme dair bir link bağlantısı bulunmaktadır. Beyoğlu Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesinde ana sekmelerden olmasının yanı sıra Esenler Belediyesi ise belediyenin inşaat şirketi olan ESKON A.Ş.'ye Anasayfadan doğrudan bir link bağlantısı vermektedir. Kentsel dönüşüm tanıtım filmlerine ise birkaç sayfaya girildikten sonra erişildiği görülmüştür. Belediyeler için önemli bir kullanım alanı olan web sayfalarında kentsel dönüşüm her ne kadar erişimi kolay bir kısımda bulunsa dahi, tanıtım filmlerine erişim sağlamak için birkaç sayfaya tıklanması gerekmektedir.

3.4. Belediyelerin Tanıtım Filmlerine Dair Bilgiler

3 ilçe belediyesinin web siteleri incelendikten sonra kentsel dönüşüm hakkında yayınladıkları tanıtım filmleri gerek sosyal medya kanallarından gerekse

resmî web sitelerinden tespit edilmiştir. Belediyelerin kentsel dönüşüme dair yaptığı haber paylaşımları bu tez çalışmasının kapsamının dışına çıkarılmıştır. Bunun sebebi araştırma evrenini daraltma hedefidir. Aynı zamanda haber paylaşımları belediyeler tarafından üretilen bir tanıtım malzemesi değildir. Böylelikle aşağıda sıralanan kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinin analize tabi tutulmasına karar verilmiştir;

- “Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Film”,
- “Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi”,
- “Esenler’in Tarihi Projesi”,
- “Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm”,
- “Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor”,
- “GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi”.

Bu tez çalışmasında analiz edilmek üzere Belediyelerin web sayfaları üzerinden erişilmiş olan tanıtım filmlerine dair bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Tanıtım filmlerinin isim, süre, yayınlanma tarihi ve Youtube web sayfasında bulunan tıklanma sayıları aşağıdaki tabloda detaylı olarak verilmektedir. Tanıtım filmlerinin her birinde Youtube linki bulunmaktadır. Her tanıtım filminde bu sürenin çoğunluğu animasyondan oluşmaktadır. Videoların içeriğine dair bilgilendirme bir sonraki kısımda detaylandırılacaktır.

Tablo 3.1. Videolar ve İzlenme Sayıları⁷²

İsim	Süre	Yayınlanma Tarihi	Tıklanma Sayısı
------	------	-------------------	-----------------

⁷² Erişim tarihi 10.05.2018’dir.

Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi	4:46	6 Şubat 2014	1,488
Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi	1:00	8 Mayıs 2018	743
Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm	7:09	5 Eylül 2015	10,536
Esenler'in Tarihi Projesi	6:36	5 Kasım 2015	11,919
Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor	6:55	9 Nisan 2016	892
GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi	6:43	4 Mart 2017	1,124

3.4.1. Tanıtım Filmleri

3.4.1.1. Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi

Şekil 3.10. Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

Tanıtım filminin çoğunluğu animasyondan oluşmaktadır. Ses olarak sadece müzik kullanılmıştır. Başlangıçta Beyoğlu Belediyesi'nin logosu gösterilmektedir. Ardından “Okmeydanı’nda 50 Yıllık Tapu Meselesini Çözdük” yazısı

verilmektedir. “Bir Beyoğlu Hayali...” başlığının ardından m¼zik başlatılmaktadır ve T¼rklerin tarihsel k¼kenini anlatan çizimlerin (minyat¼r) hareketlendirilmiş hali g¼sterilmektedir. Burada atın ¼zerinde bulunan kişi ok atmaktadır. Animasyon olarak hazırlanmış bu tanıtım filminde yıldız kaymaları ile Okmeydanı’nın sınırları g¼sterilmektedir. İstanbul’un kuşbakışı animasyon halinin g¼steriminin yapılmasının ardından Okmeydanı’nda kentsel d¼n¼ř¼m sonucunda inşa edilecek yapılara dair bir yazı çıkmaktadır; “Çok amaçlı alanlar, konut, sosyal alanlar, yeşil alanlar”.

Ardından hızlandırılmış formatta İstanbul’un gece ve g¼nd¼z hali g¼sterilmektedir. 01:20’de animasyon tekrar başlar ve Okmeydanı’nın kuşbakışı g¼r¼nt¼leri verilir. Çatılarında havuz olan evler g¼sterilir. Ardından yine animasyondan çıkılır ve bir şenlikte ok atan insanların videoları verilir. Camiinin animasyon halinin g¼sterimi yapılır ve çay i¼en orta yaşlı bir insan, çimlerde top oynayan çocuklar, d¼kkânların ön¼nde sohbet eden insanlar g¼sterilir. Pastanede hamur içlerine bakan çocuklar, sokaklarda y¼r¼yenler g¼sterilmektedir. Animasyon tekrar başlar. Burada da Okmeydanı’nda olması planlanan sokaklar ve caddeler animasyon ile g¼sterilirken mutlu aileler animasyona eklenmiştir.

3.4.1.2. Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi

Şekil 3.11. Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

Arka planda müzik kullanılmıştır, konuşmaya yer verilmemiştir. Bu tanıtım filminde projenin görselleri renkli çizimlerle gösterilmektedir. Eski bina fotoğraflarının ardından yeni halini anlatan renkli çizim görselleri gösterilmektedir.

Girişte Beyoğlu Belediyesi'nin logosu gösterilmektedir. Hemen ardından eski bir binanın fotoğrafı verilmektedir. Eski bina fotoğrafının ardından renkli canlı yeni gözüken bir binanın çizim hali gösterilir. Bu görüntüler 00:51'e kadar kendisini tekrar eder. Eski bina fotoğrafının ardından yeni renkli binanın çizim hali verilir. 00:51'de projenin kuşbakışı bir görünümü verilir.

Çizim görüntülerine göre projede olacağı öne sürülen mahalle görüntüsü şöyledir; Hilton Oteli'nin yanına inşa edilen bir camii ve camiinin arkasında yapılan yeni rengarenk yapılar. Bu çizimlerden yola çıkarak uygulanacak konut mimarisine dair net bir bilgi vermek mümkün değildir. Yapılar birbirinin benzeridir fakat canlı renkler kullanılmıştır. Binaların en üst katlarında teras gösterilmektedir.

3.4.1.3. Esenler'in Tarihi Projesi

Şekil 3.12. Esenler'in Tarihi Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

Video Esenler Belediyesi'nin logosunun gösterilmesi ile başlamaktadır. Ardından kalabalık bir caddede yürüyen insanlar gösterilmektedir ve ilk cümle hem altyazı ile hem de konuşma yolu ile aktarılır; "İnsan aklındaki acıları vücudu ile çeker. Şehrin ruhunda biriken acıları da bedeni yani mekânı çeker."

Esenlerin uydu görüntülerinde sınırları belirtilmiş olarak gösterilmektedir. Burada Esenler bölgesi hakkında genel bilgiler verilmeye başlanır; "Esenler İstanbul'un ulaşım ağının tam orta noktasında 18,5 milyon m² yüz ölçümüne sahip. Bu alanın 4,7 milyon m²'sinde ise tam 500.000 kişi yaşıyor. 8,7 milyon m²'si askeri bölge. 0,9 m²'si Yıldız Teknik Üniversitesi. 1 milyon m²'si de tekstil kent giyim kenti oluşturmaktadır. İstanbul ortalamasında km²'ye 12.000 kişi düşerken Esenler'de km²'ye 68.000 kişi düşüyor."

Uydu üzerinden harita görüntüsü kullanılmaya devam ederken, çıkarılan kutucuklarla Esenler'de "güvensiz" yapıların problemleri, tapu sorunları dolayısıyla yenilenmemiş binalar, yeşil alanların yetersizliği anlatılmaktadır.

2:10'a gelindiğinde ise Esenler'in tepeden çekilmiş ve hızlı çekime alınmış görüntüsü gösterilmektedir. Videonun bu kısmında görüntü açıktır ve belirgindir fakat hava bulutludur. Tek hareket eden görsel bulutlardır ve konuşmacının söylediği cümle yazı olarak gösterilmektedir; "İstanbul'un en yoğun nüfusa sahip ilçesi olan Esenler, meydana gelebilecek bir depremle bağlantı yollarının tam ortasında olması sebebi ile İstanbul'un kilitlenmesine ve olumsuz sonuçların artmasına sebep olacak konumdadır." Başlangıçta yer alan müzik burada da sürdürülmektedir. Bu görüntünün ardından tekrar Esenler Belediyesi'nin logosu gösterilir; "Huzur ve Umut Şehri" yazısı ile birlikte.

Tanıtım filmindeki animasyon görüntüleri şöyledir; yapılması planlanan bir parkın animasyon görüntüleri verilmektedir. Bu görsel hareket ederken, dış ses bu alanın büyüklüğünü içeren genel bir bilgilendirme sunmaktadır. Dış ses; "Kentsel dönüşüm kapsamında yalnız Türkiye'nin değil dünyanın da en büyük 2,5 milyon m²'lik şehir parkı Esenler'de yapılıyor. Dünyada kentsel dönüşüm kapsamında üretilmiş 1. büyüklük açısından 3., Türkiye'nin ise en büyük 2,5 milyon m²'lik şehir parkı Esenler'de yapılıyor. Türkiye'nin en büyük şehir parkında sportif alanlar, bisiklet ve yürüyüş parkurları, müze, hayvanat bahçesi, botanik bahçesi, seyir terası ve daha pek çok donatılar yer alıyor." Bu görüntüler 2:19'da 4:17'ye kadar sürmektedir. Parkın olması planlanan görüntüsü bir meydana hilal şeklinde bir figürün görüntüsü ile son buluyor. Bu görüntünün ardından yine projenin animasyon olarak kuşbaşı görüntüsü verilmektedir.

4:12'de evlerin de olduğu genel Esenler'in görüntüleri gösterilmektedir. Hilal şeklinde havuzu, camii ve evler gösterilmektedir. Dış ses bu görüntüler sırasında şunları söylemektedir; "Bu tarihi proje ile geleneksel mimariden esinlenmiş, modern imkân ve donanımlara sahip konutlar ve kültürümüz ile modernliği sentezleyen peyzajı ile yeni bir şehir doğuyor. Kent meydanı ve yaya arterleri, geleneksel çarşı kültürünü yansıtan ticari birimleri, yenilenebilir enerjili akıllı binalar, yeraltı ve yerüstü otoparkları, sağlık tesis alanları, eğitim ve kültürel

tesis alanları, toplumsal alanları ile güvenli, huzurlu, ferah, yaşanabilir bir Esenler geliyor.”

Sonlara doğru yaklaşılırken videoda yine uydudan Esenler’in olduğu bölge verilmektedir. Burada bir tablo ile şu bilgiler hem söz ile hem de yazı yolu ile aktarılmakta; “Bu tarihi proje ile Esenler’de sosyal ve kültürel tesis alanları 5 kat, eğitim tesisi alanları 10 kat, yeşil alanlar 15 kat, sağlık tesisi alanları 35 kat arttırılacak.”

“İnsan yüzlü şehir ve şehir Parkı Projesi için 8.7 milyon m²’lik Milli Savunma Bakanlığı tahsisli hazine arazisi, huzur ve umut şehri Esenler’e devrediliyor.” Dendikten sonra Esenler Belediyesi’nin logosu tekrar gösterilmektedir.

3.4.1.4. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm

Şekil 3.13. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

“Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm” adlı video belli bir bölgenin kentsel dönüşüm proje tanıtımı değildir. Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin hazırladığı,

Gaziosmanpaşa'nın tamamını kapsayan kentsel dönüşüm projelerinin genel bir bilgilendirmesinden oluşmaktadır. Video dış sesin konuşması ile başlamaktadır. Bu sırada kentsel dönüşüm aktivitelerinden fotoğraflar kesik kesik gösterilir. Belediye Başkanının boş bir arazide gezinmesi, toplantıda yaptığı konuşma, bölgedeki inşaat çalışmaları, temel atma töreni, Kentsel Dönüşüm Bürosunun fotoğrafı, kuşbakışı olarak yıkılmış alanın görüntüsü gösterilmektedir. Dış ses bu sırada şunları söyler; “Şehirde dönüşüm, yaşamda gelişim. Adaletli, şeffaf ve uzlaşma eksenli kentsel dönüşüm. Gelecek nesillerimize daha güzel, daha yaşanabilir ve yaşamaktan gurur duyacakları bir Gaziosmanpaşa bırakmak için yola çıktık. İstanbul'un en büyük kentsel dönüşüm alanına sahip ilçemizde öncelikle deprem ve doğal afet riski bulunan bölgelerde vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini sağlamayı hedefliyoruz. Kentsel dönüşüm çalışmalarımızla sadece yaşadığımız binaları değil; çevremizi ve çehremizi değiştiriyor, yaşam kalitemizi artırıyoruz. Çocuklarımızı ve gençlerimizi yeni kültürel ve sosyal faaliyetlerle buluşturuyoruz. Daha modern ve gelişmiş Gaziosmanpaşa'yı kurmak için çalışmalarımızı tüm hızıyla sürdürüyoruz.”

Ardından arka fonda çalan müzik değişmektedir ve 1999 Depremi'nden görüntüler verilmeye başlanmaktadır. Dış ses; “Kentsel dönüşüm hayat kurtarır. Gaziosmanpaşa, geçmişte denetimsiz yapılan hatalı ve çarpık kentleşme sebebi ile deprem ve doğal afetlere karşı savunmasız durumda. Ekonomik ömrünü tamamlamış ve ciddi hasarlara sahip birçok yapı kullanılıyor. İlk ve asıl amacımız can ve mal güvenliğini tehdit eden yapıları yıkarak yenilerini inşa etmek. Eski yapılar yerine daha güvenli ve huzurlu yapılar, yeni yaşam alanlarımız olacak.” Son cümle söylenirken videoda çimenlerde köpekleriyle oynayan bir aile gösterilmektedir.

Ardından “akıllı ev” teknolojisine uygun şekilde düzenlenecek olan evler gösterilir. Dış ses; “Kentsel dönüşüm konfor sunar. Kentsel dönüşüm ile yapılacak güçlü binalar, günümüz teknolojik gelişmelerine uygun olarak donatılacak. Akıllı ev sistemleri gibi birçok yenilikler günlük hayatımızın bir parçası olacak.”

Bir sonraki sahnede evin ısı yalıtımının nasıl yapılacağı anlatılmaktadır ve mutlu bir baba kız gösterilmektedir. “Kentsel dönüşüm ekonomi sağlar. Yeni binalar, daha sağlıklı, rahat ve konforlu bir hayat sunacak. Isı yalıtımı olmayan, olsa bile randıman vermeyen eski yapıların yenilenmesi hem aile bütçesine hem de aile içi huzura katkı sağlayacak.”

Ardından animasyon halinde kuşbakışı doğa görselleri verilir. Bu sırada dış ses; “Kentsel dönüşüm çevre dostudur. Kentin dokusunu bozan ve çevreye zarar veren bütün yapıların yerine planlı, programlı ve çevreye duyarlı yapılar inşa edilecek. Görsel düzenin yanı sıra, sağlıklı ve yeşil alanları planlanmış bir çevreye sahip olacağız. Gaziosmanpaşa için en güzeli, en konforlusu ve en ferahı için çalışıyoruz. Doğru projelerle ve doğru malzemelerle kullanılan enerjiden %50'lere varan tasarruf elde edilecek.”

Gaziosmanpaşa ilçesinde kentsel dönüşüm kapsamında yıkılan evlerin görüntüleri gösterilirken dış ses; “Kentsel dönüşüm düzen getirir. Çarpık yapılaşma, hayat kalitemizi düşürür ve gereksiz zaman kaybına yol açar. Park sorununu da beraberinde getirir. Ayrıca çarpık yapılaşma sebebiyle düzensiz yapılan yollar trafik yoğunluğuna sebep oluyor. Kentsel dönüşüm ile düzenli mahalleler ve sokaklar kuracak ve Gaziosmanpaşa'yı yeni çehresine kavuşturacağız.”

“Kentsel dönüşüm sayesinde ömrünü tamamlamış değerini kaybetmiş binalar yenilenecek ve büyük bir yatırım olarak kazanç sağlanacak. Gelecekte meydana gelebilecek herhangi bir sorun ya da afette her türlü güvenceye sahip olacak, gönlünüz rahat edecek. Devletimizin öngördüğü bütün şartlar hâkim olacağı için çocuklarımız ve ailelerimiz için huzurlu bir ortam sunulacak.”

Evde bir kadın ve erkek televizyon izlemektedir. Bu sırada TRT1 kanalı açıktır ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı konuşma vardır. Recep Tayyip Erdoğan şunu söylemektedir; "Buradaki asıl amacımız, bir binayı yıkıp

yerine yeni bir bina yapmak değil. Asıl amacımız afetler karşısında can ve mal güvenliğini sağlayacak bir dönüşümü gerçekleştirmek.” Bu cümlenin bitmesi ile beraber aynı insanların evlerinin yıkılmasını izlediği görüntülere yer verilmektedir.

Dış ses daha sonra belediyenin kentsel dönüşüm projelerinin hayata geçirilmesi aşamasında yaptığı aktiviteleri anlatmaktadır. “Vatandaşların kentsel dönüşüm konusunda bilgilendirilmesi amacı ile yoğun bir faaliyet yürütüyoruz. Altı mahallemizdeki kentsel dönüşüm ofislerimiz ile halkımızı bilgilendiriyoruz. Kentsel dönüşüm ile ilgili birikimlerimizi sizler ile paylaşıyoruz. Yurt içi ve yurt dışında kentsel dönüşüm ile ilgili pek çok fuar, sempozyum ve konferansa katılarak, ilçemizde yürütölen çalışmaları, ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile paylaşıyoruz. şehirde dönüşüm, yaşamda gelişimi sağlamak amacı ile çıktığımız bu yolda Gaziosmanpaşa'yı Türkiye'nin en cazip merkezlerinden biri haline getirmeyi hedefliyoruz.”

Videoda şu cümlelere yer verilmektedir;

Gaziosmanpaşa yeni çehresine kavuşmaya hazırlanıyor. Gaziosmanpaşa'da halihazırda yürütölen kentsel projelerimiz;

- Merkez Mahallesi İslambey Kentsel Dönüşüm Projesi
- Pazariçi Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Yıldıztabya Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Sarıgöl Yenidoğan Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Bağlarbaşı Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Fevzi akmak Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Yenimahalle Kentsel Dönüşüm Projesi
- Mevlâna Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Karayolları Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi

- Karayolları 2. Etap Kentsel Dönüşüm Projesi
- 722 Dairelik Sarıgöl Kent Konutları; İçinde yeraltı otoparkı, yarı olimpik açık yüzme havuzu ve sosyal tesislerimiz bulunan 722 dairelik Sarıgöl Kent Konutları tamamlandı. 2015 yılı içinde konut inşaatları tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmeye başlandı.”

Bu tanıtım filminde kullanılan animasyon görüntüleri şöyledir; “Merkez Mahallesi İslambey” başlığında yüksek katlı geniş binalar bulunmaktadır. Dar bir alanda 12 blok sayılabilmektedir. Blokların arasında hiçbir alan bulunmamaktadır. Bu alanın hemen solunda camii ve spor sahası vardır. “Pazariçi Mahallesi” başlığında ise 20 katı görüntülerde görünen yüksek ve geniş, balkonsuz binalar görülmektedir. 4 adet blok gösterilir. Bu blokların hemen önünde bir yokuştan aşağıya kadar inen süs havuzu gösterilmektedir. “Yıldıztabya Mahallesi” başlığında ise gösterilen proje görüntüsü çok hızlı değişmektedir. Fakat diğer mahallelerde olduğu gibi yüksek binalardan oluşan bloklar gösterilmektedir. Blokların önünde ise betondan oluşan geniş bir ortak alan gösterilmektedir ve insanlar bankta oturmaktadır. “Sarıgöl Yenidoğan Mahallesi” başlığında bitişik bloklar gösterilmektedir. Görüntünün tamamı yüksek binalardan oluşmaktadır ve orta kısımda süs havuzu bulunur. Yapıların en üstünde teras benzeri bir oluşumun olduğu görülmektedir. “Bağlarbaşı Mahallesi” başlığında gösterilen proje kuşbakışıdır. Enlemesine geniş ve yüksek yapılardan oluşan bir proje gösterilmektedir. Görüntüde 9 blok bulunmaktadır. “Fevzi Çakmak Mahallesi” başlığında gösterilen animasyon görüntülerinde diğer görüntülere göre hiçbir detay bulunmamaktadır. 6 blok gösterilmektedir ve bu bloklar beyaz bir zeminde belirtilmektedir. “Yeni Mahalle” başlığında ise diğer proje görselleri ile benzer olarak bloklar, yüksek yapılar ve bu alanı çevreleyen yollar görülmektedir. Bloklardan kalan boş alanlar ise yeşil gösterilmektedir. “Mevlana Mahallesi” başlığında geniş bir alanın kuşbakışı görüntüsü verilmektedir. Yuvarlak ve rezidansı anımsatan yüksek bir yapı bulunmaktadır. “Karayolları Mahallesi 2. Etap” başlığında ise metro işareti, bloklar ve süs havuzu görülmektedir. Blokların çatı kısmı yeşil bir zemin olarak gösterilmektedir.

3.4.1.5. GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi

Şekil 3.14. GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

Tanıtım filmi Gaziosmanpaşa Belediyesi logosu ile başlamaktadır ve hemen ardından siyah beyaz renk kullanılarak deprem sırasında yıkılan evlerin görüntüleri verilmektedir. Dış ses söze başlar; “Korku içinde depremi beklemeye daha ne kadar devam edebiliriz?” Bu sırada göçük altında yapılan arama çalışmalarından görüntüler verilmektedir ve hemen ardından Recep Tayyip Erdoğan’ın kentsel dönüşüm hakkında yaptığı bir konuşmadan bir kısım gösterilmektedir. Recep Tayyip Erdoğan; “Kimsenin, bu imarsız yapıları yapan, zor şartlarda hayata tutunma mücadelesi veren insanları, takdir edersiniz ki suçlamaya hakkı yoktur. Bizim amacımız yuva yıkmak değil, tam tersine, vatandaşlarımızı güvenli ve huzurlu yuvalara kavuşturmaktır. Bu anlayış ile kentsel dönüşüm çalışmalarının hedeflediğimiz sonuca ulaşacağına inanıyorum.”

Hızlı çekimde inşaat görselleri, politikacılar ve yöneticilerin bir arada bulunarak inşaat çalışmalarının başlaması için gösterdikleri çalışma, İstanbul’daki köprüler, yollar ve yeni yapılmış apartmanlar gösterilirken dış ses şunları söylemektedir; “Aslında depremin kendisi bir risk değil. Asıl tehlike son 50-60

yılda oluşan ömrünü tamamlamış yapı stoğu. Son 15 yılda bu konuda çok yol alındı. Gerek merkezi yönetim gerekse belediyelerin özverili çalışmaları ile güvenli bir gelecek için sağlam adımlar atıldı. Türkiye'nin dört bir yanı köprüler, metro hatları, otoyollar, havalimanları ile donatıldı. Birçok çağdaş konut projesinin hayata geçebileceği, ekonomik ve toplumsal şartlar sağlandı.”

Belediye Başkanı'nın yaptığı bir konuşma gösterilir. Bu konuşmada şu sözler sarf edilmektedir; “Şu anda 49 vilayette 1,5-2 milyon insanımızı ilgilendiren kentsel dönüşüm ile ilgili çalışma var. Yetmez! 15 milyon, 30 milyonu ilgilendiren insanımızı kentsel dönüşüm projeleri ile ayağa kaldıracaksak bizler başarılı sayacağız kendimizi. Gaziosmanpaşa baştan sona yenilenecek ve düzelecek.”

Gaziosmanpaşa'daki gecekondular mahallelerinden görüntüler verilir, boşaltılmış binalar, boş sokaklar gösterilir ve bu sırada dış ses şunları söylemektedir; “Büyük dönüşüm için kollar sıvandığı. Ancak yılların birikimi o kadar büyüktü ki onu bir çırpıda yenilemek mümkün değildi.”

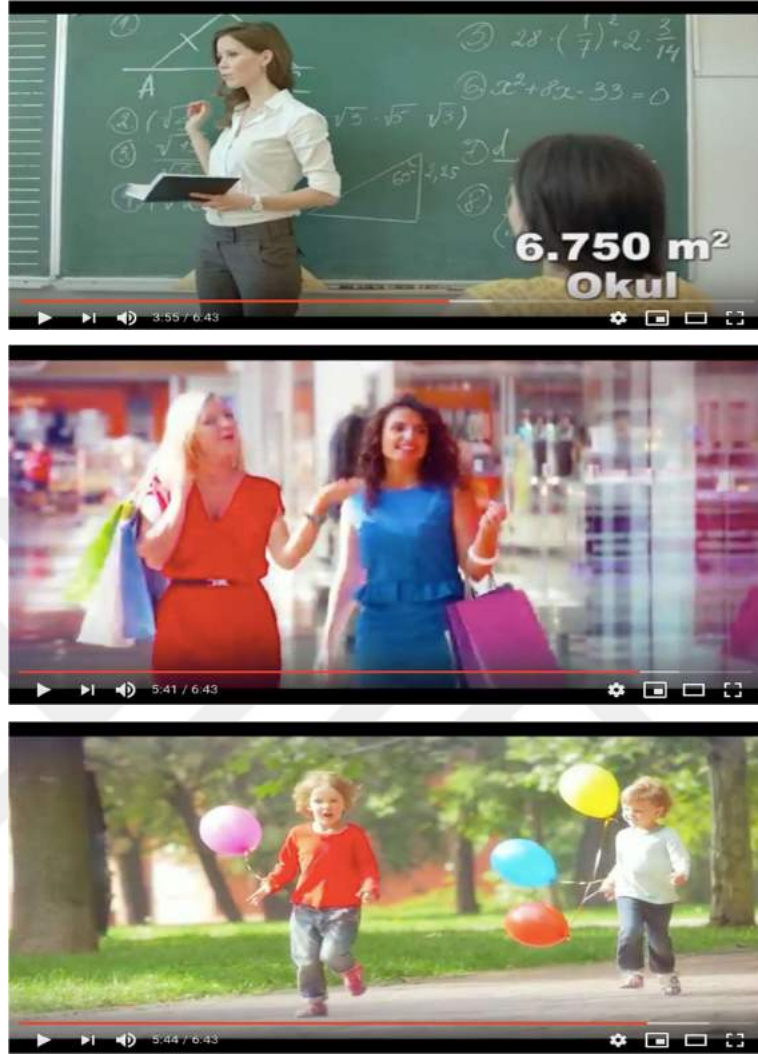
Bu görüntü son bulur ve dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin düzenlediği etkinlikte yaptığı konuşmadan bir kesit verilir. Bu konuşmada Kadir Topbaş şunları söyler; “Sayın Cumhurbaşkanımız bir talimat verdi bizlere. Yenilenmiş şehirler, medeniyet, yaşam kalitesi, yarınlarımıza yetiştireceğimiz evlatlarımızın yaşam alanlarını oluşturalım dedi.”

Gaziosmanpaşa'nın kuşbaşı görüntüleri gösterilmektedir. Dış ses konuşmaya devam ettiği sırada bir ofis ortamında çalışan insanların görüntüleri kullanılmaktadır. Yeni yapılmış ve henüz insanların yaşamaya başlamadığı boş binalar gösterilmektedir. Bu sırada dış ses şunları söylemektedir; “Türkiye'yi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak üzere kentsel dönüşüm hareketi devam ediyor. Bu hareket, İstanbul'un yükselen değeri Gaziosmanpaşa'da da tüm hızıyla devam ediyor. Vatandaşımız huzur ve güven içinde yaşasın diye sağlam temelli bir yaşam

için tüm olanaklar seferber ediliyor. Gaziosmanpaşalıılara mutlu bir gelecek sunacak, çağdaş yapılar inşa ediliyor.”

Gaziosmanpaşa’da yapılması planlanan Gaziosmanpaşa Plevne Konutları’nın animasyon görüntülerine yer verilmektedir. Bu görüntülerde projenin dışarıdan genel bir görünümü gösterilir ve projenin detayları anlatılmaktadır. Dış ses; “Gaziosmanpaşalıılara mutlu bir gelecek sunacak, çağdaş yapılar inşa ediliyor. İlçemizin gurur projesi olmayı hedefleyen Gaziosmanpaşa Plevne İstanbul, ilçemize farklı bir değer üretmek üzere hayata geçiyor. Riskli bölge olarak ilan edilen 71.734 m² bürüt alan yepyeni bir yaşam alanına dönüşüyor. 3 etaptan oluşan proje 2500 konutu ile ilçeye yepyeni bir heyecan getiriyor. “GOP Plevne” İstanbul’un 1. ve 2. etaplarında konut ve ticaret birimleri, 3. etapta ise sosyal donatı yapıları bulunacak. 22.300 m² yeşil alana ayrılan projenin 8.100 m² sosyal tesisi ve 3.037 araçlık otoparkı bulunuyor. Sosyal tesisleri ile Gaziosmanpaşa’da rengarenk bir yaşamın müjdesini veriyor. 1.500 m²’lik cami ibadet ihtiyacını karşılayacak. Bu proje kapsamında ilçemiz ayrıca 6.750 m²’lik 24 derslikli yeni okul kazanıyor.”

Belediye Başkanı’nın konuşmasına tekrar gösterilmektedir; “Biz kentsel dönüşümü tam da vatandaşlarımızın yaşadığı yerde hayatını sürdürmesi anlamında yerinde dönüşüm olarak özellikle ve ısrarla yapmaya çalışıyoruz. Kim sizlere buradan başka yerlere taşınacaksınız derse asla itibar etmeyin. Hedefimiz, amacımız, gayemiz sadece ve sadece kendi yaşadığı bölgede yeni bir yaşam ortamına kavuşması, yani yerinde dönüşümün sağlanmasıdır. Yeşil sokaklar, yeşil mahalleler ile birlikte ileri teknolojilerden oluşturduğumuz akıllı mahalleleri, akıllı kentleri yapılandırma imkânına kavuşuyorsunuz.”

Şekil 3.15. GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Ardından Gaziosmanpaşa Plevne kentsel dönüşüm projesinin animasyon görüntülerine yer verilmektedir. Görüntülerde gökyüzü karanlıktır ve ışıklandırmalar bulunmaktadır. Ardından çimlerde çocuğunu kaldıran bir baba, arkadaşlarıyla kahkaha atarak vakit geçiren bir arkadaş grubu gösterilmektedir. Dış ses bu sırada; “Bu güzel proje ile birlikte Gaziosmanpaşa hak ettiği ve layık olduğu yaşam tarzına bir kez daha merhaba diyecek. İlçede kentsel dönüşüme büyük bir ivme kazandıracak.” Cümlelerini kullanmaktadır.

Bu görüntüler yine projenin görüntülerinin verilmesi ile devam etmektedir. Dış ses proje hakkında bilgi vermektedir; “Tüm etaplar tamamlandığında projenin güneyinde bulunan Sefa Caddesi'nin 350 metrelik kısmı araç trafiğine kapalı yürüyüş yolu olarak hizmet verecek. Kazım Karabekir İstasyonu'ndan 12 dakikada Mahmut Bey'e, 14 dakikada da Mecidiyeköy'e ulaşmak mümkün hale gelecek. Kuzeyindeki Hayırlıoğlu Caddesi'nde alt geçiş şeklinde planlanan 780 metrelik yayalaştırılmış yol 1. etaba bağlanacak. Böylece sosyal donatı mekanlarından geçerek Kazım Karabekir metro istasyonuna ulaşım sağlanacak. Kapalı site konsepti yerine çağdaş mahalle kültürünü yaşatmayı hedefleyen projemiz, çevre halkının da sirkülasyonunu aksatmayacak şekilde bir yaya ulaşım ağı ile donatılacak. Sürdürülebilir arazi, su verimliliği, enerji ve atmosfer, malzeme ve kaynak, yerleşim-ulaşım, iç mekân kalitesi inovasyon anlamında ilçemizin konut çıtası daha da yukarıya taşınacak. İlçeye ve bölgeye heyecan getirecek, İstanbul'u değer katacak bir proje daha sağlam temeller üzerinde yükselmeye başlıyor. Kentsel dönüşüm tam hız devam ediyor. Gaziosmanpaşa geleceğe daha emin adımlar ile yürüyor. Şehirler, sağlıklı yapılara kavuşuyor. Türkiye değişiyor, Gaziosmanpaşa gelişiyor. Gaziosmanpaşa'mıza hayırlı olsun.”

Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor

Şekil 3.16. Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor Adlı Tanıtım Filminden Bir Kare

Gaziosmanpaşa'nın İhsanbey Mevkii'de yapılmaya başlanan kentsel dönüşüm projesi "We Haliç" in Gaziosmanpaşa Belediyesi tarafından hazırlanan tanıtım filmi belediyenin logosunun ekrana gelmesiyle başlamaktadır. Dönüşümde tam hız sloganının ardından Türk Bayrağı gösterilmektedir. Elleri Türk Bayrakları ile sokağa çıkan insanların fotoğrafı gösterilmektedir. Dış ses; "15 Temmuz'da demokrasimizi hedef alan büyük tehlikeye karşı el ele, milletçe tek yürek olduk. Ülkemizi savunduk. Ne mutlu bize." Bu cümleler sırasında 15 Temmuz darbe girişimine ait görüntüler gösterilmektedir.

Bu görüntü Gaziosmanpaşa Belediyesi logosunun belirmesi ile sonlandırılmaktadır. Ardından 1999 depreminden yer altında ışık ile yardım bekleyen insanları arayan kişilerin görüntüleri verilmektedir. Enkaz altında kalmış, ufak bir çocuğun fotoğrafının içinde olduğu bir çerçeve gösterilmektedir. Dış ses; "Şimdi ise ülkemiz için bir diğer sinsi tehdit olan deprem ve kötü yapılaşma ile mücadele zamanı. Bu tehdide karşı mücadelemiz, kentsel dönüşüm projelerimiz ile tam hız devam ediyor."

Ardından İslambey bölgesinin yıkım başlamadan önceki görüntülerinin sıralanmaktadır. “Burası Gaziosmanpaşa İslambey mevki. Burada 60 dönümlük araziye yayılmış, depreme dayanıksız ve riskli %100 işgalli 400 bağımsız birim var. Kötü yapılaşmadan kaynaklanan sağlıklı koşullar hem içinde yaşayanları hem de çevreyi tehdit ediyor. Vatandaşlarımız etrafında yeşil alanları, okulu, sosyal donatıları olmadan hayat kalitesi düşük bir yaşam sürmek zorunda kalıyor.”

Logo gösterildikten sonra Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın kentsel dönüşüm ile alakalı yaptığı bir konuşmadan kesit sunulmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan’ın burada ifadeleri şöyledir; “Kimsenin bu imarsız yapıları yapan, zor şartlarda hayata tutunma mücadelesi veren insanları takdir edersiniz ki suçlamaya hakkı yoktur. Sorgulanması gereken bu insanları sağlıklı konut hakkından mahrum bırakan, bunun için üzerlerine düşenleri yapmayan dönemin yöneticileridir. Bizim amacımız yuva yıkmak değil, tam tersine, vatandaşlarımızı güvenli ve huzurlu yuvalara kavuşturmadır.”

Ardından Recep Tayyip Erdoğan’ın bir başka konuşmasından kesit sunulmaktadır; “Allah göstermesin bir deprem olsa, o depreme dayanıklılığı olmayan binalar var. Bunları şimdiden yıkalım ki depreme dayanıklı binalar olsun. Ama ne yazık ki bu konuda bir dirençle karşı karşıyayız. Gelin bize yardımcı olun. Bu kentsel dönüşümleri yapalım. Ben Cumhurbaşkanınız olarak bunu söylüyorum. Dost acı söyler, ama gerçeği söyler. Ben bunu söylüyorum. İstiyorum ki hiç canımız yanmadan bunları yapalım. Bu adımları atalım.”

Bu görüntünün ardından tekrar logo gösterilmektedir ve bölgenin kuşbakışı, kamera ile çekilmiş görüntülerine yer verilmektedir. Bu görüntüler verilirken dış ses konuşmaya başlar; “Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın sunduğu vizyon ve amaçlar doğrultusunda çalışan Gaziosmanpaşa Belediyesi, hükümetimizin ve Büyükşehir Belediyemizin de desteğini alarak kentsel dönüşümü bir hayal olmaktan çıkarıp gerçeğe dönüştürdü.” Burada Gaziosmanpaşa’da kurulmuş olan Kentsel Dönüşüm Bürosu’nun fotoğrafları gösteriliyor. Ardından

dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın bir televizyon kanalına verdiği canlı röportajından bir kesit sunulur. Burada Kadir Topbaş; “Doğru, insani ölçekli yaşam alanları oluşturmada şehirlerin yenilenmesi gerekiyor. Bu bütün dünyada var. Kentleri yenilemek, daha insanın yaşayacak ölçekler haline getirmek arzusu ile adımlar atalım dedik ve buna devam edeceğiz.”

Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hasan Tahsin Usta yıkılmış olan evlerin önünde röportaj vermektedir ve şöyle der; “Uzlaşma zemininde ve şeffaflık ekseninde yürütmek istiyoruz. Bu çalışmaların esas ana merkezi insanlarımız. Yani hak sahipleri oluşturuyor. Diyoruz ki biz bu çalışmalar hak sahiplerinin mutluluğu, onların daha güvenli, daha konforlu bir yaşam ortamında yaşayabilmelerini sağlamaksa biz bu için çalışmaları, vatandaşlarımız için, hak sahiplerimiz için yapıyorsak, onların beklentileri bizim için önemlidir, onları itibar alırız.”

Belediye çalışanlarının ve belediye başkanının mahallede gezerken fotoğrafları gösterilmektedir. Bölge halkı ile el sıkıştığı fotoğraflar kullanılmaktadır. Bu sırada dış ses; “Gaziosmanpaşa Belediyesi 2 yıldır belediye başkanımız Hasan Tahsin Usta'nın önderliğinde süren çalışmalar ile yalnızca İslambey değil, tüm Gaziosmanpaşa'yı mercek altına aldı. Deprem riski taşıyan binaların yanı sıra ulaşım, altyapı ve donatı anlamında tüm sorunları belirledi.”

Toplantılardan fotoğraflar gösterilmektedir. Dış ses; “İlçenin bütününe yönelik tüm ihtiyaçların çözümü hedeflendi ve kentsel dönüşüm projeleri geliştirildi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, akademisyenler ve STK'lar ile görüşülerek uygulama aşamasına gelindi.” Bölgede yaşayan halk ile yapılan bilgilendirme toplantıları gösterilir ve; “Vatandaşlarımızın fikirleri ve hak sahiplerinin her biri ile tek tek görüşülerek onayları alındı. Riskli binaların yıkımı gerçekleştirildi. Artık İslambey sakinleri için yeni, sağlıklı ve güvenli bir gelecek başlıyor.” Bu cümleler kurulduğu sırada videoda binaların yıkım sırasındaki görüntülerine yer verilmektedir.

Ardından proje sonrası bölgenin halini gösteren ve bilgisayar ortamında hazırlanmış, kuşbakışı animasyon görüntüleri gösterilmeye başlanarak projenin bilgilendirmesi yapılmaktadır. Bu animasyon görüntüleri şöyledir; 10 adet blok görünmektedir. Bu blokların arasında hiçbir alan bulunmamaktadır. Bloklar birbirine yakındır ve yüksektir. Bu alanın sol kısmında bir camii bulunmaktadır. Burada zemini beton olan bir meydan görünmektedir. Ve bu meydanın çevreleyen duvarların üzerinde yeşil alan bulunmaktadır. Projenin etrafı yol ile çevrilidir. “Gaziosmanpaşa Belediyesi "We Haliç Gaziosmanpaşa" Kentsel Dönüşüm Projesi'nin temelleri atılıyor. İnsana ve doğaya saygılı, uluslararası Leed-ND ve Leed Neighborhood yeşil mahalle standartlarına uygun konutlar, prestij bulvarı, 2500 kişilik cami, gençlerimiz için 65 derslikli okul, 200 öğrenci kapasiteli yurt binası, 24.500 m²'lik yeşil alan ve spor alanları.” Tüm bu anlatılanlar projenin hazırlanmış görsel haliyle gösterilmektedir.

Dış ses; “Hepsi We Haliç Gaziosmanpaşa Projesi ile geliyor.” Dış sesin konuşması sırasında Haliç'in uzaktan görünümü gösterilmektedir. Ardından çimler arasında koşan çocuklar, anne ve babalarıyla evde vakit geçiren, dış fırçalayan çocukların görüntüleri verilmektedir. Bisiklete binmeyi öğrenen çocuk, camide abdest alan bir kişinin gösterilmesi sırasında dış ses; “Gaziosmanpaşalılar daha güvenli, daha sağlıklı, daha huzurlu bir yaşam, mutlu bir gelecek ve parlak yarınlar bekliyor. Halkımıza hayırlı olsun.”

Tezin bu bölümünde, tanıtımın anlamı, belediyelerin kentsel dönüşüm çalışmalarını bölge halkına duyurmak için kullandığı tanıtım malzemeleri ve faaliyetleri, belediyelerin web sayfalarında kentsel dönüşümün yeri ve tanıtım filmlerine nasıl erişildiği anlatılmıştır. Bu bölümde tanıtım filmlerini hazırlayan belediyelerin hangi gerekçelere dayanarak seçildiği belirtilmiştir. Ardından belediyelerin resmî web sayfaları üzerinden tespit edilen tanıtım filmlerine dair bilgiler verilmiştir. Tanıtım filmlerinde bölgenin var olan hali/eski hali ile proje hali gösterilmektedir. Bu yapılırken yer yer deprem ve dönemin devlet başkanlarının konuşmaları gösterilmektedir. Bir sonraki bölümde tanıtım filmlerinin hangi

yöntemlerle analiz edileceği ele alınacaktır. Tanıtım filmleri Roland Barthes'in göstergebilimsel analiz yöntemine uygun olacak analiz edilecektir. .

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM TANITIM FİMLERİNİN ANALİZİNDE YÖNTEM

Roland Barthes (1993) her tanıtım malzemesinin bir bildiri olduğunu belirtmektedir. Tanıtım malzemesinin öne süren bir kurum (belediyeler), bu tanıtım malzemesini (ürünü) alan bir izleyici (bölge halkı) ve tanıtımın iletiildiği bir kanal (web sayfaları ve sosyal medya hesapları) bulunmaktadır (Barthes, 1993: 157).

Dünyada sonsuz sayıda anlatı bulunmaktadır. Bu anlatılar dil (sözlü veya yazılı), görüntü (durağan ve akan) ve tüm diğer öğelerin düzenli bir karışımından oluşabilir. Anlatılar; masalda, öyküde, sinemada, resimlerde, gazete haberlerinde vb. birçok alanda karşımıza çıkmaktadırlar. Anlatılar tüm toplumlarda vardır (Barthes, 1992: 83). Tanıtım filmleri de anlatıların bir araya geldiği bildirilerdir denilebilir.

Tanıtımın özelliği hedeflenen kitleye hayal edilen ve erişilmesi güç olan nesnelerin erişilebilir olduğuna inandırmaktır (Parsa, Sünbül 2014: 8). Berger'e (1986) göre reklam hayal ürünü olan fakat gerçeğe yakın bir şekilde kurgulanan simülasyonlar yoluyla bir proje meydana getirir (Taşar; 2008: 29). Bir başka deyişle reklam henüz gerçekte karşımıza çıkmamış olan bir ürünü savunur; onu vadeder. Bu tez çalışmasından örnek vermek gerekirse; incelenen kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde buna benzer olarak animasyon görüntüleri kullanılmaktadır. Bu görüntüler henüz gerçek olmamış bir projenin görüntülerini içerir; böylelikle hayal ürünü düzeyinde bulunan ürün gerçekmişçesine savunulmaya çalışılır. Tanıtım filmlerindeki animasyon görüntülerinde öne sürülen "yaşam biçimi" var olanın "kötü"; gelecekte olacak olanın "iyi" olduğu karşıtlığı üzerinden kurgulanmaktadır. Bu noktada "kötü"yü yıkabilecek ve "iyi"yi inşa edebilecek tek kişi/kişiler kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesini hedeflenen bölgede yaşayan halktır ve var olan yaşam standartlarından farklı olarak sunulan "yaşam" erişilmesi güç değildir. Bu

konuya ileride detaylıca değinilecektir. Bu noktada denilebilir ki; animasyonun kullanımını tanıtımın hayal edilen ürünün erişilebilir olduğu özelliği ile ilişkilendirilebilir. Tezin analiz kısmında da inceleneceği üzere bu görüntüler bir hayalin pazarlanmasıdır ve bölge halkının sosyodemografik durumu göz önüne alındığında animasyon görüntülerinde sunulan hayata erişim veya erişmiş olanı sürdürme ifade edildiği gibi kolay olmamaktadır. Bir diğer deyişle; gerçekçi değildir. Tanıtım filmlerinde bu yaşam biçiminin bölge halkının sahip olabileceği bir yaşam olarak iletilmesi de reklamcılığın tekniğidir (Parsa, Sünbül; 2014: 8).

Reklamcılığın malzemeleri bir bütündür; özenle seçilmiş parçalardan meydana gelmektedirler (Parsa, Sünbül; 2014: 9). Bu sebeple tanıtım malzemelerini incelerken görünenin ardında olan, ima edilen anlamlar incelenmelidir. Tanıtım filmleri 3 öğeden meydana gelmektedir; ses, görsel, metin. Tanıtım filmlerinde arka planda müzik ile birlikte sürdürülen konuşmalar deşifre yöntemi ile metne dökülmüş ve videolarda bulunan metinler ile beraber metin olarak ele alınarak analiz edilmiştir. Müzikler, izleyicide uyandırdığı duygular bakımından ele alınacaktır. İncelenen tanıtım filmlerindeki müzik, diğer öğelerle bir araya geldiğinde bir anlam ifade etmektedir. Görsel öğeler ise, fotoğraf kareleri, video ve bilgisayar ortamında hazırlanan hareketli ve hareketsiz görsellerden (animasyonlardan) oluşmaktadır.

İncelenecek olan malzemenin kurgulanışını ve içeriğini göstergeler aracılığı ile ele almak, göstergebilimin alanıdır. Bu sebeple tanıtım filmleri Barthes'in göstergebilimsel çözümleme yöntemi ile analiz edilecektir. Tüm parçalar ayrı analiz edildikten sonra bütüncül bir analize varılmak amaçlanmaktadır.

4.1. Göstergebilim

Göstergebilim anlatının bir bütün olarak incelenebileceği bir yöntemdir. (Greimas, Landowski, 1998:317 akt. Bircan, 2015: 1). Yalnızca dile dair göstergelerin değil, parçaların bütün halini aldığı anda anlamlı bir ifade olan her

nesnenin, olayın, anlatının incelenmesini sağlayan bir düşünce yaklaşımıdır. (Bircan, 2015: 1) Göstergebilim, anlamın nasıl üretildiğine dair sistematik bir düzen sağlar (Penn, 2000: 227).

Göstergebilim dilbilimin içerisinde doğmuş olmasına rağmen sadece metnin incelenmesini kapsamamaktadır, aynı zamanda metinsel olmayan göstergeleri de araştırır. Göstergebilim multidisiplinerdir, medya kanallarının öne sürdüğü tüm malzemenin analizinin yapılmasında önemli bir yer edinmiştir. İletilenlerin içeriği ve içeriğin aktarılış biçimi ve izleyicinin üzerinde yaratılan etki göstergebilimin alanıdır. (Parsa, Sünbül 2014: 9). Bu anlamda göstergebilimin inceleme malzemesi bir reklam afişi, bir tanıtım filmi, logo, sembol gibi birçok nesnelere kapsar (Parsa, Sünbül 2014: 11). Bu anlamda tanıtım malzemeleri dahil olmak üzere bir dizi işaret sistemine uygulanabilmektedir (Penn, 2000: 227).

Bu kısımda göstergebilimin teorisine, önemli kavramlara ve kuramcılara dair bilgilendirme yapılacaktır. Göstergebilimin kurucuları Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve Ferdinand de Saussure (1857-1913) iki farklı kıtada aynı zaman diliminde farklı bakış açıları geliştirmişlerdir. Saussure, göstergebilimin toplumsal işlevlerine odaklanmaktadır ve yapısal dilbilim üzerine çalışma yürüten Avrupa Okulu'nun kurucusu olarak anılmaktadır. Yapısalci yaklaşım dili bir sistem olarak görür ve sistemi bir araya getiren tüm kuralları keşfetmeyi amaçlar (Penn, 2000: 228). Pierce ise göstergebilimin mantıksal işlevine odaklanmıştır ve Amerikan Okulu'nun kurucusudur.

Göstergebilimin önemli kavramlarından “gösterge”nin köken itibari ile tıp uygulamalarına kadar dayandığı belirtilmektedir (Eken, 2013: 60). Hastaların, hastalık göstergelerinden yola çıkılarak tedavi edildiği eski uygarlıklarda belirli göstergelere yönelik uygulanan ilaçlar bulunmaktaydı. Yunanca kökenli semiyotik kavramının tanımı dönemin hastalık belirtileridir. (Gottdiener, 2005: 15 akt. Eken, 2013: 60).

Göstergebilim, göstergelerin sistemli bilimidir. Bu sebeple öncelikle gösterenin tanımının yapılması gerekmektedir. Gösterge, Saussure'un terimlerinden olan gösterilen ve gösterenin oluşumuyla meydana gelir (Barthes, 1993: 37). Gösterge, birçok yazar tarafından farklı terimlerle ifade edilmektedir. Belirtke (soyut bir kavramı simgeleyen nesne), Belirti, görüntüsel gösterge, simge, alegori bu terimler arasından en çok kullanılanlardır (Barthes, 1993: 38). Bu terimler iki bağlantı arasındaki bağı betimler. Barthes, bağlantıların özelliklerini aşağıdaki şekilde belirtmektedir (Barthes, 1993: 38);

“1) Bağlantı, *bağlantısal öğelerden* birinin zihinsel tasarımını içerir ya da içermez;

2) Bağlantı, *bağlantısal öğeler* arasında bir benzerlik içerir ya da içermez,

3) İki *bağlantısal öğe* (uyaran ve yanıtı) arasındaki ilinti dolaysız ya da dolaylıdır;

4) *Bağlantısal öğeler* tümüyle birbirini örter ya da tersine, biri öbürünü "aşar";

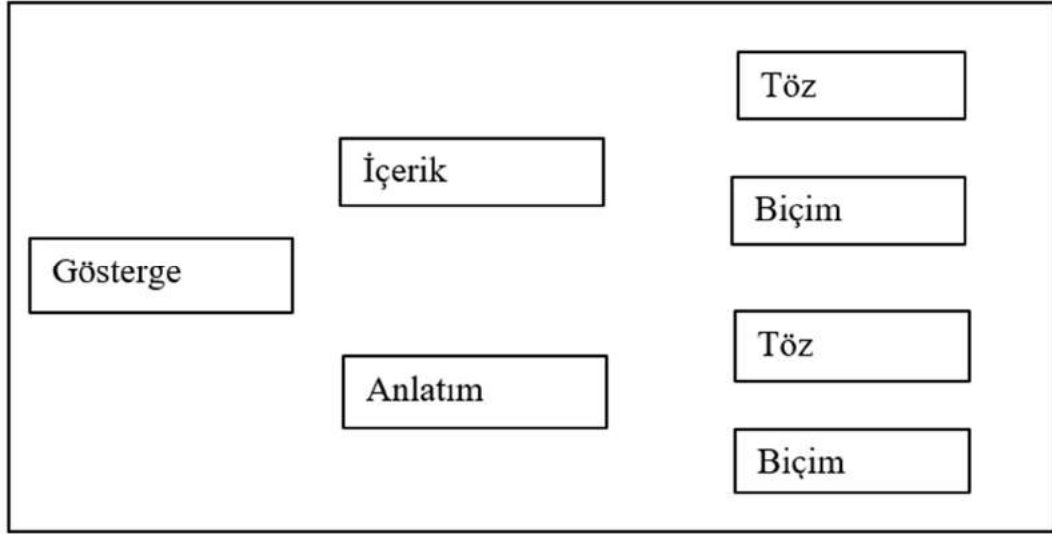
5) Bağlantı, kendisini kullanan kişiyle varoluşsal bir bağıntı içerir ya da içermez.”

Anlamın aktarını sağlayan bağlantıları tanımlamak için Saussure, bir gösteren ile bir gösterilenin birleşimi olarak tanımladığı “gösterge”yi kabullenmiştir (Barthes, 1993: 38). Saussure, Hjemslev ve Frei'ye göre gösterilenler göstergelerin parçasıdır (Barthes, 1993: 38). Bu sebeple göstergebilimin yapısal dilbilimi içerisinde kalması gerekmektedir. Amerikan Okulu'na bakıldığında ise gösterilenler dilbilimin içerisinde değil, mantık kuramı içerisinde olması gereken bir alan olarak ifade edilmektedir. Göstergebilimin kurucusu sayılan iki okulun düşüncelerindeki temel ayrım buradan

kaynaklanmaktadır. Filozof olan Pierce, göstergebilimi bir mantık kuramı içerisinde görmüştür (Eken, 2012: 61).

Gösterge, yukarıda da belirtildiği gibi gösteren ve gösterilenden meydana gelir. Gösterenler, anlatım düzlemini, gösterilenler ise içerik düzlemini oluşturur (Barthes, 1993: 40). Saussure'de gösteren ve gösterilen olarak karşımıza çıkan gösterge sistemi, Hjemslev'de anlatım ve içerik olarak tanımlanır (Eken, 2012: 67). Hjemslev bu iki düzlemi bir ayırım ile niteler. Her iki düzlem iki katman içermektedir; *biçim ve töz* (Barthes, 1993: 40). Biçim; dilbilimin kapsayıcı, yalın ve tutarlı olarak betimlenebilen olgular olarak tanımlanırken, töz; betimlenen dilsel olguların özelliklerini ifade eder (Barthes, 1993: 40).

Buradan yola çıkarak anlatım ve içerikte iki katman bulunduğu için ortaya 4 bölüm çıkmıştır. Bunlar, *anlatımın biçimi, anlatımın tözü, içeriğin biçimi ve içeriğin tözüdür* (Barthes, 1993: 40). Kısaca bu kavramları örnek ile tanımlamak gerekirse aşağıdaki şekilde betimlenebilir. “Anlatımın tözü” işlevsel olmayan tözdür. Sesler örnek gösterilebilir. “Anlatımın biçimi” ise dizisel kurallardan oluşur. Örneğin; ses ve yazı olarak iki değişik tözün birlikteliğidir. “İçeriğin tözü” gösterilenin kavramsal özelliklerini yani pozitif anlamını ifade eder. “İçeriğin biçimi” ise gösterilenlerin kurduğu biçimsel düzendir. Örneğin; bir anlamsal belirtinin yokluğu veya varlığı gibidir (Barthes, 1993: 40).

Şekil 4.1. Hjelmslev'in gösterge tablosu

Yukarıdaki tablodan yola çıkarak göstergelerin içerik ve anlatımdan teşkil olduğu ve her içerik ve anlatımın bir biçim ve tözünün bulunduğu söylenebilir. Saussure, göstergenin tanımını yaparken aynı zamanda “kod” kavramından bahsetmektedir. Saussure’e göre bir göstergenin anlamı, göstergelerin birbiri ile oluşturduğu ilişkisi ile ortaya çıkar. “Göstergelerin konuşma, yazı ve resimler gibi belirli şekilde toplanmış biçimine” *kod* adı verilmektedir (Küçükdoğan, 2011:184 akt. Parsa, Sünbül, 2014: 10). Kod, göstergeleri içeren sistemlerden oluşur ve dönüşebilme özelliğine sahiptir. Kodlar kimi zaman açık kimi zaman ise gizli olarak karşımıza çıkar. (Küçükdoğan, 2011:184 akt. Parsa, Sünbül, 2014: 10). Burton, kodların yazılı olmayan kurallardan meydana geldiğini belirtmektedir, toplumsal yaşamın içerisinde dile getirilmeyen fakat gündelik hayatın bir parçası olan eylemler gibi (Burton, 1995: 41 akt. Parsa, Sünbül, 2014: 10). Örneğin Barthes, trafik levhalarındaki işaretleri “ulaşım kodu” olarak betimler (Barthes, 1993: 23). Veya bir gösterge olan “öküz” kullanım alanına ve ifade ettiği anlama yönelik olarak bir kod oluşturabilir. Bu tez çalışmasının inceleme malzemesi olan ve görsel, metin ve ses gibi birçok göstergelerden oluşan tanıtım filmlerinin de bu bağlamda kodlardan oluştuğu söylenebilir.

Göstergenin, Saussure'un terimlerinden olan gösterilen ve gösterenin oluşumuyla meydana geldiğini ifade ettik. Gösterilen bir nesne değildir; bu nesnenin zihinde yarattığı bir tasarımdır (Barthes, 1993: 41). Örneğin "öküz" sözcüğünün gösterileni, hayvanın kendisi değil; onun zihinde yarattığı imgesidir (Barthes, 1993: 41). Gösterilen bu anlamda, göstergeyi kullananın nesneden anladığı "şey" olarak ifade edilebilir (Barthes, 1993: 42). Gösteren, tanımı itibariyle gösterilenden ayrılmaz; dolayısıyla gösteren, göstergenin fiziksel varlığıdır denilebilir (Fiske, 2003: 67 akt Eken, 2013: 63). Buradan yola çıkarak "öküz" örneğinde gösteren "öküzün" kendisi iken gösterilen "öküzün" zihinde yarattığı anlamıdır. Gösteren ve gösterilen ilişkisine dair bir diğer örnek ise işaretlerdir. Gösteren; kâğıt üzerindeki işaretler veya trafik tabelaları olarak ifade edilebilir. Gösterilen ise belirtildiği üzere nesnenin zihinde anlaşıldığı halidir yani trafik işaretlerinin zihinde yarattığı anlamlardır. Bu zihinsel kavramlarda toplumsal bir ortaklıktan söz edilebilir (Fiske, 2003: 67 akt Eken, 2013: 63). İncelenen tanıtım filmlerinden yola çıkarak, analiz bölümünde daha detaylıca görüleceği üzere bir örnek ile Barthes'in gösteren ve gösterilen ilişkisine örnek vermek gerekmektedir. Tanıtım filmlerinde görüntüsel göstergelerde bulunan "güleryüzlü aile" görüntüsü, mutluluk, huzur gibi duyguları çağrıştırmaktadır. Bu durumda "güleryüzlü aile" gösteren, çağrıştırdığı anlam olan "mutluluk, huzur" gibi soyut terimler ise gösterileni ifade eder.

Gösterge, gösterilen ve gösteren kavramlarının anlatımının ardından Saussure'un *dil/söz* ayrımına değinmek gerekmektedir. Saussure, dil ve sözün barındırdığı ikili karşıtlığın birçok şekilde olma özelliğine ve komplike olmasına dayandırır. Dil, toplumu ilgilendirdiği kadar bireyi de ilgilendirir. Bu komplike olma hali aşıldığı takdirde ise dile ulaşılmış olunacaktır. Söz, bireyseli, dil ise toplumsalı çağrıştıır. (Bircan, 2015: 3) Barthes'e göre söz; "konuşan bireyin kişisel düşüncesini anlatmak için dil kodunu kullanabilmesini saplayan birleşimler"den oluşur (Barthes, 1993: 26).

Saussure'e göre göstergelerin kodlar içerisinde oluşturduğu iki hat bulunmaktadır. Bunlar *dizim ve dizge*dir (Barthes, 1993: 56). Dizge dildir, dizim ise söz (Barthes, 1993: 50). Dizim, bir söz zinciri şeklindedir ve çözümlenmesi bölümlenme yoluyla yapılır. Söz (Saussure'ün kullandığı şekilde) dizimsel niteliklidir (Barthes, 1993: 53). Bunun sebebi, sözün tekrar eden ve göstergelerin bileşimi olmasındandır. Söz yoluyla kurulmuş cümle, dizime örnek gösterilebilir (Barthes, 1993: 53). Dizgelerin anlaşılması için dizimlerin belirlenmesi gerekmektedir; böylelikle dizgelerin dizim sırasında birleşmeleri ve düzenlenmelerini idame ettiren kurallar bulunabilir (Barthes, 1993: 57). Saussure dizgeyi ses benzerliği veya anlam benzerliği yoluyla belirlenen bir *çağrışımsal alan* olarak tanımlar (Barthes, 1993: 57). *Çağrışımsal alan* kavramı Saussure'den sonra değişime uğramıştır ve dizisel (paradigmatik düzlem) veya Barthes'ın deyimi ile dizgesel(sistemantik) düzlem olarak ifade edilmektedir. Paradigmatik (dizisel) boyut yani dizge, inceleme malzemesine örneğin şu soruyu sorar; "Kişi kırmızı elbise giymektedir. Neden mavi değil de kırmızı elbise giymiştir?". Tanıtım filmlerindeki her göstergeye bu soru uygulanabilir. Örneğin; "Neden deprem görüntülerinde gri tonlar kullanılmaktadır?". Dizimsel boyut ise malzemeye şu soruyu sorar; "Neden bu öğeler yan yana getirilmektedir?". Örneğin; "Neden tanıtım filmlerinde kullanılan animasyon görüntülerinde mavi, yeşil gibi gökyüzünü ve doğayı çağrıştıran canlı renkler yan yana getirilmiştir?".

Saussure'ün ifade ettiği gibi göstergelerin kodlar içerisinde iki yolu vardır, daha önceden de belirtildiği gibi tanıtım filmleri kodlardan oluşmaktadır. Buradan yola çıkarak tanıtım filmlerinin de dizge ve dizim olmak üzere iki hat üzerinde bulunduğu belirtilebilir. Dizge ve dizimin bir seçme ve birleştirme işlevi vardır (Parsa, Sünbül, 2014: 10). Metinlerde yer verilmesi planlanan cümlelerin nasıl seçildiği (seçim/dizge) ve seçilen söylemin nasıl sunulacağı (birleştirme/dizim) önem arz etmektedir (Parsa, Sünbül, 2014: 10).

Barthes'e göre göstergebilimin konusu göstergeler dizgesidir. Görüntüler, müzik, gibi dil dışı nesnelere de anlamlı dizgeler oluşturmaktadırlar. Bu sebeple

Barthes, Saussure'ün düşüncelerinin ötesine geçmiş ve göstergebilimin alanını genişletmiştir. (Bircan, 2015: 1)

Gösteren ve gösterilenin ilişkisine yukarıda değinilmiştir. Bu kısımda gösteren ve gösterilenin birleşimi ile ortaya çıkan *anlamlama* sürecine değinmek gerekmektedir. Saussure gösteren ile gösterilenlerin incelendiği bir analiz yöntemi sunar. Buna istinaden Roland Barthes “Çağdaş Söylenler⁷³” adlı eserinde nesnelere ve olayların göstergelerini değerlendirirken aynı zamanda bu göstergeleri anlamın açıklanmasında bir araç olarak görür ve bu yaklaşımla ilerler. Barthes olayları incelerken sonuca değil olayın anlamına odaklanır ve olayları, eylemleri bir analize tabi tutar. (Parsa, Sünbül, 2014: 7) Anlamlandırmanın iki düzeyi olan “düz anlam” ve “yan anlam” kavramları ve onunla ilişkili “mit” kavramının ortaya konulması ile Barthes, Saussure'ün kuramını ilerletmiştir (Eken, 2013: 65).

Saussure, “anlamlama” kavramını bir kâğıt örneğinden yola çıkarak açıklar (Barthes, 1993: 49-50). Kâğıt kesildiğinde her bir parça ötekine göre farklı değer taşıyan parçalar oluşur (A, B, C). Aynı zamanda bu parçaların aynı anda kesilmiş olan ön ve arka yüzleri vardır (A-A', B-B', C-C'). Bunlar anlamlandırmayı meydana getirir (Barthes, 1993: 49-50). Anlam üretimi, sadece bir gösteren ve bir gösterilenin birleşiminden teşkil olmaz (Barthes, 1993: 49-50). Dil, ses veya düşünce arasında bağlantı kuran anlam, onları parçalara ayırır ve birleştirir (Barthes, 1993: 49-50). Saussure bu konuyu hava ve su örneğiyle açıklamaktadır. Gösterilen ve gösteren, biri hava biri su olmak üzere üst üste bulunur; hava basıncında olan değişimler su yüzeyinde hareketlenme, dalga oluşturur (Barthes, 1993: 49-50). Tanıtım filmlerinde de su ve havanın ilişkisinde olduğu gibi dil, ses ve görüntü arasında bağlantı bulunmaktadır. Barthes'in sunduğu göstergebilimsel analiz yöntemi ile bu parçalar ayrı ayrı incelenip birleştirilecek ve anlam araştırılacaktır.

⁷³Roland Barthes “söylen”i bir söz olarak ifade eder. Söylen alanına giren her şey “söylen” olarak tanımlanabilir. Söylen ifade edilen nesnenin kendisi değil, bu nesnenin nasıl ifade edildiğini belirtir (Barthes, 2003: 179 akt. Bircan 29).

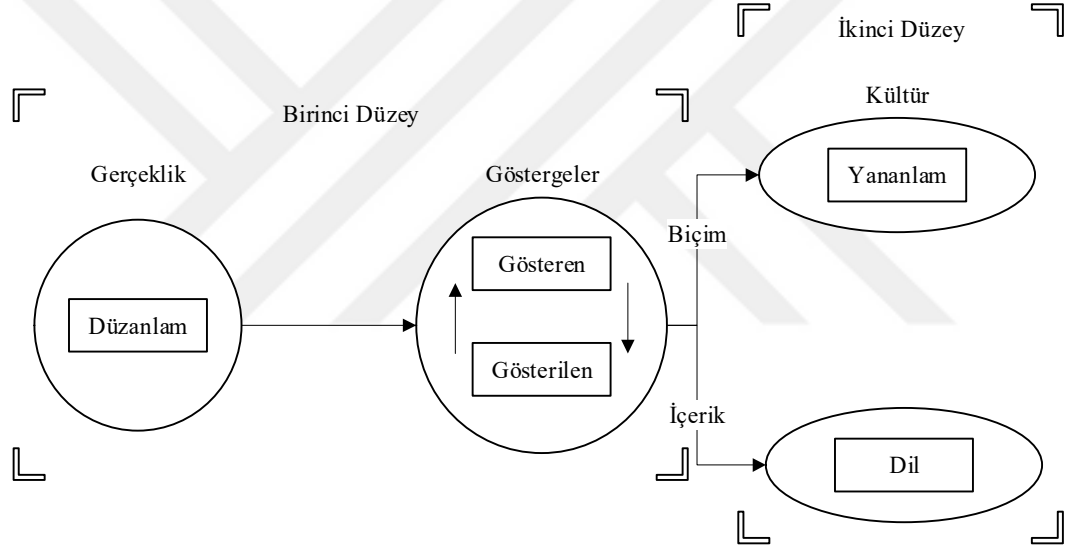
Anlamlandırma, göstergelerde gösteren ile gösterilen arasındaki bağın gerçekleşmesi ile oluşur. Barthes'a göre anlamlandırmanın iki seviyesinin ilkini düz anlam ve yan anlamlar ikincisini ise mitler meydana getirir (Çevik, 2017: 50). Anamlama dizgeleri anlatım ve içerik düzlemine kapsar ve anlamlama iki düzlemin arasındaki bağı ifade eder. Düzanlam bu noktada gösterilenin açık biçimi iken yananlam gösterilen ögenin ifade ettiği anlamları açıklar ve göstergeye farklı bir işlev addeder (Bircan, 2015: 23). Gösterge, temelde düz anlam olmasına karşın yan anlamlara gönderme yapar (Eken; 2013: 65). Düzanlamın olmadığı bir söylem olanaksızdır (Barthes, 1993: 70). Yananlam, düz anlamlı bildiriye her ne kadar kuşatsa da düz anlama dair her daim anlamlar kalır (Barthes, 1993: 70). Düzanlam ve yananlama tanıtım filmlerindeki çekim açıları, renk dengesi, göstergenin açık veya bulanık oluşu gibi konular örnek gösterilebilir. Sunulan filmde kasvetli renk seçimi veya canlı ışık tercihi düzanlam ve yananlamın analizinde önem arz eder. (Monaco, 2003: 158).

Roland Barthes'in göstergebilimsel çözümlemede bir reklam afişinin analizi için kullandığı Panzani reklamı, dilsel iletiler, düz anlamlar ve yan anlamların çözümlenmesinde örnek olarak gösterilebilir. Belirtilen üç düzlemde ele alınan bu reklamda bulunan yazılar dilsel ileti olarak ele alınırken Barthes, Fransız şirketin "Panzani" adıyla İtalya'yı anımsattığını bu sebeple de yan anlam olarak ifade edilebileceğini belirtmiştir. Reklamda bulunan görsel iletiler ise düz anlamları ve yan anlamları ışığında çözümlenmiştir.

Bölümün başlarında tanıtım filmlerinin bir "bildiri"⁷⁴ olduğu belirtilmiştir. Her bildiri bir anlatıdır. Daha önce de söylendiği üzere her bildiri bir gösteren ile bir gösterilen düzleminin birleşiminden oluşmaktadır. Barthes (1993) bildirilerin anlamlandırmanın düzeylerinde olduğu gibi iki düzeyli olduğunu belirtmektedir. Bunun açıklanması için bir dondurma reklamında kullanılan slogan örnek gösterilir. Slogan; "Greivas dondurması ve zevkten erimek" olarak çevrilmektedir. Birinci

⁷⁴ Roland Barthes, Göstergebilimin İlkeleri kitabında bildiriye Fransızca orijinalinde "message" olarak belirtmektedir.

bildiriyi; yani düzenlam düzeyini görmek için Barthes yemek veya reklam konusunda hiçbir bilgisi olmayan bir “Marslı”nın sloganı okuduğunda dondurmayı yemesi ile birlikte fiziksel varlığının zevkten eriyeceğini düşünür. İkinci bildiride; yani yananlam düzeyinde ise Barthes reklam sloganını kısaca şöyle açıklar: “ürünün mükemmelliği”. Birinci bildiride kalınarak tanıtım neden doğrudan “Bu dondurmayı satın alın” dememektedir? Bunun sebebi birinci bildirinin, ikinci bildiriyi daha profesyonel bir biçimde “doğallaştırılmasını” sağlamasındandır (Barthes, 1993: 157-159). Bir ürünün “doğallaştırılması” süreci Barthes’in “mit” olarak adlandırdığı kavramını doğurur. Bu kavrama ileride değinilecektir.

Şekil 4.2. Barthes'in Anlamlandırma Düzeyi (Küçükerdoğan, 2009)

Yukarıda Barthes'in anlamlandırma düzeylerinin tablolaştırılmış hali bulunmaktadır. Belirtildiği üzere düz anlam, gösterge, gösteren ve gösterilen anlamın birinci düzeyini oluşturmaktadır. Birinci düzeyde düz anlam, gösteren ve gösterilenin birbiri ile olan ilişkisinden meydana gelir. Anlamlandırmanın birinci düzeyi biçim ve içerik bakımından ayrılarak kültür ile birlikte açıklanabilecek yananlamlar dizgesini oluşturur. Saussure'ün dilsel sistemi olan birincil düzey, Barthes'e göre ikincil düzey ile birlikte anlamlandırmanın oluşumunu mümkün kılar. Tablonun açıklanması için Barthes'in bir dergi kapağında görmüş olduğu bir

görsel örnek gösterilebilir. Derginin kapağında Fransız üniforması giyen bir zencinin fotoğrafı bulunmaktadır. Resmin birincil düzeydeki göstereni asker selamı veren bir zencidir. Fotoğrafın gösterileni ise “amaçlanmış Fransızlık” ve askeri güçtür. İkisinin bağlantısı anlamlandırmanın birinci düzeyini meydana getirir. Mit düzeyinde ise (anlamlandırmanın ikinci düzeyi) fotoğrafın aslında ifade ettiği fakat görünür olmayan anlamı açıklanır. Barthes bu resimde aslında Fransız İmparatorluğu’nun büyüklüğünün, ten rengi her ne olursa olsun aynı bayrak altında herkesin eşit şekilde ülkeye “hizmet” ettiğinin ve Fransa’ya karşı yöneltilen sömürgecilik suçlamalarının var olmadığını ifade edilmeye çalışıldığını belirtir. Bu noktada “asker selamı veren zenci” sonsuz sayıda gösteren ve gösterilenden çıkarak yeni anlamlar kazanır ve Fransız İmparatorluğu ile bağlanarak “mitsel” dizge tamamlanmış olur (Bircan 29-30). “Mit” birçok şekilde örneklendirilmiştir. Bu noktada “mit” kavramı detaylandırılmalıdır.

Kültür ve ideolojinin devreye girmesi mit kavramını ve yan anlamlar kümesini oluşturur (Eken, 2013: 66). Lévi-Strauss miti bir hikâye olarak tanımlar. Barthes’a göre mit, “tarihin ve doğanın affedilmez bir karmaşasını temsil eder” (Pons; 2000: 231). Mit, bir ideolojik iletinin doğallaştırılması ve bu yol ile görünmez hale getirilmesidir (Pons; 2000: 231). Politikadan ayrılmış gibi görünen, anlamın sıradanlaştırıldığı ürünler “mit”tir (Dağtaş, 2012: 79 akt. Eken, 2013: 66). Barthes, “Çağdaş Söylenler” adlı eserinde deterjan gibi bir tüketim malzemesinin çağrışımsal düzlemde (dizgede) ürünün burjuva toplumunda edindiği anlama katılan görünmez anlamın analizini yaparken içerdiği mesajların iletimi yoluyla oluşan yeni dili modern mit olarak tanımlar (Bircan, 2015: 28). Gündelik hayattaki bazı olgular örneğin reklamlar “mit” kavramı ile açıklanabilir. Tanıtım filmlerinde de ilk bakışta görünür olmayan, politik bağı gizlenmiş iletiler mevcuttur. Aynı zamanda da politik bağı görünür olan fakat ilk bakışta anlaşılamayan iletilerin varlığından da söz edilebilir. Barthes’in bakış açısına göre göstergebilimin görevi, iletilerin kurgulanış biçimlerine odaklanarak “doğallaştırma” süreçlerini açıklamaktadır (Pons, 2000: 232).

Bu bölümde, tanıtım filmlerinin tezin “Analiz” bölümünde nasıl bir analize tabi tutulacağı ve neden bu yöntemin tercih edildiği göstergebilimin kuramcıları ve teorisi ile birlikte ele alınmıştır. Göstergebilimin terimleri tanıtılmıştır (örneğin: kod, bildiri). “Dil/söz”, “gösterge/gösterilen”, “dizge/dizim”, “düzanlam/yananlam (anlamlandırma)” terimleri dikkate alınarak açıklanmıştır. Anlamlandırmanın düzeyleri belirtilirken Roland Barthes’in göstergebilim kuramına getirmiş olduğu en önemli yenilik olan “mit” kavramı açıklanmıştır. Bir sonraki bölüm, tanıtım filmlerinin analizinin yapılacağı bölümdür. Tanıtım filmlerinin hangi öğelerden meydana geldiği, göstergebilim yöntemine uygun olarak nasıl analiz edileceği ve analizi bir sonraki bölümün konusunu oluşturmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BELEDİYELERİN KENTSEL DÖNÜŞÜM TANITIM FİMLERİNİN ANALİZİ

Bir önceki bölümde tanıtım filmlerinin hangi yöntem ile analiz edileceğine değinilmiştir. Bu bölümde öncelikli olarak tanıtım filmlerinin nelerden meydana geldiği açıklanacaktır, ardından tanıtım filmleri Roland Barthes'in göstergebilimsel analiz yöntemine uygun olarak analize tabi tutulacaktır.

Göstergebilim, daha önceden de belirtildiği üzere analiz malzemesinin parçalara ayrılarak analiz edilmesinin ve ardından tekrar birleştirilecek bütüncül bir sonuca varılmasını uygun bulur. Bu sebeple öğelerin ayrı analizi yapılacaktır ve birbirleri ile ilişkileri dâhilinde bütüncül bir değerlendirme yapılacaktır.

5.1. Tanıtım Filmlerini Meydana Getiren Öğeler

Bu kısımda tanıtım filmlerinin hangi öğelerden teşkil olduğu ve her birinin hangi bakış açıları ile değerlendirildiği belirtilecektir.

Beyoğlu Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinde ses ve görsel öğeler bulunurken, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinde müzik, görsel ve metin bulunmaktadır. Metinden kasıt tanıtım filmlerindeki arka planda sürdürülen konuşmalardır. Bu tez çalışmasında konuşmalar deşifre yöntemi ile metne aktarılmıştır ve bir metin olarak analize tabi tutulmuştur. Göstergebilimin ana özelliği olan araştırma malzemesinin parçalar halinde incelenip bütüncül sonuca varma gayesinden yola çıkılarak, tanıtım filmlerindeki bu öğeler ayrı ayrı analiz edilecektir. Bunun sebebi, tanıtım filmleri iç içe geçmiş birçok göstergeyi barındırmasındandır. Dolayısıyla gösteren'in alanı, videolardaki malzemelerin tanıtımı için kullanılan görsel metinler (fotoğraf, animasyon, nesnelerin görüntüleri vs.), sözlü metinler (dış ses, konuşmalar vb.),

“kulağa yönelik diğer metinler” (müzik, ses efektleri vb.) dir. Gösterilenin alanı ise videolardaki malzemelerin yarattığı anlamlardır (Çevik, 2017: 67). Bu anlamlar düz anlamı oluştururken; anlamlandırmanın ikinci düzeyinde ise yananlam ve mitler, görünürlüğü yok edilmiş gizli anlamların açıklanmasını amaçlar. Tanıtım filmlerindeki göstergelerin yananlamları bu düzeyde analiz edilecektir.

5.1.1. Müzik

Müzik tanıtım filmlerindeki diğer öğelerle bir arada incelendiğinde anlam ifade etmektedir. Müzik, çağrışımları bakımından zengindir (Bauer, 2000: 267). Bu sebeple bu tezde tanıtım filmlerinin arka planında verilen müzikleri hedef kitlede uyandırdığı duygular, yarattığı hissi çağrışımlar bazında ele alınacaktır. Müzik, çeşitli boyutlarda karakterize edilebilir; tonların dizisi olarak melodiler; bu melodileri düzenleyen uyum; bir zamanlama aracı olarak ritim vb. (Bauer, 2000: 273).

Burada Bauer’in göstermiş olduğu bir örnekten bahsedilmesi gereklidir. Cook (1998) popüler müzik kliplerini incelemiştir. Bu inceleme sırasında sadece müzik değil, hareketli görüntüler ve şarkı metni de ses ile birlikte anlam yapımına katkısı bağlamında araştırılmıştır. Bauer (2000), burada ifade edilen üç modun - görüntü, metin ve ses- algılanandan farklı olduğu ve her biri diğerini yorumlayabilme niteliğine sahip olsa dahi arka plandaki müziğin çok fark edilemediğini belirtmektedir (Bauer, 2000: 276). Bauer, Cook’un müziğin potansiyel bir anlam ifade ettiğini göstermeyi amaçlamıştır. Fakat anlam ona göre metin ve resimle birlikte olduğunda anlamlıdır (Bauer, 2000: 276). Bu noktada müziğin, incelemeye aldığımız tanıtım filmlerinde kendi başına taşıdığı anlam bakımından değil, diğer imgeler veya dil(metin) ile birlikte dikkate alınacağını belirtmek gerekmektedir.

5.1.2. Görsel

Görseller ve metin Roland Barthes'in ortaya koyduğu anlamlandırmanın düzeylerine dayandırılarak düz anlam ve yan anlamların keşfedilmesi yoluyla analize tabi tutulacaktır. Tanıtım filmlerindeki renk kullanımı, göstergelerin ifade ettiği ve birbirleri ile olan ilişkileri tüm tanıtım filmlerinde ortak olarak ele alınacaktır. Tanıtım filmlerindeki görseller fotoğraf karelerinden, videolardan ve animasyon görüntülerinden oluşmaktadır.

Barthes (1964: 33), reklamcılıkta işaretlerin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda tanıtım açıkça tanımlanabilen didaktik amaçlı kullanıma sahiptir. Bir başka amaç ise ürünün itibarını arttırmak ve satışını/kabul görmesini sağlamaktır (Pons, 2000: 232). Tanıtım filmlerinde de kentsel dönüşüme dair "didaktik" bir amacın mevcut olduğunu ve ürünün (kentsel dönüşümün) itibarını, güvenilirliğini ve kabullenilişini bölge halkına yönelik sağlama hedefinin olduğunu görmekteyiz. Bu anlamda düzanlamsal göstergelerin dökümünün oluşturulması önem arz etmektedir. Tanıtım filmlerindeki malzemeleri sistematik olarak listelemek ve tanımlamak bu aşamada gereklidir. Bu, analizin ifade aşamasıdır; "malzemenin gerçek anlamının kataloglanması"dır (Pons, 2000: 232). Bir sonraki aşamada "yüksek seviyeli anlamlılık" düzeylerinin analizi yapılır. Bu noktada kataloglanan malzemenin ne ifade ettiği araştırılacaktır. Paradigmatik seçimler yani Barthes'in ifadesi ile dizgeler ile oluşturulan tanıtım malzemeleri (örneğin; tanıtım filmleri) yananamları incelenirken, düzanlamdaki anlamından yani "özgünlüğünden" bazı şeyler kaybeder (düzanlam) (Pons, 2000: 235).

5.1.3. Metin

Metnin analizinde söylemin araştırılması önemli görülmektedir. Metin söylem düzeyinde Barthes'in anlamlandırmanın düzeyleri dikkate alınarak analiz edilecektir. Barthes'a göre bir metin "dile gönderme yapan bir bildiridir" (Barthes,

1993: 121). Söylemin alanına giren her şey Barthes'a göre "söylen"⁷⁵ olarak ifade edilmektedir.

Dil bir iletişim aracıdır. Dolayısıyla medya temsillerinde söylem önemlidir. Konuşmayı analiz etme süreci bir dilden diğerine çeviri gibidir (Rose, 2000: 247). Wodak ve Reisigl'e göre söylem "her türlü dilsel eylemin toplamı"dır ve metinler söylemin parçalarıdır (Reisigl ve Wodak, 2009: 87). Dilsel eylemlerin alanları sözel, yazılı öğeler ve semiyotik tiplere dayalı "metinler", sembollerden oluşabilir (Reisigl ve Wodak, 2009: 87).

Habermas'a göre söylem, basit cümleler dizini değildir, söylenenlerin içeriğin haricinde bir ruhu bulunmaktadır (Çelik ve Ekşi, 2008; 101). Fairclough ve Wodak (1997)'a göre söylem sosyal problemleri göz önüne sunar ve metin ve toplum arasında aracı durumdadır (Reisigl ve Wodak, 2009: 87). Foucault'ya göre ise söylem teorik olduğu kadar toplumsaldır ve güç ve iktidarı içerir ve onu yaratır (Doruk, 2013: 110). Gramsci ise hegemonyanın inşasında dilin stratejik öneminin varlığından söz eder (Purvis ve Hunt, 1993: 473-499). Dil, yeni sınıfların kültür ediniminin bir aracı ve uygarlığın dönüşümüyle dönüşen bir olgudur (Gramsci, 1971: 816). Bu noktada metin analizi sırasında "depren" söylemini incelerken kullanılacak teorik dayanak olan hegemonya kavramına değinmek gerekmektedir.

Hegemonya yalnızca sınıflararası bir egemenliği ifade etmez; Gramsci'ye göre bu terim içeriğinde bir siyaset yapma biçimini de barındırır (Dural, 2012: 312). Gramsci'nin "hegemonya" kavramı çift taraflı bir kavramdır. Bir tarafı "egemenlik", diğer tarafta da "hegemonik"; "kurumsal" veya "ekonomik-kurumsal"ın zıttı olarak tanımlanır (Gramsci, 1971: 20). Gramsci (1971), kapitalist devlet yapısını "siyasi toplum" ve "sivil toplum"dan oluştuğunu belirtmektedir. "Siyasi toplum", zorla yönetendir; "sivil toplum" ise rıza ile hükmü sağlayan kurallardır. Gramsci'ye göre "sivil toplum"; medya, üniversite, dini kurumlar vb.

⁷⁵ Roland Barthes "söylen"i bir söz olarak ifade eder. Söylem alanına giren her şey "söylen" olarak tanımlanabilir. Söylen ifade edilen nesnenin kendisi değil, bu nesnenin nasıl ifade edildiğini belirtir (Barthes, 2003: 179 akt. Bircan 29).

gibi hegemonyanın bulunduğu alanlarda yeniden üretilmektedir. Althusser, devletin baskı aygıtlarını ele alırken Gramsci'nin rıza mekanizması ile bir bağ kurmuştur. Bu aygıtlar “siyasi toplum” çatısı altında ele alınırken, rıza aygıtları da “sivil toplum” yoluyla ortaya konmaktadır. Böylece “sivil toplum” Althusser'in baskı aygıtlarından biri haline gelmiştir (Hall, 1979: 315-318 akt Dural, 2012: 315).

Gramsci, iktidarın “rıza ve meşruiyet” yolu ile toplumda hegemonik bir güç uyguladığını belirtir. Zıt kavramlar olan “zor” ve “rıza”, Gramsci'de zıtlıklar içerisinde görülmemektedir (Dural, 2012: 309). “Hegemonik güç” zorla yaptırım yolunu görünmez hale getirmektedir. Siyasi toplum/Sivil toplum ayırımına bakıldığında, Gramsci “razı etme yoluyla tahakküm kurma” yolunu siyasi toplum ve sivil toplumun birlikteliğinde açıklar (Dural, 2012: 314). Rıza oluşumu, baskının meşruiyetini sağlar.

Sivil toplum ve hegemonyanın ilişkisini birçok yerde görmemiz mümkündür. Tanıtım filmlerinde yoğun olarak karşımıza çıkan “deprem” söyleminde yaşanan evlerin deprem gerekçesiyle ölüm tehdidi barındırdığı ve bu sebeple yıkılması gerekliliği belirtilmektedir. Gramsci'nin hegemonya kavramına bakış açısı, kavramın olağan anlamına bir ilerleme getirmiştir. Burada amaçlanan kentsel dönüşüm projesinin gerçekleştirilmesi için bölge halkından istenen onayın “baskı” yoluyla oluşturulması değildir⁷⁶. Hegemonyada “ikna” eğitim, medya ve organik aydınlar yoluyla yaratılır ve “ortak duyu” ile üretilir. Metnin analizi Gramsci'nin “hegemonya” kavramıyla ilişkilendirilecek ve örnekler çoğaltılacaktır⁷⁷.

5.2. Analiz

Göstergebilim, Saussure'ün ifade ettiği biçimiyle toplumsal yaşamın içerisindeki göstergeleri inceler ve bu göstergelerin “anlamsal dizgelerini” araştırır.

⁷⁶ Amaçlanan, Gramsci'den yola çıkarak denilebilir ki korkuya dayalı “rıza” oluşumunun totaliter bir araç olarak nasıl kavramsallaştırılabileceği ayrıca araştırılmalıdır.

⁷⁷ Bknz. Sf. 150

Barthes'e göre bu geniş çaplı araştırma alanının içerisinde Saussure'ün ifade ettiğinin ötesinde anlamlandırmanın çözümlenmesi için farklı çabalar ortaya çıkmaktadır. Anlamlandırmanın ikinci düzeyini oluşturan “yananlamlar” buna örnek olarak gösterilebilir (Barthes; 1993: 154). Yananlamların bulunduğu dizgeler sinemada, televizyonda, tanıtım filmlerinde sesler, görüntüler ve metinlerde var olmaktadır.

Tezin bu bölümünde öncelikle kentsel dönüşüm tanıtım filmleri kendisini meydana getiren 3 ana öge üzerinden analiz edilecektir. Bu analiz sırasında tanıtım filmlerindeki göstergeler ve göstergelerin ifade ettiği anlamlar Barthes'in anlamlandırmanın düzeyleri şemasına uygun olarak a) müzik; b) görüntü; c) metin başlıklarında analize tabi tutulacaktır.

Tanıtım filmleri 3 ana öğeden meydana gelmektedir; a) müzik; b) görüntü; c) konuşma (metin). Müzik; tanıtım filmlerinin arka fonda kullandığı sözsüz müziklerden oluşmaktadır. Görüntüler; fotoğraf, video ve animasyonlardan meydana gelmektedir. Metin ise tanıtım filmlerindeki konuşmaların deşifre yöntemi ile metne dökülmüş halini ifade etmektedir.

5.2.1. Müzik

Barthes müzik gibi birçok nesnesinin toplumsal yaşamın bir parçası olduğunu belirtmektedir; bazı durumlarda bu nesnelere görünür olmayabilir. (Barthes; 1993: 163). Tanıtım filmlerindeki müziğin kullanımı da bu şekildedir. Görüntü ve konuşmaların ön planda görüldüğü tanıtım filmlerinde müzik bir göstergedir. Barthes, ezgili sesler olarak adlandırdığı müziğin anlamlandırma dizgelerini oluşturduğunu söylemektedir (Barthes; 1993: 23). Bu kısımda tanıtım filmlerini meydana getiren öğelerden müziğin ritmik özellikleri ve tanıtım filmlerindeki diğer öğelerle birlikte incelendiğinde ifade ettiği anlamlar tartışılacaktır.

Tablo 5.1. Tanıtım Filmlerinde Müzik ve Konuşma Kullanımı

Tanıtım Filmi	MÜZİK	DIŞ SES/KONUŞMA
Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi	VAR	YOK
Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi	VAR	YOK
Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm	VAR	VAR
Esenler'in Tarihi Projesi	VAR	VAR
Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor	VAR	VAR
GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi	VAR	VAR

3 ilçe belediyesinin hazırlamış olduğu kentsel dönüşüm konulu tanıtım filmlerindeki ses öğelerinin kimisi sadece müzikten meydana gelirken, kimisinde de hem konuşma hem müzik bulunmaktadır. Beyoğlu Belediyesi'ne ait 2 tanıtım filminde arka planda sadece müzik bulunmaktadır. Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin tanıtım filmlerinde ise arka planda hem müzik hem konuşma vardır. Tanıtım filmlerinde yer alan konuşma ve seslerin durumu tablo 4.2.'de gösterilmektedir.

Müzik, tanıtım filminin temposunu belirler. Thomas'a (1973) göre filmlerde kullanılan müziğin filme katkılarından biri de filmin ilerleyiş hızında belirleyici işleve sahip olmasıdır (akt. Doğan; 2009: 131). Örneğin “keskin” ritimler filmde ciddi bir atmosfer oluştururken, yumuşak ve sakin ritimler rahatlatıcı bir hava oluşturur. Tanıtım filmlerindeki müzik kullanımında da bu durum mevcuttur. Tablo 4.3.'te tanıtım filmlerindeki ritmin özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 5.2. Tanıtım Filmlerindeki Müziğin Özellikleri

Tanıtım Filmi	Müziğin Özelliği	Müziğin Yarattığı Çağrışımlar
Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi	Sözsüz müziktir, enstrümantaldır.	Huzur
Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi	Sözsüz müziktir, enstrümantaldır.	Huzur
Esenler'in Tarihi Projesi	Sözsüz müziktir, enstrümantaldır. “Epik” olarak nitelenebilir.	Canlılığı vurgulayıcı
Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm	Sözsüz müziktir, enstrümantaldır. “Epik” olarak nitelenebilir.	Canlılığı vurgulayıcı
Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor	Videonun girişinde 15 Temmuz ve 1999 Depremi görüntüleri verilirken kullanılan müzik yavaş bir müziktir. Videonun geri kalanında kullanılan müzik hareketli ve “epik” olarak nitelenebilir.	Canlılığı vurgulayıcı ve düşük tempolu
GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi	Deprem görüntüleri verilirken kullanılan müzik dingin ve durgun olarak nitelendirilebilir. Videonun geri kalanında kullanılan müzik hareketli ve “epik” olarak nitelenebilir.	Canlılığı vurgulayıcı ve düşük tempolu

Tanıtım filmlerinde fon müziği sözsüz, enstrümantal/sözsüz müziktir. Kullanılan müziklerin ritmik özelliklerinin anlamının tartışılmasında değinilmesi gereken nokta müzik ile görüntülerin birlikteliğidir. Konuralp (2004), görme ve işitmenin ortak bir etkinlik olduğunu belirtmektedir. (Doğan; 2009: 53). Reklam

filmlerinde görüntünün hızı ve temposuyla paralel bir şekilde yerleştirilmiş müzik kullanılmaktadır. Beyoğlu Belediyesi'nin hazırlamış olduğu tanıtım filmlerinde kullanılan yavaş ritimli müzik ve görüntülerdeki geçiş hızı benzerdir. Oysa Esenler Belediyesi'ne ait tanıtım filminde görüntüler ve müzik Beyoğlu Belediyesi'ne göre oldukça farklıdır. Beyoğlu Belediyesi'nin Okmeydanı Kentsel dönüşüm projesini konu alan tanıtım filmi görsellerin analizinde detaylandırılacağı gibi %91,9 oranında animasyon görüntülerinden oluşmaktadır ve kentsel dönüşüm alanında yapılacak olan proje alanında izleyici gezdirilir. Bu gezinme görüntüleri müziğin temposuyla eş olarak ilerler ve hareketlidir. Tercih edilen müzik canlı, hareketli ve epik olarak adlandırılabilir bir türdedir. Gaziosmanpaşa Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinde ise depremin “korkutucu ve üzücü” görüntüleri gösterilirken düşük tempolu müzik tercih edilmektedir. Animasyon olarak hazırlanan ve gelecekte olması planlanan proje görüntülerinde ise müzik Esenler Belediyesi'nde olduğu gibi canlı ve hareketlidir. Hızlı bir tempo kullanılmıştır.

İfade edildiği üzere tanıtım filmlerindeki müzik kullanımı görüntülerle eşzamanlı ve dengeli bir şekilde ilerlemektedir. Düşük tempolu müzik kullanımı sırasında görüntülerin akışı yavaş, Hareketli tempolu müzik kullanımı sırasında görüntülerin akışı hızlıdır. Tablo 5.2.'de belirtilen “Epik karakter” müziğin hareketli tempolu verildiği kısmı ifade etmede kullanılmıştır. Türk Dil Kurumu, “epik” kelimesini “destansı” olarak tanımlamaktadır. Tanıtım filmlerinde epik karakterli müzik destansı özelliği çağırıştırır.

Özetle Beyoğlu Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerindeki müziğin “huzuru”, Esenler Belediyesi'ne ait tanıtım filmi “canlılığı” çağırştırmaktadır. Gaziosmanpaşa Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinin ise bu iki çağrışımları bir arada kullandığı görülmüştür. Tanıtım filmlerinde mahallenin güvensiz, riskli konutlarla donanmış hali ve yaşantısı anlatılırken müzik cansızdır. Bölge halkı gündelik yaşantısını bu cansızlığa mahkûm edilmiş olarak sürdürdüğü anlamının çağrışımına yol açar. Bunun karşısında ise kentsel dönüşümün anlatımında kullanılan canlı

müzik, insanların kentsel dönüşüm sonrası canlandırdığını düşündürmektedir. Müziğin değişen temposu tanıtım filmlerinde bu çağrışımlara sebep olmaktadır.

5.2.2. Görüntü

Göstergebilimsel dizgeler (nesnelere, nesnelere görüntüleri) bir anlatım tözü içerir. Bunlar, toplum tarafından anlama işlevine sahip nesnelere (Barthes: 1993; 40-41). Görüntüsel göstergeler, sunulan nesnenin benzeridir (Eken: 2013; 77). Bu anlamda görsel öğeler tanıtım filmlerinin vazgeçilemez parçalarını oluşturur. Görüntülerin analizinde iki konu önem arz etmektedir; 1) tanıtım filmindeki görsel göstergeler, 2) tanıtım filmlerinde renk tonu kullanımı. Kullanılan renk tonları ve tanıtım filmleri içerisindeki anlamları düz ve yan anlam düzeyinde benzerlik ve farklılıkları tespit edilerek analiz edilecektir, ardından tanıtım filmlerindeki görsel göstergeler anlamın keşfedilmesi için incelenecektir.

5.2.2.1. Tanıtım Filmlerindeki Görüntüsel Göstergeler

“Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi”nin “olumlu” olarak gösterenleri şöyledir; camii, seyrek insan ve araç, yeşillik, güler yüzlü aile, tramvay, meydan, cadde, İstanbul manzarası, deniz, süs havuzu, güneş. “Olumsuz” olarak gösterenleri ise kalabalık, trafik, yüzleri somurtan insanlardır.

“Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi” adlı tanıtım filminin “olumlu” olarak gösterenleri; ağaçlar, güneş, uçan kuşlar (hareketsiz çizimlerde tek hareket edenler), seyrek insanlar, geniş caddeler, renkli binalar. “Olumsuz” olarak gösterenleri ise; yıpranmış, yıkılmış, renksiz binalardır.

“Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm” adlı tanıtım filminin “olumlu” olarak gösterenleri şunlardır; kentsel dönüşüm projesinin temel atma töreninden görüntüler, kentsel dönüşüm projesi hakkında halka verilen bilgilendirme toplantılarından görüntüler, Recep Tayyip Erdoğan’ın kentsel dönüşüm hakkında bir mitingde verdiği konuşmasını televizyondan izleyen umutlu aile görüntüsü,

yıkılmış evlerin yukarıdan çekilmiş görüntüleri (evin yıkılmış olması projenin başlayacak olmasına anlamına geldiği için olumlu olarak lanse ediliyor), yeni evin bahçesinde oyun oynayan mutlu aile (anne, baba, bir erkek çocuk, bir kız çocuk, köpek), evin içerisini kontrol etmeye yarayan dokunmatik ekran (akıllı ev sistemi), seyrek insan ve araç, suni havuz, yeşil alan. “Olumsuz” gösterenler ise; insan kalabalığı, deprem, enkaz görüntüleridir.

“Esenler’in Tarihi Projesi” adlı tanıtım filminin “olumlu” gösterenleri şöyledir; şehir parkı, yeşil alan, göl, botanik bahçesi, oyuncak, gölde yüzen tekneler, camii, hilal şeklinde süs havuzu, üstü kubbe şeklinde oturma alanı, hilal şeklinde heykel. “Olumsuz” gösterenler ise; kalabalık insan görüntüsü, depremdir.

“Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor” adlı tanıtım filminin “olumlu” gösterenleri şöyledir; Türk Bayrağı, 15 Temmuz’da yaşanan olay sırasında sokağa çıkan insanların görüntüleri, mahallenin yıkım anı. Animasyon kısmında ki gösterenler ise; yeşillik, camii, okul, spor alanı, mağazalar, Haliç manzarası, dişlerini fırçalayan aile (anne, baba, bir kız çocuk, bir erkek çocuk). “Olumsuz” gösterenler ise; deprem, enkazdır.

“GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi” adlı tanıtım filminin “olumlu” gösterenleri şöyledir; inşaat makinelerinin çalışma görüntüleri, dönemin yöneticilerinin kentsel dönüşüm hakkında konuşmalarının görüntüleri. Animasyon görüntülerindeki gösterenler ise; yeşillik, seyrek insan, oyun alanı, spor alanı, camii, derslikte güler yüzlü öğretmen ve öğrenci. “Olumsuz” gösterenler deprem ve enkaz görüntüleridir.

Tanıtım filmlerinde olumlu ve olumsuz olarak ifade edilen görsel öğelerde bir karşıtlık olduğu görülmektedir. Kullanılan öğeler birbirinin zıttı olarak bir arada verilmektedir. Aşağıdaki tabloda tanıtım filmlerinin tamamında ortak olarak bulunan ve zıtlığın çağrıştırıldığı nesnelere ilişkin bir tablo verilmiştir.

Tablo 5.3. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Göstergeler

“Olumlu” Göstergeler		“Olumsuz” Göstergeler	
Gösteren	Gösterilen (zihinde yarattığı şey)	Gösteren	Gösterilen (zihinde yarattığı şey)
Camii	İslam dinine bağlılık, ibadet alanlarına yakınlık	Sıkışık araç trafiği	Huzursuzluk, Kasvet, Bunalım
Seyrek insan	Ferahlık, huzur, konfor	İnsan trafiği, kalabalık	Huzursuzluk, Kasvet, Bunalım
Seyrek araba, trafik	Ferahlık, huzur, konfor	Somurtkan yüz ifadeleri	Mutsuzluk, Kasvet, Bunalım
Yeşillik	Ferahlık, huzur, doğa ile iç içe olma	Eskimiş, yıpranmış binalar	Kasvet, Bunalım, Mutsuzluk, Güvensizlik
Süs Havuzu	Ferahlık, huzur	Deprem enkaz görüntüleri	Korku, Kaygı, Kasvet, Bunalım, Güvensizlik
Gülyüzlü Aile	Mutluluk, huzur		
Gülyüzlü Çocuklar	Mutluluk, huzur		
Güneş	Aydınlık, ferahlık, huzur		
Az bulutlu açık hava	Aydınlık, ferahlık, huzur		
Akıllı ev sistemi	Konfor, Gelişmişlik		
Hilal şeklinde süs havuzu, kubbe şeklinde oturma alanları, hilal şeklinde heykel	Dini geleneklere bağlılık ile modern yaşamın birlikteliği		

Proje görsellerinde “gelecekte olması planlanan” olumlu olarak lanse edilirken, “var olan” olumsuz olarak gösterilmektedir. Bu çıkarım tanıtım filminin göstergelerinde, tanıtım filmlerinde kullanılan renk tonlarında ve animasyon görüntülerinin tanıtım filmlerindeki yerinde de görülmektedir. Bir sonraki kısımlarda renk tonu kullanımı ve animasyon filmlerinin yerine değinilecektir ve yapılan analizlerin sonucunda tanıtım filmlerindeki görüntü kullanımına dair bütüncül bir sonuca varılacaktır.

5.2.2.2. Tanıtım Filmlerinde Renk Tonu Kullanımı

Görsel malzemenin analizinde sunulan nesnelere gösterenlerin yanı sıra bu nesnelere sunuluş biçiminde kullanılan renk tonları da önemli görülmektedir. Renkler, sözsüz kurulan iletişimin bir parçasıdır (Çeken ve Yıldız; 2015: 113). Öztuna’ya göre renk; “şekillerin ifadesidir, yanılsamacı bir mekân yaratır ve renkler şeyleri betimlemek ya da tanımlamak için kullanılabilir.” (akt. Kavalcı 2017: 10)

Kullanılan renk tonları düz anlamı, renk tonlarının kullanılış yerine göre izleyiciye verilmek istenen mesajlar ise anlamlandırmanın ikinci düzeyini (yananamları) ifade eder. İncelenen tanıtım filmlerinde karşıtlık barındıran renk tonlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

“Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi” adlı tanıtım filminde; canlı tonlar kullanılmıştır. Çoğunluğu animasyondan oluşmaktadır ve gece-gündüz görsellerinde kullanılan renk tonları ve ışık canlıdır.

“Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi” adlı tanıtım filminde; projenin görselleri renkli çizimlerle gösterilmektedir. Bu görsellerde renk tonları oldukça canlıdır. Eski bina fotoğraflarında fotoğraf bu canlılığa nazaran sönük kalmaktadır.

“Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm” adlı tanıtım filminde; ilçenin yıkıntı görüntülerinde kullanılan renkler soluktur. Projenin görüntülerinde güneş ve açık

hava canlı renk tonları ile kullanılmaktadır. Deprem görsellerinde soğuk koyu renkler kullanılmaktadır

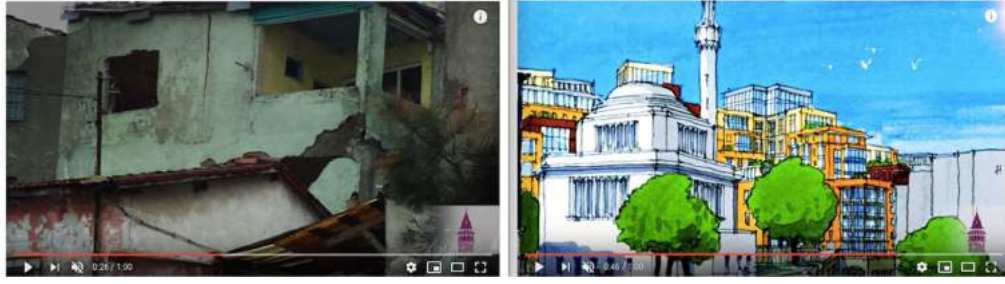
“Esenler’in Tarihi Projesi” adlı tanıtım filminde; 02:15 Esenlerin tepeden gösterilen görüntüsü hızlı çekimle verilmektedir. Hava bulutludur ve gri bir renk tonu hakimdir. 02:37 yapılacak olan parkın bilgisayar ortamında hazırlanmış görüntüleri gösterilir. Renk tonu canlı bir yeşildir, hava aydınlıktır. Bulutlar seyrek, hava canlı mavi renk tonuyla verilmiştir.

“Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor” adlı tanıtım filminde; deprem görüntüleri soğuk, koyu ve gri renk tonlarındadır. Hareketli görseller ve kullanılan fotoğraf kareleri normal tonlardadır. Projenin bilgisayar ortamında hazırlanmış olan görselleri ise daha canlı tonlardadır, güneş ve havanın rengi canlıdır.

“GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi” adlı tanıtım filminde ise; videonun girişinde deprem görüntüleri soğuk, koyu ve gri renklerde verilmiştir. Proje görsellerinde ise diğer tanıtım filmlerinde olduğu gibi canlı renk tonları kullanılmıştır.

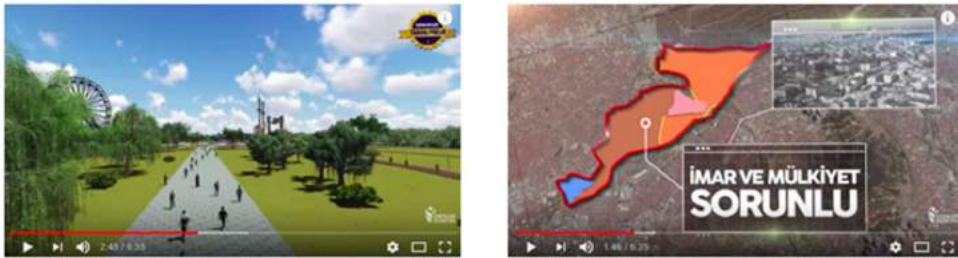
Şekil 5.1. Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Adlı Tanıtım Filminden Kareler

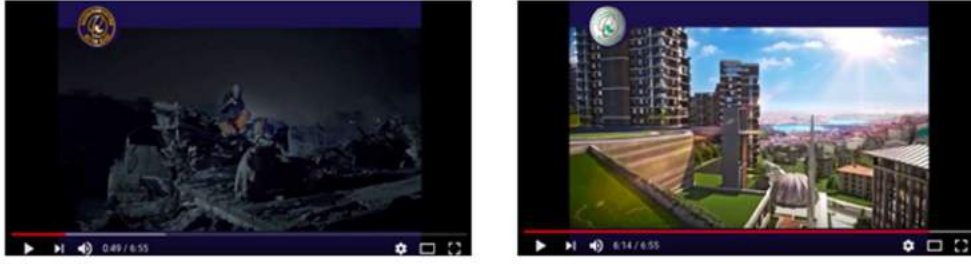
Şekil 5.2. Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Şekil 5.3. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Şekil 5.4. Esenlerin Tarihi Projesi Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Şekil 5.5. Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Şekil 5.6. GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projeleri Adlı Tanıtım Filminden Kareler

Tanıtım filmlerindeki renk gösterenleri yukarıdaki karelerde görünmektedir. Görselleri ifade etmede kullanılan renk tonları görüntülerle uyumludur; paralellik içerir. Görüntülerde de olduğu gibi renk tonları ikili karşıtlık üzerinden kurgulanmıştır. Birinci karşıtlığın göstereni gri, siyah gibi koyu renk tonlarıdır. “Koyu renk tonu gösterenin” gösterileni ise mutsuzluk hüzün gibi yaratılmak istenen çağrışımlardır. Gri renk ağırlığı, ciddiyeti simgeler (Çeken ve Yıldız; 2015: 113). İkinci karşıtlığın göstereni ise yeşil, mavi ve sarı gibi canlı renk tonlarındadır. “Canlı renk tonu gösterenin” gösterileni ise doğaya çağrışım olarak ifade edilebilir; aynı zamanda gösteren mutluluk gibi kavramlara gönderme yapan imgelere de sahiptir. Mavi renk sakinliği, huzuru, sağlıklı olma halini, tazeliği, serinliği ve memnuniyeti temsil eder; düzeni çağrıştırır. (akt. Çeken ve Yıldız; 2015: 113). Yeşil renk doğayı, bereketi, sağlığı çağrıştırır. Yeşil renk güveni temsil

eder (akt. Çeken ve Yıldız; 2015: 113-114). Sarı renk ise neşe ve canlılığın simgesidir (Çeken ve Yıldız; 2015: 113-114).

Tablo 5.4. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Göstergelerin Renk Kullanımındaki Karşılığı

“Olumlu” Göstergeler		“Olumsuz” Göstergeler	
Gösteren	Gösterilen	Gösteren	Gösterilen
Mavi Renk	Ferahlık, huzur, mutluluk	Siyah	Karamsarlık, Mutsuzluk
Yeşil Renk	Ferahlık, huzur, mutluluk	Gri	Karamsarlık, Mutsuzluk
Sarı Renk	Ferahlık, huzur, mutluluk, canlılık		

Tablo 4.5.’te görüntüsel göstergelerde olduğu gibi renk tonlarında da “olumlu” ve “olumsuz” göstergelerin zıtlığı belirtilmektedir. Tanıtım filmlerinde koyu renk tonlarının kullanım alanları olumsuzluğu; canlı renkler ise olumluluğu vurgulamaktadır. Deprem görüntüleri her tanıtım filminde gri tonlarında gösterilmektedir, bunun yanı sıra tanıtım filmlerindeki kentsel dönüşüm projesinin animasyon görüntülerinde mavi-yeşil-sarı tonları kullanılmıştır. Görsel öğelerin analizinde oluşturulan tablonun benzeri renk temaları üzerinden tablo 4.5.’te belirtilmektedir. Bir sonraki başlıkta tanıtım filmlerinde animasyon kullanımına değinilecektir.

5.2.2.3. Tanıtım Filmlerinde Animasyon Kullanımı

Türk Dil Kurumu, “animasyon” sözcüğünü “canlandırma” olarak tanımlamaktadır. Animasyonlar, gerçek olmayan fakat gerçekmişçesine bilgisayar ortamında oluşturulmuş görüntülerden meydana gelmektedir. Tanıtım filmlerinde kullanılan animasyonlar, kentsel dönüşüm projesinin nasıl olacağına dair bilgi verme amacıyla oluşturulmuştur. Kimi tanıtım filminde animasyon görüntüleri tanıtım filmlerinin çoğunluğunu oluştururken, kimisinde ise animasyon görüntülerine az yer verilmiştir. Oluşturulan tabloda “Diğer” olarak aktarılan kısım

tanıtım filmlerinde yer alan logo gösterimlerini, haritaları, devlet başkanlarının konuşmalarının yer aldığı görüntüleri, proje alanının varolan/eski halini ve proje sonrasında bölge halkının deneyimleyeceği yaşam tarzını ifade etmede kullanılan hazır görüntülerdir (oyun oynayan çocuklar, kahkaha atan aileler, sokaklarda yürüyen insanlar v.b.).

Tablo 5.5. Tanıtım Filmlerinde Animasyon Görüntülerinin Kullanımı

Tanıtım Filmi	Süresi	Animasyon Görüntülerinin Kullanım Süresi	Diğer	Animasyon Görüntülerinin Oranı
Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi	1:00	00:35	00:19	%58,3
Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi	4:46	04:23	00:23	%91,9
Esenler'in Tarihi Projesi	6:36	03:28	03:08	%52,5
Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm	7:09	03:41	03:28	%52,1
Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor	6:55	00:58	05:53	%1,6
GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi	6:43	3:00	3:43	%44,6

Tablo 4.6.'da tanıtım filmlerinin kullanım oranları belirtilmektedir. Görüldüğü üzere, Beyoğlu Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinde animasyon görüntülerinin kullanımı tanıtım filmlerinin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Esenler Belediyesi'ne ait tanıtım filminde ise benzer olarak yarısından fazlası animasyondan oluşur. Bunun yanı sıra Gaziosmanpaşa Belediyesi'ne ait tanıtım filmlerinde animasyon görüntülerinin kullanımındaki oranı değişmektedir.

Özellikle “Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor” başlıklı tanıtım filminde animasyon görüntülerine tanıtım filminin sonunda kısaca yer verilmektedir. Bu görüntülerin öncesinde deprem, 15 Temmuz Darbe Girişimi, devlet başkanlarının kentsel dönüşüm konusunda gerçekleştirdiği konuşmalar gibi görüntüler yer almaktadır.

Animasyon, bir diğer deyişle “Canlandırma Sineması”, resimlerin veya oluşturulan nesnelerin canlı ve hareketli olduğu bir yarılsamanın düzenlenmiş halidir (Şenler, 2005: 100). Gelişen teknolojiyle birlikte birçok tekniklerle donanmış animasyonlar, filmlerde istenilen havanın oluşturulması amacını taşır ve bu anlamda özel efektlere başvurur (Zinderen, Yurdigül, 2015: 95). Filmlerde gerilim, korku, komedi gibi duygulara yönelik çağrışımları içeren türler animasyonlarla güçlendirilebilir. Belediyelerin hazırlamış olduğu tanıtım filmlerinde animasyonlara “olumlu” hava katmak, gelecekte olacak bir projeyi gerçekçi bir biçimde sunmak amacıyla yer verilmektedir.

5.2.3. Görüntülerin Değerlendirmesi

Görüntülerin analizi sırasında öncelikle tanıtım filmlerindeki göstergeler incelenmiştir. Göstergeler tüm tanıtım filmlerindeki ortaklıklarla “olumlu” ve “olumsuz” olarak tablolştırılmıştır. Sonrasında tanıtım filmlerindeki göstergelerin renk tonlarına ve renk tonlarının kullanımının ifade ettiği anlamlara değinilmiştir. Ardından tanıtım filmlerindeki animasyon kullanım oranlarına ve animasyon yoluyla yaratılmak istenen efektlere değinilmiştir. “Olumlu” göstergeler ve “olumsuz” göstergeleri bir karşıtlık barındırmaktadır. Bu karşıtlıklar her tanıtım filmi için ortak olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- “Doğa-Beton” Karşıtlığı
- “Mutlu İnsan- Mutsuz İnsan” Karşıtlığı
- “Ulaşım Kolaylığı-Zorluğu” Karşıtlığı

- “Sosyal ve Kültürel Faaliyet Alanlarının Olması- Olmaması” Karşıtlığı
- “Sağlam- Yıpranmış Yapı” Karşıtlığı

5.2.3.1. “Doğa-Beton” Karşıtlığı

“Doğa ile iç içe olma” tasviri yeni konut tanıtımlarında oldukça kullanılmaktadır. Öncü (2010) konut reklamlarında kullanılan “doğa” temasının “idealinizdeki ev” mitolojisinin tamamlayıcı unsuru olduğunu belirtmektedir (Öncü, 1999). Bu unsurlar diğer karşıtlığı içeren maddelerde görüleceği gibi temiz hava, çocuklar için oyun alanları, trafiksiz ulaşım olanaklarının olduğu unsurlardır (Eken; 2013).

“Doğa” temasının tanıtım filmlerindeki kullanımı şehrin sıkışık bunaltıcı beton kalabalığından uzak, steril mekanları çağrıştırır. Bulutlu açık hava göstereni, yeşil alan göstereni, su göstereni (göl, havuz veya süs havuzları) tanıtım filmlerinin animasyon görüntülerinde bulunmaktadır. Az bulutlu açık hava ferahlığı, huzuru ve mutluluğu çağrıştırır. Yeşil alan da aynı şekilde ferahlığı huzur ve mutluluğu anımsatmaktadır. Suyun kullanımı da aynı şekilde sakinliği, ferahlığı, hayalleri çağrıştıran düşsel ve hatta şiirsel imgelerdir (Çamdereli, 2006: 91 akt. Eken). Kentlerin büyümesi ve kentsel dönüşüm projeleri yoluyla İstanbul’daki beton alanlarının artışı bir başka deyişle doğaya yabancılaşma süreci yapay doğa nesnelere yerleştirilmesiyle gizlenmek istenmektedir. Süs havuzları, insan eliyle oluşturulan yeşil alanlar tanıtım filmlerinde bir vaadin “gerçeklik” olarak sunumunu içermektedir.

Bu anlamda doğayı çağrıştıran renkler olan mavi, yeşil ve sarı ve bu renkleri destekleyen nesnelere doğa göstereninin düzenlamasını oluştururken, çağrışımları yananamları ifade eder. Bu yananamlar şu şekilde belirtilebilir; nesnelere sunumu ve yeşil, mavi, sarı renk tonlarının kullanımı huzurlu, güvenli, sağlıklı, mutlu, ferah bir yaşamı çağrıştırır. Tanıtım filmlerinde yaratılan bu çağrışımlar “huzura erişim” işlevini barındırmaktadır. Huzura erişmek için yapılması gereken kentsel dönüşüm

projelerini onaylamaktır. Bu onay doğrultusunda betondan uzak, doğaya yakın huzurlu bir yaşama kavuşulabilir. Tanıtım filmlerindeki göstergeler böylelikle güvenli yapıların olduğu doğayla iç içe yaşama erişimi anlatma işlevine sahiptir.

Bu noktada belirtilmesi gereken durum tanıtım filmlerinden de görüldüğü üzere projelerdeki konutların büyüklüğüdür. Evlerin yıkılması karşılığında ortaya konacak olan yeni binalar yüksek ve geniştir. Konutların dışında kalan alanlar yeşil alan olarak gösterilse de görüntülerden de anlaşıldığı üzere bu alanlar geniş değildir.

5.2.3.2. “Mutlu İnsan- Mutsuz İnsan” Karşıtlığı

Tanıtım filmlerinde gerek animasyon olarak gerekse görüntü olarak “mutlu aile, mutlu insanlar, mutlu çocuklar” imajı çizilmektedir. Animasyon filmlerinin kullanımına ileride değinilecektir. Olumlu göstergelerin zıttı olarak proje alanının şu anki halinde yaşayan insanları temsil ettiği öne sürülen “kalabalıklar içerisinde mutsuz insanlar” gösterilmektedir. Bu görüntülerde animasyon kullanılmamaktadır.

Bu iki zıt temanın yananlamı kentsel dönüşüm projesi sonrası gösterilen hayat biçimine kavuşulacağıdır. Projenin “Mutlu aile” teması henüz gerçekleşmemiş ve hayali bir tabloyu çizmektedir. Bölge halkına projenin gerçekleşmesi halinde burada gösterildiği gibi mutlu bir ailesi olacağı vaadi verilir. Çekirdek aileden oluşan, kimi görüntülerde bir de evcil hayvanın olduğu bu ideal aile tipinin “örnek” aile yaşantısına sahip olduğu izlenimi yaratılır. Aile bireyleri “rol model” olarak sunulmaktadır. Burada gösterilen aile profili, izleyicide mutluluk duygusunu çağrıştırmasının yanı sıra, var olan yaşam biçiminin de “mutsuzluğu” barındırdığı algısı yaratılır. Böylelikle bu ikili karşıtlığın üzerine oturtulmuş gösterenler var olan yaşam biçiminin değişimi ile “mutluluğa” erişilebilir olduğu yananlamını barındırmaktadır. Kentsel dönüşüm bu yolla maddi

olarak ulaşılabilecek bazı ürünlerin (akıllı ev sistemi, otopark, çim sahalar, havuzlar vb.) haricinde aynı zamanda “arzulanan” mutluluğu da sunduğunu iddia etmektedir.

5.2.3.3. “Ulaşım Kolaylığı-Zorluğu” Karşıtlığı

Tanıtım filmlerinde sunulan bir diğer ikili karşıtlık ise ulaşım kolaylığı-zorluğu karşıtlığıdır. Kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde görsel olarak bölgenin ulaşım ağlarına yakınlığı fakat ulaşım ve trafik sorununa dikkat çekilmektedir. Kentsel dönüşüm alanlarının var olan halindeki park ve trafik sorununun üzerinde durulmaktadır. Proje görsellerinde trafiğin yerin altına alınacak olması veya yolların tekrar düzenlenecek olması gibi belediyenin halihazırda hizmetini kapsayan problemler ancak kentsel dönüşüm projesi ile çözüme ulaştırılacaktır.

Alpman ve Göker (2010), ulaşım konusunun bu şekilde görüntülerle ifade edilifini gerçeklik algısı oluşturma çabası olarak ifade eder (Eken; 2013: 98). Tanıtım filmlerine bakılarak çıkarılan sonuç ise; harita kullanımı ve ulaşıma dair gösterilen animasyon filmlerinde trafiğin açık olması, yolların geniş olması gibi görüntülerle birlikte projenin uygulanması sonucunda gösterildiği gibi bir trafik ve ulaşım kolaylığı getirileceği algısı oluşturulmak istenmektedir. Fakat bu noktada belirtilmelidir ki tanıtım filmlerine konu olan tüm kentsel dönüşüm projeleri sonrasında bölge nüfusunun artması beklenmektedir. Sorulan soru şudur; yolların sağlıksızlığı ve trafik sorununun çözümlüne dair gösterilen “umut verici” görüntüleri gerçeğe ne kadar yakın olacaktır? Bu mümkün müdür?

5.2.3.4. “Sosyal ve Kültürel Faaliyet Alanlarının Olması- Olmaması” Karşıtlığı

Tanıtım filmlerinde sunulan bir diğer karşıtlık ise bir durumun varlığı-yokluğu üzerinden açıklanabilir. Kentsel dönüşüm projesine ait görsellerde teknolojik olarak gelişmiş, yeni, sağlıklı evler; çocukların oyun oynayabileceği yeşillikler içerisinde oyun alanları; yüzme havuzu, parklar; camii ve okullar gösterilmektedir. Bunun karşısında ise kentsel dönüşüm alanının var olan halinde

bu imkânların hiçbirinin olmadığı öne sürülür. Beyoğlu Belediyesi'ne ait “Bir Okmeydanı Hayali-Animasyon Film” adlı tanıtım filminde bu karşıtlık farklı bir biçimde öne sürülmektedir. Sosyal ve kültürel faaliyet alanlarının olması durumu bu tanıtım filminde önemli bir yeri kaplarken, onun karşıtı olan faaliyet alanlarının olmaması durumu tanıtım filmlerinde yer bulmaz; fakat bu alanlar bir yenilik olarak sunulur ve bu sebeple ima edilen bir karşıtlık olduğu belirtilebilir.

Bu projelerin ilçe belediyelerin çalışmaları ile geliştirildiği düşünülürse, belediyenin hizmet alanı olan ve bölge halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesi için gerçekleştirilmesi gereken bu eksiklikler ulaşım dair problemlerde olduğu gibi bölgenin tamamen yıkımını ile mümkün gösterilir. Böylelikle, bölge halkına bu faaliyetlerden yararlanabilmesi için evlerini kentsel dönüşüme teslim etmeleri gerekliliği yananlam düzeyinde çağrıştırılırken, bunu mümkün kılma sorumluluğu bölge halkına yüklenmiştir.

5.2.3.5. “Sağlam- Yıpranmış Yapı” Karşıtlığı

Tanıtım filmlerinde kentsel dönüşümün ana gerekçelerinden biri olarak sunulan “sağlıksız yapı” ve “deprem” görsel düzeyde önem arz etmektedir. Görüntülere bakıldığında tanıtım filmlerinin tamamında bu şekilde oluşturulmuş bir karşıtlık temasının varlığından söz edilebilir. Bu karşıtlığın bir yanında kasvet, bunalım, mutsuzluk, kaygı ve korku duyguları çağrıştırılırken, diğer tarafında ise tam tersi aydınlık, sağlıklı olma, güven duyguları bulunmaktadır. Bu çağrışımların yaratılmasındaki ana gösterenler deprem, yıkık bina, çatlak duvarlar, enkaz görüntüleri ve karşıtı olarak, yeni yapılacak olan, sağlıklı, sağlam binalardır. Düz anlam düzeyindeki bu gösterenler bir araya geldiğinden Barthes'in anlamlandırmanın ikincil düzeyi olarak ifade ettiği yananlamlarda yıkımın gerekliliği algısının empoze edilmesini ifade etmektedir. Görsel yollarla “korku” hissine yönelim aynı zamanda bu korkunun kaynağını yok edecek güçlere “güven” duyulması yananlamını barındırmaktadır. Böylelikle var olan kentsel dönüşüm alanlarındaki yaşamın bitmek bilmeyen bir korku ile kaplı olduğu düşüncesi inşa

edilerek, güvenin yerel yönetimlerde ve kentsel dönüşümde olduğu fikri aşılacaktır. Bir başka deyişle, Gramsci (1971)'nin deyişimiyle “yönetici sınıf” tarafından bir problem öne sürülmektedir (doğal afet) ve bu problem desteklenir; ardından bu problemin çözümünün sağlanması için “onay” yetkisi sadece bölge halkına aitmişcesine gibi gösterilmektedir.

Belirtilmelidir ki mevcut konut dokusu güvensiz ve deprem riskine karşı güçlendirilmelidir, bazı bölgelerde yenilenmeleri de gerekmektedir. Fakat bu mesaj yeni bir yaşam tarzı adres gösterilerek verilmeye çalışılmaktadır. “Yönetici sınıf”, yoksul sınıfların yaşam tarzlarını yönetmektedir ve tanıtım filmleri yoluyla sunulan yaşam tarzının makbul olduğuna ikna etme amacı taşır.

Korku yaratımı güven duygusunun ortaya konmasıyla ilişkilidir ve kuşku duyulmadan inanma kapısı olarak kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleşmesindeki aktörler işaret edilir. Bu noktada bu aktörler devletin kurumları ve özel sektördür denilebilir. Tanıtım filmlerinde gösterilen korku temalı enkaz ve deprem görüntüleri bir toplumsal paranoyanın üretilmesine yol açar. Parlak (2015) bu durumu bir korku politikasının yaratımı olarak isimlendirmektedir (akt. 115-116, Aşkın 2017).

Sonuç olarak; görüntüsel göstergelerin tanıtım filmlerinde ikili bir karşıtlık teması üzerinden kurgulandığı belirtilmelidir. Bu karşıtlık tanıtım filmlerinde görsel ve metinsel düzeyde birlikte bulunmaktadır. Tanıtım filmlerindeki her öğe karşıtlığı da içerisinde barındırmaktadır. Saussure, göstergelerin karşıtlıklardan oluştuğunu belirtmektedir; göstergelerde böylelikle bir bütünlük oluşturulmak istendiği ifade edilmektedir. Tanıtım filmlerindeki görüntüsel göstergelerde karşıtlık teması üzerinden bir bütünlük oluştuğu söylenebilir. Görsel malzemenin analizinde bir diğer önem arz eden konu da gösterenler sırasında kullanılan renk tonlarıdır. Renk tonlarının yarattığı duygusal çağrışımlara bu kısımda değinilmiştir. Canlı renk tonları animasyon görüntülerinde görünmektedir. Animasyonun tanıtım filmlerindeki yerine ve ifade ettiği anlamlara değinilmiştir ve tanıtım filmlerinde

kapladıkları alan bakımından değerlendirilmiştir. Bir sonraki kısımda tanıtım filmlerindeki deşifre yoluyla metne dökülmüş konuşmalar analiz edilecektir.

5.2.4. Metin

Barthes, nesnelerin veya görüntülerin taşıdığı anlamların bağımsız olmadığını; her göstergenin dizgesinin dil ile birlikte olduğunu belirtmektedir (Barthes; 1993: 23-24). Sinemada, reklamlarında, tanıtım filmlerinde görsel töz, dilsel bildiri ile desteklenir böylelikle anlam pekişir (Barthes; 1993: 23-24).

Metin öncelikle sürekliliği olan bir sözdizimlerinden kesitlerin alınması (bir diğer deyişle ayrılması, parçalanması) ile başlanacaktır. Barthes, bu kesitleri “okumabirim” (lexies) olarak adlandırmaktadır (Barthes; 1993: 140). Her okumabirim, metinsel gösterendir. Öncelikli olarak metinsel gösterenler belirtilecektir. Gösteren ve gösterilen ilişkisine değinilmesinin ardından okumabirimlerin yananamlarına yani ikincil anlamlarına bakılacaktır. Yananamlar, çağrışımlardan oluşabilir (Barthes; 1993: 140). Bu sürecin tüm tanıtım filmlerine tek tek uygulanmasının ardından tanıtım filmlerindeki ortak söylemler üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

Barthes sözü, yinelenen göstergelerin çeşitliliğini sunan bir birleşim olarak tanımlar (Barthes: 1993; 28). Tanıtım filmlerindeki konuşmalarda da yinelenen söylemlerin ortaklığından söz edilebilir. Bu söylemler Barthes’in terimiyle “mit”e dönüşmektedir.

Belediyelerin ortaya koydukları kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde Beyoğlu Belediyesi metin analizinin dışında kalmaktadır. Bunun sebebi Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin tanıtım filmlerinde olduğu gibi bir konuşma Beyoğlu Belediyesine ait iki tanıtım filminde bulunmamaktadır. Bu nedenle aşağıda belirtilen iki tanıtım filmi analizin bu aşamasında bulunmamaktadır;

- “Beyoğlu Belediyesi- Bir Okmeydanı Hayali Animasyon Filmi”
- “Beyoğlu Belediyesi- Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi”

5.2.4.1. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm

“Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm” adlı tanıtım filmindeki metnin gelişimi şu şekilde belirtilebilir; Metin öncelikle kentsel dönüşümün gerekliliğini ve projenin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılması gerekenlerin neler olduğu anlatmaktadır;

- a) depreme dayanıklı yapılar;
- b) akıllı teknolojilerin kullanıldığı evler;
- c) çevre dostu yapıların inşası;
- d) ısı yalıtımı ile maddi anlamda tasarruf;
- e) park sorununa ve trafikli yollara çözüm olarak düzenlemeler.

Daha sonra belediyenin kentsel dönüşüm projesi kapsamında nasıl çalışmaların yapıldığı anlatılmaktadır;

- a) mahallelerde bilgilendirme toplantıları;
- b) kentsel dönüşüm ofislerinde yürütülen faaliyetler;
- c) fuar ve sempozyumlarda bölgede yapılan projelerin aktarılması.

“Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm” adlı tanıtım filminin birinci göstereni “Sesimi duyan var mı?” cümlesidir. Cümlenin gösterileni yalnızlığın, kimsesizliğin olduğu bir yerde yapılan yardım çağrısı olarak ifade edilebilir. Fakat anlamın ikinci

düzeyi olan yananlam düzeyinde bakıldığında ise bu cümlelerin 1999 yılında meydana gelen “Marmara Depremi”ni anımsattığı söylenebilir. Bir başka deyişle bu cümlelerin yan anlamı 1999 Marmara Depremi’nde yaşanan yıkımın anımsatılması ve korkuya dayalı bir söylemin oluşturulması olarak ifade edilebilir.

Tanıtım filminin ikinci göstereni; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın sözüdür. Bu söz; "Buradaki asıl amacımız, bir binayı yıkıp yerine yeni bir bina yapmak değil. Asıl amacımız afetler karşısında can ve mal güvenliğini sağlayacak bir dönüşümü gerçekleştirmek"tir. Gösterilen bu cümlede depremin yaratacağı yıkımın önlenmesi amacına vurgu yapılmış olmasıdır. Yananlamı ise Cumhurbaşkanı’nın ifadelerinin kullanılıyor olması izleyicide projeye karşı bir güven duygusu uyandırmak olarak ifade edilebilir. Yıkım deprem nedeniyle meşrudur, yeni yapılacak binaların güvencesini de Cumhurbaşkanı’nın kendisi bizzat vermektedir.

Tanıtım filminin üçüncü göstereni; bir söz dizisidir.

Bu cümlelerin birincisi “Kentsel dönüşüm hayat kurtarır”. Cümlelerin gösterileni “hayat” olarak adlandırılabilir. Yananlamı ise; deprem riski gerekçe gösterilerek kentsel dönüşüm projesinin başlatılması gerekliliğidir.

İkinci cümle; “Kentsel dönüşüm konfor sunar”. Cümlelerin gösterileni “rahatlık, ferahlık”tır. Yananlamı ise; evin içerisinde sağlanacak akıllı ev teknolojilerinin yaşamı kolaylaştıracağı belirtilir ve bu sebeple kentsel dönüşüm projesinin başlatılması gerektiği ifade edilir.

Üçüncü cümle; “Kentsel dönüşüm ekonomi sağlar.” Cümlelerin gösterileni “düşük maliyet”tir. Yananlamı ise; Burada yeni apartmanlarda sağlanacak ısı yalıtımının daha az enerji tüketimine yola açacağı ve bu sebeple maliyetleri düşüreceği gerekçe gösterilerek kentsel dönüşüm projesinin başlatılması gerektiği ifade edilir.

Dördüncü cümle; “Kentsel dönüşüm çevre dostudur.” Cümle gösterilen düzeyinde doğal alan vurgusu yapar. Yananlamı ise Burada doğa içerisinde kurgulanan bir yaşamdan bahsedilir ve çevreye duyarlı yapıların inşa edileceği, enerji tasarrufunun önemsendiği belirtilerek kentsel dönüşüm projesinin başlatılması gerektiği ifade edilir.

Beşinci cümle; “Kentsel dönüşüm düzen getirir.” Cümlenin gösterileni “uyum, kural” terimleri ile açıklanabilir. Yananlamı ise mahallelerde şu an bulunan park sorunu ve düzensiz ulaşım yollarının kentsel dönüşüm projesi ile giderileceği anlamı ön plana çıkmaktadır.

5.2.4.2. Esenler’in Tarihi Projesi

“Esenler’in Tarihi Projesi” adlı tanıtım filmindeki metnin gelişimi şu şekilde sıralanabilir. Metin öncelikle Esenler bölgesi hakkında genel bir bilgilendirme yapılması ile başlar. Ardından Esenler bölgesinin sorunları anlatılır. Bu sorunlar aşağıdaki şekilde maddelenebilir;

- a) Yeşil alanın yetersizliği;
- b) Sosyal donatı alanlarının yokluğu;
- c) Deprem riskinin yüksek olması;
- d) İmar sorununun olması.

Bu sorunlara değinilmesinin ardından Esenler’de kentsel dönüşüm projesi kapsamından neler olacağı ve proje sonrasında yeni Esenler’in nasıl görüneceği anlatılır;

- a) Şehir parkı (spor alanları, bisiklet ve yürüyüş parkurları, müze, hayvanat bahçesi);

- b) Depreme dayanıklı yapılar;
- c) Kent meydanı;
- d) Yaya arterleri;
- e) Ticari birimler, alışveriş alanları;
- f) Akıllı teknolojilerin kullanıldığı evler;
- g) açık-kapalı otopark;
- h) Sağlık tesisi;
- ı) Eğitim ve kültürel faaliyetler yer alacağı tesisler

Metin düzeyinde yapılan bu analizde öncelikli olarak tanıtım filminin başlığı ele alınacaktır. Birinci gösteren; “Esenler’in Tarihi Projesi” başlığının göstereninde dikkat çeken kelime “tarihi”dir. “Tarihi” projeye dair tanıtım filminin içerisinde şu ifadeye yer verilir; “Esenler’in tarihini ve bahtını değiştirecek, Esenler’i sıkışıp kaldığı bu dar alandan kurtarıp rahatlatacak muhteşem tarihi proje geliyor.” Gösterilen bu noktada; Esenler’de gerçekleştirilecek proje “Esenler’in tarihini değiştirecektir” ifadesidir. Gösterilen bu anlamda “Esenler’in tarihi”dir. Böylelikle Esenler’in değişmesi gereken bir tarihi olduğu vurgulanmaktadır. Tarihi, tarih sahnesinde önem taşıyan, örnek gösterilen ve bilinen anlamlarını taşımaktadır. Bir diğer deyişle, “Tarihi” olarak adlandırılan proje için büyüklüğü, görkemliliği ve tarihsel süreçte önemli görüleceği gibi anlamları içermektedir. Esenler’in şu anki halinin sıkışık, bunalımlı olduğunu ve yıkım sonrası halinin ferah bir yaşama yol açacağı ifade edilmektedir. Burada Esenler’de süren düzensiz yaşamın bölge halkı tarafından değiştirilebileceği söylenir ve bölge halkına çağrı yapılır.

Bu tanıtım filminde ikinci gösteren; "İnsan aklındaki acıları vücudu ile çeker. Şehrin ruhunda biriken acıları da bedeni yani mekânı çeker."dir. Bu cümlede üzerinde durulmak istenen kelime "ruh"tur. Barthes gösterilenin cümleyi ilk okuyan/duyan kişinin zihninde canlandığı anlam olarak ifade eder. Bu noktada bu cümlenin gösterileni insanların düşüncelerinin fiziksel bir acıya sebep olduğudur ve şehir fiziksel olarak acı çekmektedir. Bu cümlenin yan anlamında ise kentsel dönüşümün şehri çektiği acıdan kurtaracağı çağrışımdır. Gecekondu tarzı yapılaşma acı vericidir, şehrin bu yapılaşmalardan ötürü acı çekmektedir ve bu acının hafiflemesi için kentsel dönüşüm gerekmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Üçüncü gösteren ise; "Esenler'de yaklaşık 90.000 konut risk altında ve "acilen" yenilenmesi gerekiyor." cümlesidir. 90.000 konut sayısı bir ilçe için çok yüksek bir sayıdır ve bu anlamda korkutucu olan bu sayının "acil" olarak yenileniyor olması sürecin zorluğuna işaret etmektedir.

5.2.4.3. Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor

"Kentsel Dönüşüm Projemizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor" adlı tanıtım filminde metnin gelişimi şu şekilde sıralanabilir. Metin İhsanbey Mevkii'nin tanıtılması ile başlar. Bu tanıtımda bölgenin olumsuzlukları aktarılır;

- a) sosyal alanların yokluğu;
- b) depreme dayanıksız binalar;
- c) imarsız yapılar.

Ardından sıra ile yöneticilerin konuşmalarına yer verilir. Bu sıralama Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşması ile başlar. Hemen ardından İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın ve son olarak

Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hasan Tahsin Usta'nın kentsel dönüşüm hakkındaki görüşlerinden kesitler sunulur. Ardından kentsel dönüşüm proje sürecinde gerçekleştirilen faaliyetler anlatılır;

a) deprem riski taşıyan binaların tespiti;

b) projelerin geliştirilmesi;

c) akademisyenler ve STK'larla görüşmelerin yapılması;

d) bölge halkıyla görüşmelerin yapılması, bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi;

e) binaların yıkımına başlanması.

Belediye gerçekleştirdiği faaliyetleri anlatmasının ardından kentsel dönüşüm projesi hakkında bilgi vererek devam eder. “Yeşil mahalle” statüsü, bulvarlar, camii yapımı, okul yapımı, yurt binası yapımı, spor alanları projenin vaat ettikleri olarak sunulur.

Bu tanıtım filminin birinci göstereni; “15 Temmuz'da demokrasimizi hedef alan büyük tehlikeye karşı el ele, milletçe tek yürek olduk. Ülkemizi savunduk. Ne mutlu bize. Şimdi ise ülkemiz için bir diğer sinsi tehdit olan deprem ve kötü yapılaşma ile mücadele zamanı.” okumabirimidir⁷⁸. Üzerinde durulması gereken kelime ise; “sinsi tehdit”dir. Bu ifadenin gösterileni; ülkeye karşı yapılmış olan bir saldırı karşısında toplumun her kesiminin birlik olarak fiziksel bir mücadele yürütmüş olmasıdır. Böylece bir diğer saldırı olan “deprem” ile de aynı şekilde mücadele edilmelidir. İfadenin yan anlamına bakıldığında ise doğal afet ile darbe girişiminin aynı derecede değerlendirildiği söylenebilir. 15 Temmuz sürecinde kitleler halinde verilen mücadelede olduğu gibi kentsel dönüşüm projesinin

⁷⁸ Bknz. Sayfa 154.

yapımına da aynı şekilde bir birlik oluşturulması gerektiği, engellemelerinin önüne geçilmesi ve yıkımın gerçekleştirilmesi için destek olunması gerektiği vurgulanmaya çalışılmakta.15 Temmuz'da karşı konulmuş olan “düşman” ile deprem aynı düşman olarak ifade edilir ve bu düşmandan kurtulmak için belediyeye herkesin evini vermesi gerektiği, kentsel dönüşümü desteklemesi, bu ifadelerin yan anlamını oluşturmaktadır.

Bu tanıtım filminin ikinci göstereni Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bir konuşmasından verilen kesittir; “Bizim amacımız yuva yıkmak değil, tam tersine, vatandaşlarımızı güvenli ve huzurlu yuvalara kavuşturmaktır.” İfadenin gösterileninin ifade ettiği anlam bölge halkının sağlam yapı binalarda yaşamlarını sürdürmeleri anlamıdır. Yananlam düzeyinde bakıldığında ise bir savunma ifadesi barındırmaktadır. Kentsel dönüşümün “ev yıkmak” olarak ifade edilmesinin karşısında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bir savunma geliştirmektedir.

Bu tanıtım filmine konu olan We Haliç projesine yer verilmektedir. We Haliç Projesi'nin rant-odaklı özelliği göz ardı edilerek tek amacın insanların yaşam alanlarını düzenlemek olduğu algısı yaratılmak istenmektedir. “Yuva yıkmak” karşılığı olarak geliştirilen defansif söylem, bu algının nasıl oluştuğunun sorusunu doğurur. Kentsel dönüşümüne yönelik insanlar tarafından yaşadıkları evin yıkılacağına dair bir algı oluşmuştur. Bu algının önceki kentsel dönüşüm projelerinden sağlanan gelirlerin bilinirliği sebebiyle oluştuğu olarak yorumlanabilir. Bu noktada sorulan soru şudur; böyle bir algının oluşumunda bir diğer sebep kentsel dönüşüm projelerine karşın evlerinin yıkılmasını istemeyen kitlelerin gösterdiği savunma ve bu doğrultuda yaşadıkları tepeden inme ve buyurgan yaklaşım olabilir mi?

Bu tanıtım filminin üçüncü göstereni ise; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bir konuşmasından verilen kesittir; “Allah göstermesin bir deprem olsa, o depreme dayanıklılığı olmayan binalar var. Bunları şimdiden yıkalım ki depreme

dayanıklı binalar olsun. Ama ne yazık ki bu konuda bir dirençle karşı karşıyayız. Gelin bize yardımcı olun. Bu kentsel dönüşümleri yapalım. Ben Cumhurbaşkanınız olarak bunu söylüyorum. Dost acı söyler, ama gerçeği söyler. Ben bunu söylüyorum. İstiyorum ki hiç canımız yanmadan bunları yapalım”. Gösterilen; Deprem yaratacağı yıkımın önlenmesidir. Yananlam “Ben Cumhurbaşkanınız olarak bunu söylüyorum. Dost acı söyler, ama gerçeği söyler.” ifadesinde projeye karşı güven duygusu yaratılmaya çalışılmakta. “Gelin bize yardımcı olun.” Bu ifade ise otoritenin halkın yanında olduğu hissi ile projeye karşı geliştirilebilecek her türlü engelin önüne geçme çabası bulunmaktadır. Projeye ilişkin güven verilmeye çalışılmakta hem de projeyi engelleyebileceklere karşı da karşılığında otoriteyi bulacaklarına dair işaret verilmektedir. İleride deprem söyleminin analizinde de değinileceği gibi bu ifadelerde bir tarafta deprem ile yaratılan bir korku söylemi bulunmakta, öbür tarafta, aynı anda, adres olarak kentsel dönüşüm projelerinin ürettiği, rant-odaklı özelliği ortada olan, bambaşka yapılaşma resimleri gösterilmektedir. Bu korku söyleminin üretimi yoluyla bölge halkı aslında mevcut sosyo-ekonomik özellikleri itibarıyla altından kalkamayacağı kentsel dönüşüm mekânlarını kabul etmeye yönlendirilmektedir. Bunun için devreye sokulan ikinci söylem, kentsel dönüşüm alanlarının birer ‘cazibe merkezi’ oluşturacağı, ‘yeni yaşam tarzı’ oluşturacağı vaadidir.

5.2.4.4. GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi

“GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi” adlı tanıtım filminde metnin gelişimi şu şekilde sıralanabilir. Metin bölgede kentsel dönüşümün neden gerekli olduğunun anlatılması ile başlamaktadır. Bu kısımda yapı ömrünü tamamlayan yapıların deprem riski taşıdığından bahsedilmektedir. Ardından Gaziosmanpaşa Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi’nin içeriği anlatılır;

- a) Proje 3 etapta oluşmaktadır;
- b) proje sonucunda 2500 konut üretimi yapılmış olacaktır;

- c) ticari birimler bulunmaktadır;
- d) sosyal donatı alanları bulunmaktadır;
- e) sosyal tesislerin yeşil alanların içine yapılması planlanmaktadır;
- f) kapalı otopark bulunmaktadır;
- g) okul bulunmaktadır;
- h) yürüyüş alanları bulunmaktadır;
- ı) metro ve diğer ulaşım araçlarına yakın olma imkânı sunulmaktadır;
- i) Sürdürülebilir arazi, su verimliliği, enerji ve atmosfer ile alakalı projeler bulunmaktadır;
- j) iç mekan kalitesi ve mimaride özen hedeflenmektedir;
- k) evlerde akıllı teknolojilerin olacağı vaat edilmektedir.

Bu tanıtım filminin birinci göstereni; Korku içinde depremi beklemeye daha ne kadar devam edebiliriz. Gösterilen; depremi korkuyla bekleyen bir grubun olduğu var sayılır ve bu kişilere ne kadar süre bekleyecekleri sorulur. Yananlam; Bu ifade depremin korkulması gereken bir afet olduğunu ve bu sebeple projenin bir an evvel başlatılması gerektiği hissettirilmektedir. “Beklemeye daha ne kadar devam edebiliriz” denilerek projenin hızlıca başlatılması gerektiği vurgulanmaktadır ve insanlarda can korkusu yaratılarak proje hızlandırılmaya çalışılmaktadır.

Bu tanıtım filminin ikinci göstereni; Şuanda 49 vilayette 1,5-2 milyon insanımızı ilgilendiren kentsel dönüşüm ile ilgili çalışma var. Yetmez! Burada

dikkat çeken kelime “yetmez”dir. Kentsel dönüşüm projelerinin arttırılması gerekliliği gösterilendir. Yananlam düzeyinde bakıldığında ise bu ifade; belediyelerin ve merkezi yönetimin aslında varolan projelerin arttırılmasını kaldıracabilecek bir güce sahip olduğu ve alınan sorumluluk karşısında faaliyetlerde bulunmaktan korkulmadığı bu sebeple bölge halkının da korkmadan evlerini kentsel dönüşüme teslim edebilecekleri anlamını barındırmaktadır.

Bu tanıtım filminin üçüncü göstereni; İstanbul Eski Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş: Sayın Cumhurbaşkanımız bir talimat verdi bizlere. Yenilenmiş şehirler, medeniyet, yaşam kalitesi, yarınlarımıza yetiştireceğimiz evlatlarımızın yaşam alanlarını oluşturalım. Burada gösterilenin incelenmesinde “talimat” sözcüğüne değinilmelidir. Çağa ayak uydurmanın gerekliliği gösterilendir. Yananlam ise “Talimat” ifadesi kentsel dönüşüm projelerinin uygulanmasının devletin tüm kademelerine yöneltilen bir buyruk olduğunun açıklamasıdır.

Tablo 5.6. Tanıtım Filmlerinde Ortak Olarak Bulunan Metinsel Göstergeler

“Olumlu” Göstergeler	“Olumsuz” Göstergeler
“Depreme Dayanıklılık” söylemi	“Deprem” söylemi
“Yaşam Tarzı” söylemi	“Sağlıksız Yaşam Tarzı” söylemi

Tanıtım filmlerindeki gösteren ve gösterilenler yananlamları ile birlikte ele alınmıştır. Beyoğlu Belediyesi’nin tanıtım filmlerinde konuşma bulunmamaktadır. Bu sebeple metin düzeyinde analize tabi tutulmamıştır. Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Esenler Belediyesi’nin tanıtım filmlerine ise söylemsel düzeyde bakıldığında görüntüsel göstergelerde olduğu gibi bir olumlu olumsuz karşıtlığının olduğu tespit edilmiştir. Görsel göstergelerin ifadesinde de yer verildiği gibi bu kısımda da tüm tanıtım filmlerinde görülen bu ortak söylemsel ikili karşıtlık tablo 5.6.’da belirtilmektedir. Bu karşıtlı öncelikle “deprem” söylemidir. Deprem söylemi mahallelerin eski/varolan hallerinin anlatımında önemli bir argüman olarak

sunulmaktadır. Bir diğerk söylem ise “yaşam tarzı”na dayandırılmaktadır. Bu kısımda bu iki karşıtlık barından söylem incelenecektir.

5.2.4.5. “Depreme Dayanıklılık – Deprem” Söylemi

Bu kısımda kentsel dönüşüm tanıtım filmlerinde sıklıkla karşılaşılan olası deprem söylemine değinilecektir. Metin düzeyinde analiz edilen 4 tanıtım filminin her birinde depreme yönelik söylemler bulunmaktadır. Bu söylemlerin Barthes’in göstergebilimsel analiz yöntemi doğrultusunda gösteren-gösterilen ilişkisine ve yananlamalarına değinilmiştir. Barthes, politik olanın doğallaştırılması ve anlamın gizlenmesine “mit” adını vermektedir. Buradan yola çıkarak tanıtım filmlerindeki deprem söylemi Barthes’in adını verdiğini “mit”lerin araştırılmasını yoluyla incelenecektir. Gramsci, politikanın belirli alanlardaki eğilimlerinin yansıması olduğunu fakat bu eğilimlerin her daim açıkça görünür olmadıklarını belirtmektedir (Gramsci: 2011: 117).

Yöntem bölümünde de değinildiği üzere bu kısımda Gramsci’nin “hegemonya” tanımlamasına değinilmesi gerekmektedir. Hegemonya kavramı, genel tanımı itibariyle baskı, denetim, tahakküm kavramları ile açıklanmaktadır. Gramsci ise “hegemonya”yı toplumu yöneten sınıfın (“yönetici sınıfı” bir “rıza kültürü” yaratma yoluyla toplumu ikna etmesi ve olayları kabul ettirmesi olarak tanımlanmaktadır (Ayık; 2014: 781). Bir başka deyişle “hegemonya” yönetici sınıfın uygulamalarını içerir (Gramsci: 2011; 41). Gramsci “hükmeden” ile “yöneten” arasında bir farklılık olduğunu belirtir. İktidarın ele geçirilmesi “hükmetmeyi”, yönetimin ele geçirilmesi ise “yöneten” guruhun oluşumunu ifade etmektedir. Hegemonyanın kurduğu ilişkiler; her birey ile öteki bireyler, aydın çevreler ile aydın olmayan çevreler, yöneten ve yönetilenler gibi bir ayrıma dayanmaktadır (Gramsci: 2011; 53).

“Ortak” iyi algısının oluşumu rızayla üretilen “hegemonya” tanımlamasına dayanmaktadır; nelerin “iyi” nelerin “kötü” olarak belirlenmesi böylelikle

hegemonyayı elinde bulunduran yönetici sınıfı tarafından belirlenir. Zıtlık barındıran bu iki kavram totaliterdir. Totalitarizm, toplumu bir bütünlük içerisinde inceleyen ve oluşturulan ortak görüşün topluma dayatılması yolu ile iknayı barındıran bir kavramdır (Sakman, 2015; 118). Totaliter rejimlerin en önemli özelliklerinden biri ise korkuya dayalı oluşudur (Sakman, 2015; 125). Bu anlamda tanıtım filmlerinde karşımıza çıkan “korku” üretimi totaliterdir denilebilir.

Oluşturulan “iyi” algısı hegemonik aygıtlar yoluyla işlevsel bir role bürünür. Bu aygıtlar okul, medya, kamu kuruluşları vb.dir (akt. Ayık; 2014: 781). Bu tez çalışmasında ise tanıtım filmlerini hazırlayan belediye bir aygıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Belediyeler çeşitli araçlar yoluyla (örneğin tanıtım filmleri) kolektif iyi düşüncenin inşası ve üretiminde rol almasının yanı sıra, hegemonyayı meşrulaştırır.

Yönetici sınıf iktidarını sürdürmek için çeşitli baskı mekanizmalarına ihtiyaç duyar. “Rıza üretimi” yoluyla hegemonya kurulur ve toplum olaylara ikna edilir. Tanıtım filmlerindeki tekrarlanan “deprem” söyleminde de görüldüğü üzere hegemonik dil gücü arkasına almaktadır ve rıza üretmek durumundadır. Gramsci’nin tabiri ile “yönetici sınıf” tanıtım filmlerinde de görüldüğü üzere, deprem olasılığının yarattığı korkunun “kurtuluşu”, “yeni yaşam tarzı”na kavuşma yolu olarak kentsel dönüşümü işaret eder. Böylelikle korku politikası ikna sürecine evrilir ve kentsel dönüşüm meşrulaştırılır. Bir diğer deyişle kurtuluş için kentsel dönüşümün mümkün kılınması öne sürülür. Bu süreç tanıtım filmlerindeki söylemler yoluyla ikna sürecinin oluşumuna yol açmaktadır. İkna süreci bölge halkında yaratılan endişenin kentsel dönüşüme razı gelinmesi ile oluşmaktadır. Tanıtım filmlerindeki deprem söyleminin mit düzeyinde açıklanması Gramsci’nin “hegemonya” kavramı ile belirtildiği gibi açıklanabilir. Deprem politik bağdan kopmuş bir doğal afet olarak sunulurken, ardındaki gizlenmiş politik bağ Gramscinin hegemonya kavramının ardında yatmaktadır.

5.2.4.6. “Yaşam Tarzı” Söylemi

Tanıtım filmlerinde metin düzeyinde depremi ifade eden kötü algısının yaratımının ardından vaat edilenin bir hayalin gerçekmişçesine sunumu yapılmaktadır. Bu noktada sunulan yeniliklerin tümü bir “ayrıcalıklar dünyasının” sunumu olarak yorumlanabilir. Tanıtım filmlerinde projenin içerdiği yenilikler “Kentsel dönüşüm”e övgü barındırmaktadır. Kentsel dönüşümün olumlu olmasının dayanağı olarak yapılacak projelerin yeni hayat ve standartları ile ilgili iddia taşıyor olmasına bağlanmaktadır. Bu ifadelerin gösteren-gösterilen ilişkisi ve yananamlarına değinilmiştir. Bu kısımda Barthes’in tüm göstergelerin barındırdığı ve kültürel bir yapısı olan “görünmeyen” anlamı çözümlmek yani mit düzeyini anlamak amaçlanmaktadır.

Deprem söyleminin barındırdığı ikili karşıtlığın “yaşam tarzı” söyleminde de bulunduğu söylenebilir. Kentsel dönüşüm proje alanının var olan haline yönelik söylenen olumsuz söylemlerin karşısında vaat edilen ve animasyon görüntüleri ve hazır görüntülerin kullanımı ile bir hayalden ziyade gerçeklikte yaşanacak hayat biçimi olarak sunulan bir konsept bulunmaktadır. Bu noktada üst ve orta sınıfa yönelik projelerin günümüzde reklamlar yoluyla pazarladığı “ideal ev” fikrine değinilmesi gerekmektedir. Öncü, “idealinizdeki ev” mitolojisinin küresel tüketim kültürünün sunduğu bir olgu olarak tanımlamaktadır (Öncü, 1999) Bu terim (“idealinizdeki ev”) Barthes’in mit kavramına dayanmaktadır. Barthes’in bahsettiği mitler günümüz dünyasında televizyonlarda, reklamlarda, gazetelerde ortaya konan ifadelerin kavramlaştırılmasıdır (Öncü, 1999). Ürünler, reklamlarda soyut anlam ve değerler üzerinden kurgulanırken; tanıtım filmlerinde de “kentsel dönüşüm” idealize edilen ve amaç olarak gösterilen yaşam biçiminin içerdiklerinin soyut terimlerle aktarılması gerçekleşir. Örneğin “konfor” bir soyut terimdir. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm adlı tanıtım filminde yer alan “kentsel dönüşüm konfor sunar” ifadesi buna örnek gösterilebilir. Tanıtım filmlerinin tümünde kentsel dönüşüm projesi sonrası gerçekleştirilecek sosyal ve kültürel tüm faaliyetlerin

vaadinde mitlerin varlığını bulunmaktadır. Yeni hayat, orta sınıflara pazarlanan “ideal ev”in kentsel dönüşüm projelerinin hedef kitlesine pazarlanmaktadır.

Tüm bu faaliyetlerin sunumu bir “yaşam biçimi” övgüsünü içermektedir. Orta ve üst sınıfa yönelik bir idealler dünyası olarak sunulan “İdealinizdeki ev” mitolojisi Öncü’ye göre şehrin kalabalığından, dağınıklığından, trafiğinden uzak steril mekanların tasvirinde kullanılmaktadır. Tanıtım filmlerinin animasyon görüntülerinde sunulan bu özellikler, metin düzeyinde de benzeri bir söylemi barındırmaktadır. Tanıtım filmlerindeki bu vaatleri en genel haliyle anlatmak gerekirse; sağlıklı yaşam alanı, spor faaliyetlerinin yapılabileceği parklar, çocuklar için oyun alanları, ulaşım kolaylıkları, otoparklar, okullar, ibadet alanları, piknik alanları, doğayla iç içe olma fırsatı’dır. “Yaşam tarzı” söylemleri ile “idealinizdeki ev” mitolojisi arasında kurulan bağ, tanıtım filmlerinde sunulan projelerin yöneldiği sınıfsal çelişkiye de işaret etmektedir. Bir başka deyişle, “dar gelirli” nüfusun yaşam alanlarını oluşturan bu bölgelerde yapılan projelerin hitap ettiği kesim aslında Öncü’nün de dikkat çektiği üzere orta-üst sınıfa yönelik mekanlara dönüşmektedir. Bu noktada “dar gelirli kesim”e kentsel dönüşüm ile birlikte içerisinde bulunulan alt sınıftan çıkış imkânı ve orta sınıf mertebesine yükselme olanağı çağrışı yapılmaktadır. Bu çağrı sırasında projelerin rant değeri yüksek projelerden meydana geldiği ve kentin orta sınıflarına hitap eden mekanlardan biri haline geleceği belirtilmektedir. Bu anlamda bir sınıf atlama vaadini de barındırmaktadır. Bu söylem Barthes’in deyişiyle “mit” olarak yorumlanabilir.

Değinilmesi gereken bir diğer nokta ise metinsel düzeyde bir “yaşam tarzı” sunumunun gerçeklikle özdeşleştirilme eğilimidir. Bir başka deyişle tanıtım filmlerinde sunulan bu yaşam tarzının masalsı anlatımı gerçeklik olarak ifade edilir. Bu noktada Baudrillard’ın “simülasyon” kavramına değinilmelidir. Baudrillard, gerçeğe ait olan tüm verilerin bulunduğu fakat hayal ürünü olan her durumu “simülasyon” olarak belirtmektedir (Baudrillard; 2010: 15). Bu durumda “gerçek” ile “sahtelik” veya “gerçek” ile “hayal” arasındaki ayrım yok olur. Simülasyon evreni, bir diğer deyişle gerçeklikle oluşturulmamış hayale dayalı sunum içeren

evren, tanıtım filmlerindeki “yaşam tarzı” söyleminde görülmektedir. Animasyon kullanımı ve animasyon sırasında görüntülerle birlikte anlatımı yapılan “yeni yaşam tarzı” simülasyondur.

5.3. Bölüm Değerlendirmesi

Tanıtım filmlerinde müzik, görüntü ve metin düzeyinde yapılan göstergebilimsel analizden yola çıkılarak bütünlüklü bir mesajın verilmek istendiği görülmüştür. Hem görüntü ve metinsel anlatımlar, ortak olarak, karşıtlık kurgusuna dayanmaktadır. Bu benzerlik temel iki karşıtlığın kurgusunu içermektedir. Gramsci'nin bahsettiği üzere “yönetici sınıf” “iyi” ve “kötü” algısı yaratarak toplum üzerinde rızaya dayalı bir hegemonya inşa etmektedir. Tanıtım filmlerinde de buna benzer olarak iki temel karşıt kodun oluşturulduğu görülmektedir. Karşıtlık kurgusu “kötü” algısının öne sürülmesi sonrası ortaya bir alternatif konmaktadır. Bu alternatif, korkuyu, güvensizliği, sağlıksız yaşamı yok edici bir yol olarak sunulur. Bu yol “kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleşmesi ile mümkündür” düşüncesinin ortaya konmasıdır. Böylelikle “kötü” olandan uzaklaşılarak “iyi” olana razı gelinmektedir. Bu süreç bir ikna sürecidir.

Barthes, göstergelerin kodlardan meydana geldiğini belirtmektedir. Buradan yola çıkarak tanıtım filmlerindeki zıtlığa dayanan iki temel kodun bulunduğu sonucuna varılmaktadır; “iyi kodu” ve “kötü kodu”. Analiz sırasında tanıtım filmlerini meydana getiren öğeler “olumlu” ve “olumsuz” gösterenler üzerinden açıklanmıştır. “Olumlu” ve “olumsuz” göstergeler “iyi kodu” ve “kötü kodu”nu meydana getirmektedir. Bu iki kodun açıklanması ise tanıtım filmlerindeki gizli anlamların bir başka deyişle “mit”lerin açığa çıkmasına yol açacaktır.

5.3.1. “İyi” kod

“İyi” kod, daha önce de belirtildiği üzere masalsi denilebilecek, henüz gerçekleşmemiş bir vaadin gerçekmişçesine sunulduğu alanı ifade eder. Görsel olarak animasyon görüntülerini içeren ve söylemsel düzeyde de paralellik

barındıran gösterenler “iyi” kodunu oluşturmaktadır. Tanıtım filmlerinde izleyicinin zihninde yeni bir dünya imgesi yaratılmaktadır. Tezin “Yöntem” kısmında tanıtımın bir özelliği olarak belirtilen hedef kitleye (bu durumda bölge halkına) ulaşılması güç olan nesnelere ulaşılabilir olduğuna inandırma amacı Baudrillard’ın “simülasyon” kavramıyla açıklanabilir. Bu durumda sunulan “yeni yaşam biçimi” bir simülasyondur.

Bu noktada bu kavramı açmak gerekmektedir. Baudrillard, gerçeklik olarak algılanmak istenen görüntüyü “simülakr”; hayali bir nesneyi gerçekmişcesine sunmayı “simüle etmek” ve yapay olan bir nesnenin “gerçek” algısıyla üretimini de “hipergerçek/ simülasyon” olarak tanımlamaktadır. (Baudrillard, 2010). Kentsel dönüşüm ile üretilen gösterenler yapay değildir. Fakat “dar gelirli” nüfusa göre sunulan “iyi” olgusu ve beraberinde ifade edilmesi gereken “yaşam tarzı” ulaşılabilirliği söylenen bir hayaldir. Bu anlamda Baudrillard (2010)’un “simülasyon” olarak ifade ettiği kavramla tanıtım filmlerindeki “yaşam tarzı sunumu” birlikte görülebilir. Kavram tanımı itibariyle tanıtım filmlerindeki “gelecekte olması planlanan”ın anlaşılmasını sağlamaktadır.

Postmodern dünyada, toplumsal yaşamın her alanında karşımıza çıkan tanıtım öğeleri, mutlu, sağlıklı, doğal yaşam alanlarının olduğu hayali bir dünya ortaya koymaktadır. (akt. Bedirhan; 2016: 60). Bu noktada kentsel dönüşüm alanlarında yapılan konutlarla birlikte sunulan diğer sosyal ve kültürel faaliyetlerin alanları da “yaşam tarzı” teriminin oluşumuyla bir mite dönüşmektedir. Bu alanlar yoluyla üretilen dünya, simülasyondur (Taşar, 2008:115).

5.3.2. “Kötü” Kod

“Kötü” kod, metin ve görüntüsel olarak “olumsuz” göstergelerde birçok kere ifade edildiği üzere yoğunlukla “deprem” ve “riskli yapı” üzerinden kendisini göstermektedir. “Deprem” vurgusu tanıtım filmlerinde bir korku çağrışımının yaratılmasına sebep olmaktadır. Bilinçli bir şekilde yaratılan bu korku algısı aynı

zamanda tahakkümü ve iknayı içermektedir. Tanıtım filmlerinde öncelikli olarak bir güvensizlik ve korku üretilmektedir, ardından bu durumun çözümü olarak kentsel dönüşüme dikkat çekilmektedir. “Kötü kod”un karşısında “iyi kod”u içeren sağlam kentleşme bulunmaktadır.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında İstanbul'da konumlanan Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin hazırlamış olduğu kentsel dönüşüm tanıtım filmleri incelenmiştir. Tanıtım filmlerindeki ifadelerin bir tarafında deprem ile yaratılan korku söylemi bulunmakta iken diğer tarafında ise, aynı anda, adres olarak kentsel dönüşüm projelerinin ürettiği, rant-odaklılığı görünür olan yapılaşma görüntüleri gösterilmektedir. Korku söyleminin üretimi yoluyla bölge halkı mevcut sosyo-ekonomik özellikleri itibari ile altından kalkamayacağı kentsel dönüşüm mekânlarını kabul etmeye yönlendirilmektedir. Bu noktada devreye sokulan ikinci söylem, kentsel dönüşüm alanlarının birer 'cazibe merkezi' oluşturacağı, 'yeni yaşam tarzı' sunacağı vaadidir.

Bu çalışmada öncelikli olarak şu sorulara cevap arandığı belirtilmelidir; "Belediyeler 2012de çıkan afet yasası sonrası kentsel alanların imarına ilişkin ne tür görev ve sorumluluklar elde etmişlerdir ve uygulamada bu görevleri nasıl yerine getirmektedirler?". Bu soruya cevap verilmesi için birinci bölümde ilçe belediyelerinin imar yasasını içeren yetkileri ele alınmıştır. 1980 sonrası Türkiye'de uygulamaya konan konut yasaları ve bu yasaların belediyelerin konut üretim faaliyetlerindeki konumu incelenmiştir. 1980-1990 yılları aralığında çıkarılan yasalar doğrultusunda dönemin en önemli gelişmesi "imar afları" olarak karşımıza çıkmaktadır. Belediyelerin bu noktada en önemli görevi gecekondu bölgelerindeki imar ıslah planlarına yönelik süreç yönetimi olarak özetlenebilir. Gecekonduların imar afları ile apartmanlaşmasının önünün açılmasının yanı sıra orta sınıfa hitap eden kooperatiflerin yaygınlaşması dönemin gelişmelerinden olmuştur. Toplu Konut Fonu'nun sağladığı fon destekleri ile kooperatif birlikleri ve belediyeler binlerce konut üretmişlerdir (Türkün, 2014: 93).

1990 sonrasında ise, 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı "Afet Yasası"na gelinen süreçte "Belediye Yasası" olarak adlandırılan ve 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı yasa dikkat çekmektedir. Belediye Yasası yoluyla belediyeler

kentsel dönüşüm proje alanı belirleme, plan yapma, müteahhit firmalara inşaat ruhsatı verme gibi yetkilere sahip olmuştur. Tezin önceki kısımlarında da incelendiği üzere 2012 öncesinde, kentsel dönüşümün aktörlerinden özel sektörün rolü merkezi bir konumda değildir.

2012 öncesi dönemde belediye ve merkezi yönetim organları kentsel dönüşümün ana aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. 2012 senesine gelindiğinde ise 6306 sayılı “Afet Yasası” ile birlikte kentsel dönüşüm projelerinin çapının büyüdüğü ve özel sektörün “yeni yaşam” adı altında oluşturduğu projeler ile ön plana çıktığı bir dönem olduğu ifade edilmelidir. 2012’de yürürlüğe giren “Afet Yasası” sonrasında bu anlamda özel sektör üçüncü aktör olarak kentsel dönüşüm projelerinin süreçlerinde görünür olmuştur. Kentsel dönüşüm projelerinin incelenmesi sonrasında yerel yönetimlerin kimi projelerde belediye-TOKİ/KİPTAŞ, kimilerinde ise belediye-özel sektör ortaklığı olarak şekillendiği ve yerel idarelerin projelerin sözcüsü ve yürütücüsü konumunu edindiği görülmüştür.

Çok katlı kentsel dönüşüm projelerine ev sahipliği yapan üç ilçe belediyesinin sosyo demografik yapısının incelenmesi sırasında bölgelerin belediyeler tarafından en önemli görülen problemlerden birinin tapu sorunu olduğu tespit edilmiştir. Esenler Belediyesi, Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi’ni içlerine alan alanlardaki tapu sorununun belediyeler tarafından çözülmesi gerekliliğinin yarattığı zorlu sorumluluk ve piyasa odaklı müteahhit firmaların bu bölgelerdeki projeleri hayata geçirmesine olanak sağlamak olarak ifade edilebilir. Belediyeler bu anlamda özel sektör ile bölge halkı arasında bir pozisyonda bulunmaktadır.

Tanıtım filmlerine konu olan kentsel dönüşüm projeleri ikinci bölümde incelenmiştir. Örnektepe kentsel dönüşüm projesi kapsamında helikopter pisti, 200 konutluk İhsanbey Mevkii’nde ise 1800 konut inşasını barındıran projenin onaylanması gibi projelere dair örneklere yer verilmiştir. Yerelin yapısının anlaşılması hedefi tanıtım filmleri ve proje içeriklerinde sunulan yeni yaşam ile olan

uyumun derecelerinin tartışılmasına yol açmıştır. Proje içeriklerinin yanı sıra belediyelerin tanıtım çalışmaları da bu tartışmayı şekillendirmektedir. Bu sebeple belediyelerin kentsel dönüşüme yönelik gerçekleştirdiği tanıtım faaliyetleri ve kullandıkları materyaller ele alınmıştır. Belediyelerin üstlenmiş olduğu sorumluluk ve görevler afet karşısında önlem alma ihtiyacı bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda karşılaşılan soru ise şudur; “İlçe belediyelerinin bölge halkına bu söylemi aktarmaları ve kentsel dönüşüm projeleri konusunda ikna etmeye çalışmaları nasıl gerçekleşmiştir?”. Belediyelerin tanıtım materyalleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetler bölge halkını kentsel dönüşüme ikna etmede yerel idareler tarafından etkili yöntemler olarak görülmektedir. Tanıtım faaliyetlerinin duyurulma alanı olarak görünen belediyelerin resmi web sayfaları bu doğrultuda incelenmiştir ve üç ilçe belediyesinin konuya dair düzenli paylaşımlar yaptıkları tespit edilmiştir.

Belediyeler kentsel dönüşüm çalışmalarına dair yerele seslenme amacı gütmektedir. İnternet portallarının kullanımı ve oluşturulan tanıtım filmleri örnek gösterilebilir. Belediyelerin hazırlamış olduğu tanıtım filmleri web ortamı üzerinden istenilen her zaman diliminde her kesim tarafından görüntülenebilir olmasıdır; erişim olanağı sonsuzdur.

Birçok tanıtım malzemesinin ve yürütülen faaliyetlerin incelenmesi sonrası belediyelerin web sayfaları üzerinden erişilen tanıtım filmlerinin analiz edilmesine karar verilmiştir. Tanıtım filmlerine geçilmeden önce üç ilçe belediyesinin seçilme sebeplerine değinmek gerekmektedir. 3 ilçe belediyesi öncelikli olarak İstanbul’da ilçe belediyelerinin resmi web sayfalarının incelenmesi sonucu tercih edilmiştir. Bu anlamda Beyoğlu Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Gaziosmanpaşa Belediye’sinin seçilme gerekçeleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

1. 3 ilçe belediyesi kentsel dönüşüme dair özellik resmi web sayfaları üzerinden geniş bir çerçeveyi ele alan ve sistemli bir paylaşım yapıyor olmaları;

2. Tanıtım çalışmalarını tanıtım filmlerinde olduğu gibi görsel öğelerin kullanımı ile görünür kılma hedefine sahip olmaları;
3. İstanbul'un diğer ilçe belediyelerinde olduğu gibi sahne olunan süreçlere bu bölgelerde rastlanıyor olması temel gerekçelerdendir.

Tanıtım filmleri Roland Barthes'in göstergebilimsel analiz yöntemine uygun olarak analiz edilmiştir. Göstergebilim anlatının bir bütün olarak incelenmesine olanak sağlayan bir yöntemdir. Göstergebilim, anlamı meydana getiren tüm bileşenlerin birbiriyle ilişkisi içinde bütün olarak anlaşılması için yaklaşımlar geliştirir.

Analiz sırasında göstergelerin ifade ettiği anlamlara değinilmiştir ve tanıtım filmlerinde olumlu ve olumsuz temanın birlikteliği tartışılmıştır. Kullanılan müziğin ritmik özelliklerinin izleyicide uyandırdığı duygular düzeyinde ele alınmıştır. Hızlı ve yüksek tempolu müzikler duyguları hareketlendirirken, yavaş ve sakin tempolu müzikler huzur dinginlik veya hüznün duygularını çağrıştırmaktadır. Görüntüler ise göstergelerin tespiti ve gösteren-gösterilen ilişkisi bağlamında yorumlanmasının ardından, renk tonları, animasyon kullanımı ele alınmıştır. Tanıtım filmlerindeki ortak göstergelerden yola çıkılarak tanıtım filmlerinin barındığı görsel düzeyde karşıtlık teması içeren ortaklıklar şu şekilde ifade edilmektedir; “Doğa-Beton” karşıtlığı, “Mutlu İnsan- Mutsuz İnsan” karşıtlığı, “Ulaşım Kolaylığı-Zorluğu” karşıtlığı, “Sosyal ve Kültürel Faaliyet Alanlarının Olması- Olmaması” karşıtlığı, “Sağlam- Yıpranmış Yapı” karşıtlığı. Metin analizinde ise tanıtım filmlerindeki konuşmalardaki söylemler incelenmiştir. Bu başlıkta da görüntülerde olduğu gibi olumlu ve olumsuz göstergelerin deprem ve yaşam tarzı söylemleri üzerinden kurgulandığı tespit edilmiştir.

Olumlu ve olumsuz göstergelerin tanıtım filmlerinde bir arada sunuluşu bu filmlerin bir karşıtlık temasıyla izleyiciyi ikna sürecine yönelttiği görüşü sunulmuştur. Bölgenin eski/var olan hali olumsuz, proje hali/kentsel dönüşüm

sonrası hali ise olumlu olarak aktarılmaktadır. Hegemonya, rıza inşasını “iyi” ve “kötü” algısının yaratılması ile oluşturmaktadır.

Tanıtım filmlerinde “yönetici sınıf” tarafından ortak bir norm oluşturulmaktadır. Gramsci bu durumu “kamusal düşünüş” olarak adlandırır(Gramsci, 2008: 142). Gramsci “kamusal düşünüş”ü yönetici sınıfın egemen düşünme biçiminin topluma benimsetilmesi sonucu ortaya çıkan ortak düşünüş olarak tanımlar (Gramsci, 2008: 142). Proje görüntüleri, geçmişin kötü, sağlıksız ve düzensiz bir yaşam biçimi sunduğunu gösterir. Kentsel dönüşüm tanıtım filmlerine göre kentsel dönüşüm projeleri yalnızca belediyelerin ifade ettiği üzere “sağlıklı” yapı sunmamaktadır. Aynı zamanda bölge halkına bir yaşam tarzı sunmaktadır. Bu yaşam tarzı, spor komplekslerinin, alışveriş alanlarının, okulların, havuzların ve birçok farklı faaliyet alanlarının bulunduğu bir yaşam tarzıdır. Sunulan bu yeni yaşam tarzı ‘iyi’ olandır, dolayısıyla gösterilen tek seçenektir. Barthes, analiz malzemesinin kodlardan meydana geldiğini belirtmektedir. Buradan yola çıkarak tanıtım filmlerinin “iyi” kod ve “kötü” kod olmak üzere iki temel kod üzerinden oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; incelenen 3 ilçe belediyesi kentsel dönüşüm projelerine yönelik projelerin büyüklüğü göz önüne alındığında daha önce almadıkları ölçüde büyük alanların dönüşümünde doğrudan sorumluluk almışlardır. Bu sorumluluk bölge halkının kentsel dönüşüme ikna edilmesini amaçlayan ve bu doğrultuda hamleler yapan görevlerin edinilmesine sebep olmuştur. Tapu sorununa yönelik çözüm arayışı, belediyelerin kentsel dönüşümü bölge halkına tanıtma amacı gibi hedefler edinmelerini sağlamıştır. Kentsel dönüşüm belediyeler tarafından piyasa mekanizması yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. Piyasa rant odaklı çalıştığından ötürü ortaya konan ürünler afet riski ile karşı karşıya olan ve ilçe belediyelerinin seçmenlerinin büyük çoğunluğunu oluşturan, tapu sorunu yaşayan ve gecekondulaşma sürecinden bugünkü kentsel dokuya gelen dar-gelirli hedef kitleye hitap edecek türden değildir. Daha çok potansiyel müşterilere yöneliktir. Oysa, girilen kentsel dönüşüm projelerinin uygulanabilmesi için hedef kitleye (bu

durumda bölge halkına) hitap edilmesi gerekmektedir. Bu süreçte, bu açmaz karşısında belediyeler deprem tehdidini kullanarak ve deprem teması etrafında korku hissini örerek seçmenine bu korkuyu alt edecek ‘iyi’ çözümün sunulan projelerin sınıf atlama vaadi olduğunu anlatmaktadır. Piyasa-odaklı kentsel dönüşüm projelerinin ortaya çıkardığı rant, mahalle halkına evlerinin ‘satışı’ ile birlikte gerçekleşeceği öne sürülen bir sınıf atlama hayali sunmaktadır. Yeni mekânlar yeni donanımları ile buralarda yaşayan nüfusa yeni bir sınıfsal statüye kavuşma vaadini vermektedir. Bu sebeple tanıtım filmlerinde 3 başlığın ön plana çıktığı belirtilebilir;

1. İzleyicinin/ Bölge halkının korku yoluyla ikna edilmesi
2. Rızanın inşası sürecinde otoritenin adres gösterilmesi
3. Proje sonrasında bölge halkına sunulan sınıf atlama vaadi

3 belediyenin tanıtım filmlerine bakıldığında birbiri ile farklılıkları şöyle özetlenebilir; Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne ait tanıtım filmlerinde depreme ve dönemin yöneticilerinin söylemlerine Esenler Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi’ne oranla daha az yer verilmektedir. Bu tanıtım filmlerinde kullanılan animasyon görüntülerinin oranı da bu gerekçeden ötürü diğer 2 ilçe belediyesine göre azdır. Beyoğlu Belediyesi’nin tanıtım filmlerinde ise proje sonrasında bölge halkına sunulacak olan sınıf atlama vaadinin daha ön planda olduğu görülmektedir. Bu belediyeye ait tanıtım filmlerinin yüksek çoğunluğunu projeye ait animasyon görüntüleri oluşturmaktadır. Bu benzerlik Esenler Belediyesi’nde de mevcuttur⁷⁹.

Belediyelerin tanıtım filmlerinde piyasanın uyguladığı yeni yaşam tarzı vaatlerini hedef kitleye (bölge halkına) yönetici sınıfın söylemleriyle iletildiği görülmektedir. Bu vaatlerin tanıtım filmlerinde nasıl karşımıza çıktığı ve tanıtım yoluyla nasıl sunulduğu vurgulanmıştır. “Yaşam tarzı” vaadini içeren söylemlerin bir sınıf atlama faktörünü sunduğu fakat bunun yanı sıra ikna yöntemi olarak korku

⁷⁹ Bknz. Tablo. 5.5. Tanıtım Filmlerinde Animasyon Görüntülerinin Kullanımı

ve otoriteye yaslanma ihtiyacı duyulduğu da açıktır. Teze konu olan kentsel dönüşüm alanlarında yaşayan bölge halkı piyasanın aktörü haline getirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak. (2014). Katılım perspektifinden toplum temelli kentsel dönüşüm: Örnektepe deneyimi. *İstanbul Üniversitesi Yerel Yönetimler Kent Ve Çevre Çalışmaları* Ekim, 2016
- Akbıyıklı, R., Çınar, Ö., Koç, S. (2017). Kentsel Dönüşüm İşleminde, 6306 Sayılı Kanun Hükümlerinin ve Uygulama Aşamalarının Kıyaslanması. *Uluslararası Katılımlı 7. İnşaat Yönetimi Kongresi*. Sayfa: 117-128.
- Akın, N. (1994). Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. İçinde *Beyoğlu Maddesi* (Cilt II, s. 212). Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.
- Arslan, C. (y.y.). *Türkiyede Yapılan Kalkınma Planlarındaki Kentleşme Politikalarının Değerlendirilmesi*. Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Arslan, Z. (2014). Changing Legal Status of Land Property and Limits to Urban Transformation: The Case of Okmeydanı, Istanbul. *Middle East Technical University, Ankara*.
- Aşkın, A.C. (2017). Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31 Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu. *İletişim*. 27. 110-134.
- Ataöv, A., & Osmay, S. (2007). Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. *Middle East Technical University Journal Of The Faculty Of The Architecture*, 2, 57–82. <https://doi.org/10.1016/j.ajhg.2015.08.001>
- Ataş, M. (2015). *Kentsel dönüşüm sürecinde oyuncular, söylemler ve eylemler; Küçükçekmece örneği*. Balıkesir Üniversitesi.

- Aydın, E. (2013). *Kentsel düşünce merkezinin kuruluşu ve bir uygulama örneği olarak Esenler Belediyesi* (Doctoral dissertation, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, F. (2013). *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi "6306 Sayılı Yasa" İstanbul-Esenler Örneği* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Aydınlı, H. ., & Turan, H. (2012). Kuramsal ve Yasal Çerçeve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm. *Selcuk University Social Sciences*, 28, 61–70.
- Bahçeci, H. I. (2017). Neoliberalizmin Kentsel Mekândaki Tezahürü Olarak Kentsel Dönüşüm. *Uluslararası Yönetim, Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi*, 5(1), 36-47.
- Bauer, M. W., & Gaskell, G. (Eds.). (2000). *Qualitative researching with text, image and sound: A practical handbook for social research*. Sage.
- Bauer, M. W. (2000). Analysing noise and music as social data. *Qualitative researching with text, image, and sound*, 263-281.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*, Çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat, İstanbul: Yapı Kredi.
- Barthes, R. (1964). Éléments de sémiologie. *Communications*, 4(1), 91-135.
- Basmacı, D. Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Beyoğlu Belediyesi Örneği= The Role Of Local Governments In The Protection Of The Cultural Heritage: A Sample Of Beyoglu Municipality. *AURUM-Mühendislik Sistemleri ve Mimarlık Dergisi*, 1(2), 77-90.
- Baudrillard, J., & Adanır, O. (1998). *Simülakrlar ve simülasyon*. Dokuz Eylül Yayınları.

- Bektaş, Y. (2014). Bir kentleşme stratejisi olarak yasanın kentsel mekanı dönüştürmedeki etkisi: Ankara örneği. *Plan. Derg.* 24, 157–172 ()
- Beyoğlu Belediyesi Tarihçesi. (2018). Tarihinde 08 Mayıs 2018, adresinden erişildi <http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu-belediyesi/detay/Belediye-Tarihcesi/10/2/0>
- Beyoğlu Büyük Dönüşüm-Okmeydanı. (2018). Tarihinde 09 Mayıs 2018, adresinden erişildi
<http://www.beyoglubuyukdonusum.com/okmeydani/anasayfa/Okmeydani/19/0/0>
- Beyoğlu Büyük Dönüşüm-Sütlüce. (2018). Tarihinde 10 Mayıs 2018, adresinden erişildi <http://www.beyoglubuyukdonusum.com/sutluce-ornektepe/detay/Proje-Hakkinda/17/16/0>
- Beyoğlu Büyük Dönüşüm-Tarlabaşı. (2018). Tarihinde 09 Mayıs 2018, adresinden erişildi
<http://www.beyoglubuyukdonusum.com/tarlabasi/detay/Genel-Bakis/30/35/0>
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve Göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 1–41.
- Bauer, Martin & Gaskell, George. (2000). *Qualitative Researching with Text, Image and Sound: A Practical Handbook for Social Research* aktarma Cook, N. (1998) *Analysing Musical Multimedia*. Oxford: Clarendon.
- Çelik, H. & Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, 99-117
- Çevik, A. (y.y.). *Televizyon ve internette yayınlanan spor içerikli reklamların göstergebilim açısından incelenmesi*. Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Muğla.

Daşkiran, F., & Duygu, A. K. 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 264-288.

Deneç, A. (2013) Günümüz İstanbul'unun Yapılı Çevre Üretim Süreçlerinde Mimari Varoluşlar", *Arredamento Mimarlık Dergisi*, 266, 110-117

Deneç, E. A. (2013). *Kentsel Mekan Üretim Süreçlerinde Mimarın Rolü: İstanbul Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Doruk, Ö. (2013). Disciplinary Society and New Discourse: Analysis of the News Regarding the Fact that the Planned Walking of the Gökkuşuğu Union was Prevented. *E-Journal of Faculty of Communication*, 2(1), 106-132.

Dural, A. B. (2012). Antonio Gramsci ve Hegemonya. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(39).

Eken, M. (2013). Küreselleşme Sürecinde Değişen Görsel İletişim Stratejilerinin Reklamlara Yansımaları: Konut Reklamları Örneği. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Esenler Belediye, B. (2014). *Faaliyet Raporu*. İstanbul

Esenler Belediye, B. (2016). *Faaliyet Raporu*. İstanbul.

Esenler Belediye, B. (2017). *Faaliyet Raporu*. İstanbul.

Gramsci, A. (1989). *Selections From the Prison Notebooks* (10. Edition), Quintin Hoare and Geoffrey N. Smith (Eds.), New York, International Publishers.

Gramsci, A. (2008). *Hapishane Defterleri*, (Çev: Kenan SOMER), Aşina Kitaplar, Ankara.

GOP Kentsel Dönüşüm. (2016). Tarihinde 10 Mayıs 2018, adresinden erişildi <https://www.gaziosmanpasa.bel.tr/index.php?goster=Mevlana-Mahalle-1Etap-Bolge-11A-Projesi>

- Gökbayrak, T.Ü. (2014). Esenler hisseli mülkiyet uygulamalarının kentlerin mekansal ve sosyo-ekonomik gelişimlerine etkileri: Esenler örneği.
- Güldüler, E. S. (2010). Gaziosmanpaşa Belediyesi Ölçeğinde Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Uygulamaları. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Hardal, S., & Kılıç, T. (2014). Kentsel Dönüşüm Alanlarına Bir Örnek; Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa-İstanbul). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hardal, S. (2014). *Kentsel Dönüşüm Alanlarına Bir Örnek; Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa)*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık, O., & Pınarcıoğlu, M.M. (2005). *Nöbetleşe Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul
- İlçe Tarihi. (2018). Tarihinde 09 Mayıs 2018, adresinden erişildi
<https://www.gaziosmanpasa.bel.tr/index.php?goster=Gaziosmanpasa-Tarihi>
- İstanbul Urnbam Database. (y.y.). Tarihinde 23 Nisan 2018, adresinden erişildi
www.istanbulurbandatabase.com
- Karabulut, H.D. (2006). *Türkiye'nin Tanıtımı ve İnternet (Türkiye Açısından Fırsat ve Tehditler)*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayıkçı, S. (2013). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Politikası Analizi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 62–94.
- Kılıç, T., & Hardal, S. (2014). Kentsel dönüşümün sosyal ve mekansal yansımalarına bir örnek: Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa-İstanbul). *Türk Coğrafya Dergisi*, (62), 1-7.

- Kuyucu, T.: Kentsel Dönüşümün Başarısızlığının Kurumsal ve Hukuki Sebeplerine Dair Bir İnceleme: <http://tesev.org.tr/tr/yayin/kentsel-donusumun-basarisizliginin-kurumsal-ve-hukuki-sebeplerine-dair-bir-inceleme>.
- Monaco, J.(2003). Bir Film Nasıl Okunur. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1992). VI. Belediye Dairesi. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt V.). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özüdoğru, İ. (2010). *Türkiye’de Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Öncü, A. (1999). İdeal Ev Mitolojisi Sınırları Aşarak İstanbul’a Ulaştı. *Birikim Dergisi*. Sayı:123
- Parsa, A., & Olgundeniz, S. (2014). *İletişimde Göstergibilim ve Anlamlandırma Sürecini Örneklerle Değerlendirme*. (A. Güneş, Ed.) (İletişim A). İstanbul: Literatürk yayınları.
- Penn, G. (2000). Semiotic analysis of still images. *Qualitative researching with text, image and sound*, 227-245.
- Projeler. (2018). Tarihinde 10 Mayıs 2018, adresinden erişildi <https://www.gaziosmanpasa.bel.tr/index.php?goster=Projelerimiz>.
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2016). The discourse-historical approach (DHA). *Methods of critical discourse studies*, 23-61.
- Rose, D (2000). Analysis of Moving Images, *Qualitative Researching with Text, Image and Sound*.

- Sakman, M (2015). İdeolojik Hegemonya İçerisinde Örgütlenen Siyasal Bir Sistem Olarak Totalitarizm. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 117-126
- Şenler, F. (2005). Animasyon Tarihi, Teknikleri ve Türkiye'deki Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (3), 99-114.
- Taşar, S. (2008). *Mekansal imge yaratmada medyanın rolü" küresel" İstanbul'da (lüks) konut reklamları* (Doctoral dissertation, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Toplu Konut İdaresi, Kuruluş ve Tarihçe. Tarihinde, 14.05.2019 www.toki.gov.tr erişildi.
- Töre, E., Gökşin, Z.: Gecekondu Alanlarında Dönüşümü Yönetmek: Gaziosmanpaşa Sarıgöl-Yenidoğan Örneği. Mimarist. (2018)
- Turgut, S. R., & Ceylan, E. Ç. (2009). Gecekondu Alanlarında Kentsel Dönüşüm Uygulamasına Bir Örnek: Küçükçekmece/Ayazma-Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 3, 23–51.
- Türkün, A. (2014). *Mülk, mahal, insan: İstanbul'da kentsel dönüşüm*. (A. Türkün, Ed.). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Yener, Gökhan (2011) *Gecekondu kanununun uygulamaya yönelik sorunları üzerine bir inceleme: Temelli örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- Yılmaz, E. (2018). İstanbul'un Baraka Hali: Yolatı Barakalar Sokak. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(6), 240-258.
- Yulu, A. (2017). Esenlerde Şehirselleme. *Coğrafya Dergisi*, 29–40.

Yurdigül, A., & Zinderen, İ. E. (2014). Türk Sinemasında Özel Efekt
Teknolojileri Aracılığıyla Oluşturulan Korku İkonları. *Global Media
Journal: TR Edition*, 5(9), 372-401.

EKLER

EK-1 Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm

Şehirde dönüşüm, yaşamda gelişim. Adaletli, şeffaf ve uzlaşma eksenli kentsel dönüşüm. Gelecek nesillerimize daha güzel, daha yaşanabilir ve yaşamaktan gurur duyacakları bir Gaziosmanpaşa bırakmak için yola çıktık. İstanbul'un en büyük kentsel dönüşüm alanına sahip ilçemizde öncelikle deprem ve doğal afet riski bulunan bölgelerde vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini sağlamayı hedefliyoruz. Kentsel dönüşüm çalışmalarımızla sadece yaşadığımız binaları değil. Çevremizi ve çehremizi değiştiriyor, yaşam kalitemizi arttırıyoruz. Çocuklarımızı ve gençlerimizi yeni kültürel ve sosyal faaliyetlerle buluşturuyoruz. Daha modern ve gelişmiş Gaziosmapaşa'yı kurmak için çalışmalarımızı tüm hızıyla sürdürüyoruz.

1999 DEPREMİNDEN GÖRÜNTÜLER GÖSTERİLİYOR

Kentsel dönüşüm hayat kurtarır. Gaziosmapaşa, geçmişte denetimsiz yapılan hatalı ve çarpık kentleşme sebebi ile deprem ve doğal afetlere karşı savunması durumda. Ekonomik ömrünü tamamlamış ve ciddi hasarlara sahip bir çok yapı kullanılıyor. İlk ve asıl amacımız can ve mal güvenliğini tehdit eden yapıları yıkarak yenilerini inşa etmek. Eski yapılar yerine daha güvenli ve huzurlu yapılar, yeni yaşam alanlarımız olacak.

Kentsel dönüşüm konfor sunar. Kentsel dönüşüm ile yapılacak güçlü binalar, günümüz teknolojik gelişmelerine uygun olarak donatılacak. Akıllı ev sistemleri gibi birçok yenilikler günlük hayatımızın bir parçası olacak.

Kentsel dönüşüm ekonomi sağlar. Yeni binalar, daha sağlıklı, rahat ve konforlu bir hayat sunacak. Isı yalıtımı olmayan, olsa bile randıman vermeyen eski yapıların yenilenmesi hem aile bütçesine hem de aile içi huzura katkı sağlayacak.

Kentsel dönüşüm çevre dostudur. Kentin dokusunu bozan ve çevreye zarar veren bütün yapıların yerine planlı, programlı ve çevreye duyarlı yapılar inşa edilecek. Görsel düzenin yanı sıra, sağlıklı ve yeşil alanları planlanmış bir çevreye sahip olacağız. Gaziosmanpaşa için en güzeli, en konforlusu ve en ferahı için çalışıyoruz. Doğru projelerle ve doğru malzemelerle kullanılan enerjiden %50'lere varan tasarruf elde edilecek.

Kentsel dönüşüm düzen getirir. Çarpık yapılaşma, hayat kalitemizi düşürür ve gereksiz zaman kaybına yol açar. Park sorununu da beraberinde getirir. Ayrıca çarpık yapılaşma sebebiyle düzensiz yapılan yollar trafik yoğunluğuna sebep oluyor. Kentsel dönüşüm ile düzenli mahalleler ve sokaklar kuracak ve Gaziosmanpaşa'yı yeni çehresine kavuşturacağız.

Kentsel dönüşüm sayesinde ömrünü tamamlamış değerini kaybetmiş binalar yenilenecek ve büyük bir yatırım olarak kazanç sağlanacak. Gelecekte meydana gelebilecek herhangi bir sorun ya da afette her türlü güvenceye sahip olacak, gönlünüz rahat edecek.

Devletimizin öngördüğü bütün şartlar hakim olacağı için çocuklarımız ve ailelerimiz için huzurlu bir ortam sunulacak.

(Görselde TV ekranında Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın yaptığı konuşma var, konuşmasında : "Buradaki asıl amacımız, bir binayı yıkıp yerine yeni bir bina yapmak değil. Asıl amacımız afetler karşısında can ve mal güvenliğini sağlayacak bir dönüşümü gerçekleştirmek")

Vatandaşların kentsel dönüşüm konusunda bilgilendirilmesi amacı ile yoğun bir faaliyet yürütüyoruz. Altı mahallemizdeki kentsel dönüşüm ofislerimiz ile halkımızı bilgilendiriyoruz.

Kentsel dönüşüm ile ilgili birikimlerimizi sizler ile paylaşıyoruz. Yurt içi ve yurt dışında kentsel dönüşüm ile ilgili pek çok fuar, sempozyum ve konferansa katılarak, ilçemizde yürütülen çalışmaları, ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile paylaşıyoruz.

Şehirde dönüşüm, yaşamda gelişimi sağlamak amacı ile çıktığımız bu yolda Gaziosmanpaşa'yı Türkiye'nin en cazip merkezlerinden biri haline getirmeyi hedefliyoruz.

Gaziosmanpaşa yeni çehresine kavuşmaya hazırlanıyor. Gaziosmanpaşa'da halihazırda yürütülen kentsel projelerimiz;

- Merkez Mahallesi İslambey Kentsel Dönüşüm Projesi
- Pazariçi Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Yıldıztabya Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Sarıgöl Yenidoğan Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Bağlarbaşı Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Fevzi Çakmak Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Yenimahalle Kentsel Dönüşüm Projesi
- Mevlana Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Karayolları Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi
- Karayolları 2. Etap Kentsel Dönüşüm Projesi
- 722 Dairelik Sarıgöl Kent Konutları

İçinde yeraltı otoparkı, yarı olimpik açık yüzme havuzu ve sosyal tesislerimiz bulunan 722 dairelik Sarıgöl Kent Konutları tamamlandı. 2015 yılı içinde konut inşaatları tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmeye başlandı.

Adaletli, Şeffaf ve uzlaşma eksenli kentsel dönüşüm.

Şehirde Dönüşüm Yaşamda Gelişim

Ek-2 GOP Plevne Kentsel Dönüşüm Projesi

Korku içinde depremi beklemeye daha ne kadar devam edebiliriz.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: Kimsenin, bu imarsız yapıları yapan, zor şartlarda hayata tutunma mücadelesi veren insanları, takdir edersiniz ki suçlamaya hakkı yoktur. Bizim amacımız yuva yıkmak değil, tam tersine, vatandaşlarımızı güvenli ve huzurlu yuvalara kavuşturmaktır. Bu anlayış ile kentsel dönüşüm çalışmalarının hedeflediğimiz sonuca ulaşacağına inanıyorum.

Aslında depremin kendisi bir risk değil. Asıl tehlike son 50-60 yılda oluşan ömrünü tamamlamış yapı stoğu. Son 15 yılda bu konuda çok yol alındı. Gerek merkezi yönetim, gerekse belediyelerin özverili çalışmaları ile güvenli bir gelecek için sağlam adımlar atıldı. Türkiye'nin dört bir yanı köprüler, metro hatları, otoyollar, havalimanları ile donatıldı. Bir çok çağdaş konut projesinin hayata geçebileceği, ekonomik ve toplumsal şartlar sağlandı.

X Şahsı : Şu anda 49 vilayette 1,5-2 milyon insanımızı ilgilendiren kentsel dönüşüm ile ilgili çalışma var. Yetmez! 15 milyon, 30 milyonu ilgilendiren insanımızı kentsel dönüşüm projeleri ile ayağa kaldırabilirsek bizler başarılı sayacağız kendimizi. Gaziosmanpaşa baştan sona yenilenecek ve düzelecek.

Büyük dönüşüm için kollar sıvandı. Ancak yılların birikimi o kadar büyüktü ki onu bir çırpıda yenilemek mümkün değildi.

İstanbul Eski Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş: Sayın Cumhurbaşkanımız bir talimat verdi bizlere. Yenilenmiş şehirler, medeniyet, yaşam kalitesi, yarınlarımıza yetiştireceğimiz evlatlarımızın yaşam alanlarını oluşturalım.

Türkiye'yi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak üzere kentsel dönüşüm hareketi devam ediyor. Bu hareket, İstanbul'un yükselen değeri Gaziosmanpaşa'da da tüm hızıyla devam ediyor. Vatandaşımız huzur ve güven içinde yaşasın diye sağlam temelli bir yaşam için tüm olanaklar seferber ediliyor. Gaziosmanpaşalılara mutlu bir gelecek sunacak, çağdaş yapılar inşa ediliyor. İlçemizin gurur projesi olmayı hedefleyen Gaziosmanpaşa Plevne İstanbul, ilçemize farklı bir değer üretmek üzere hayata geçiyor. Riskli bölge olarak ilan edilen 71.734 m² bürüt alan yepyeni bir yaşam alanına dönüşüyor. 3 etaptan oluşan proje 2500 konutu ile ilçeye yepyeni bir heyecan getiriyor. GOP Plevne İstanbul'un 1. ve 2. etaplarında konut ve ticaret birimleri, 3. etapta ise sosyal donatı yapıları bulunacak. 22.300 m² yeşilyalana ayrılan projenin 8.100 m² sosyal tesisi ve 3.037 araçlık otoparkı bulunuyor. Sosyal tesisleri ile Gaziosmanpaşa'da rengarenk bir yaşamın müjdesini veriyor. 1.500 m²'lik cami ibadet ihtiyacını karşılayacak. Bu proje kapsamında ilçemiz ayrıca 6.750 m²'lik 24 derslikli yeni okul kazanıyor.

X Şahsı: Biz kentsel dönüşümü tam da vatandaşlarımızın yaşadığı yerde hayatını sürdürmesi anlamında yerinde dönüşüm olarak özellikle ve ısrarla yapmaya çalışıyoruz. Kim sizlere buradan başka yerlere taşınacaksınız derse asla itibar etmeyin. Hedefimiz, amacımız, gayemiz sadece ve sadece kendi yaşadığı bölgede yeni bir yaşam ortamına kavuşması, yani yerinde dönüşümün sağlanmasıdır. Yeşil sokaklar, yeşil mahalleler ile birlikte ileri teknolojilerden oluşturduğumuz akıllı mahalleleri, akıllı kentleri yapılandırma imkanına kavuşuyorsunuz.

Bu güzel proje ile birlikte Gaziosmanpaşa hak ettiği ve layık olduğu yaşam tarzına bir kez daha merhaba diyecek. İlçede kentsel dönüşüme büyük bir ivme kazandıracak. Tüm etaplar tamamlandığında projenin güneyinde bulunan Sefa Caddesi'nin 350 metrelik kısmı araç trafiğine kapalı yürüyüş yolu olarak hizmet verecek. Kazım Karabekir İstasyonu'ndan 12 dakikada Mahmut Bey'e, 14 dakikada da Mecidiyeköy'e ulaşmak mümkün hale gelecek. Kuzeyindeki Hayırlıoğlu Caddesi'nde alt geçiş şeklinde planlanan 780 metrelik yayalaştırılmış yol 1. etaba

bağlanacak. Böylece sosyal donatı mekanlarından geçerek Kazım Karabekir metro istasyonuna ulaşım sağlanacak. Kapalı site konsepti ile çağdaş mahalle kültürünü yaşatmayı hedefleyen projemiz, çevre halkının da sirkülasyonunu aksatmayacak şekilde bir yaya ulaşım ağı ile donatılacak. Sürdürülebilir arazi, su verimliliği, enerji ve atmosfer, malzeme ve kaynak, yerleşim ulaşım, iç mekan kalitesi inovasyon anlamında ilçemizin konut çitası daha da yukarıya taşınacak. İlçeye ve bölgeye heyecan getirecek, İstanbul'u değer katacak bir proje daha sağlam temeller üzerinde yükselmeye başlıyor. Kentsel dönüşüm tam hız devam ediyor. Gaziosmanpaşa geleceğe daha emin adımlar ile yürüyor. Şehirler, sağlıklı yapılara kavuşuyor. Türkiye değişiyor, Gaziosmanpaşa gelişiyor. Gaziosmanpaşa'mıza hayırlı olsun.

Ek-3 Kentsel Dönüşüm Projelerimizle Gaziosmanpaşa Gelecek Nesil İçin Dönüşüyor

15 Temmuz'da demokrasimizi hedef alan büyük tehlikeye karşı el ele, milletçe tek yürek olduk. Ülkemizi savunduk. Ne mutlu bize. Şimdi ise ülkemiz için bir diğer sinsi tehdit olan deprem ve kötü yapılaşma ile mücadele zamanı. Bu tehlide karşı mücadelemiz, kentsel dönüşüm projelerimiz ile tam hız devam ediyor.

Burası Gaziosmanpaşa İslambey mevki. Burada 60 dönümlük araziye yayılmış, depreme dayanıksız ve riskli %100 işgalli 400 bağımsız birim var. Kötü yapılaşmadan kaynaklanan sağlıksız koşullar hem içinde yaşayanları hem de çevreyi tehdit ediyor. Vatandaşlarımız etrafında yeşil alanları, okulu, sosyal donatıları olmadan hayat kalitesi düşük bir yaşam sürmek zorunda kalıyor.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: Kimsenin bu imarsız yapıları yapan, zor şartlarda hayata tutunma mücadelesi veren insanları takdir edersiniz ki suçlamaya hakkı yoktur. Sorgulanması gereken bu insanları sağlıklı konut hakkından mahrum bırakan bunun için üzerlerine düşenleri yapmayan dönemin yöneticileridir. Bizim amacımız yuva yıkmak değil, tam tersine, vatandaşlarımızı güvenli ve huzurlu yuvalara kavuşturmadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: Allah göstermesin bir deprem olsa, o depreme dayanıklılığı olmayan binalar var. Bunları şimdiden yıkalım ki depreme dayanıklı binalar olsun. Ama ne yazık ki bu konuda bir dirençle karşı karşıyayız. Gelin bize yardımcı olun. Bu kentsel dönüşümleri yapalım. Ben Cumhurbaşkanınız olarak bunu söylüyorum. Dost acı söyler, ama gerçeği söyler. Ben bunu söylüyorum. İstiyorum ki hiç canımız yanmadan bunları yapalım. Bu adımları atalım.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın sunduğu vizyon ve amaçlar doğrultusunda çalışan Gaziosmanpaşa Belediyesi, hükümetimizin ve

Büyükşehir Belediyemizin de desteğini alarak kentsel dönüşümü bir hayal olmaktan çıkarıp gerçeğe dönüştürdü.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş: Doğru, insani ölçekli yaşam alanları oluşturmada şehirlerin yenilenmesi gerekiyor. Bu bütün dünyada var. Kentleri yenilemek, daha insanın yaşacak ölçekler haline getirmek arzusu ile adımlar atalım dedik ve buna devam edeceğiz.

Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hasan Tahsin Usta: Uzlaşma zemininde ve şeffaflık ekseninde yürütmek istiyoruz. Bu çalışmaların esas ana merkezi insanlarımız. Yani hak sahipleri oluşturuyor. Diyoruz ki biz bu çalışmalar hak sahiplerinin mutluluğu, onların daha güvenli, daha konforlu bir yaşam ortamında yaşayabilmelerini sağlamaksa biz bu için çalışmaları, vatandaşlarımız için, hak sahiplerimiz için yapıyorsak, onların beklentileri bizim için önemlidir, onları itibar alırız.

Gaziosmanpaşa Belediyesi 2 yıldır belediye başkanımız Hasan Tahsin Usta'nın önderliğinde süren çalışmalar ile yalnızca İslambey değil, tüm Gaziosmanpaşa'yı mercek altına aldı. Deprem riski taşıyan binaların yanı sıra ulaşım, altyapı ve donatı anlamında tüm sorunları belirledi. İlçenin bütününe yönelik tüm ihtiyaçların çözümü hedeflendi ve kentsel dönüşüm projeleri geliştirildi Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, akademisyenler ve STK'lar ile görüşülerek uygulama aşamasına gelindi. Vatandaşlarımızın fikirleri ve hak sahiplerinin her biri ile tek tek görüşülerek onayları alındı. Riskli binaların yıkımı gerçekleştirildi. Artık İslambey sakinleri için yeni, salıklı ve güvenli bir gelecek başlıyor. Gaziosmanpaşa Belediyesi "We Haliç Gaziosmanpaşa" Kentsel Dönüşüm Projesi'nin temelleri atılıyor. İnsana ve doğaya saygılı, uluslararası Leed-ND ve Leed Neighborhood yeşil mahalle standartlarına uygun konutlar, prestij bulvarı, 2500 kişilik cami, gençlerimiz için 65 derslikli okul, 200 öğrenci kapasiteli yurt binası, 24.500 m²'lik yeşil alan ve spor alanları. Hepsi We Haliç Gaziosmanpaşa Projesi ile geliyor. Gaziosmanpaşalıları daha güvenli,

daha sağlıklı, daha huzurlu bir yaşam, mutlu bir gelecek ve parlak yarınlar bekliyor.

Halkımıza hayırlı olsun.

Gaziosmanpaşa Belediyesi We Haliç Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi.

Ek-4 Esenler'in Tarihi Projesi

"İnsan aklındaki acıları vücudu ile çeker. Şehrin ruhunda biriken acıları da bedeni yani mekanı çeker."

Esenler İstanbul'un ulaşım ağının tam orta noktasında 18,5 milyon m² yüz ölçümüne sahip. Bu alanın 4,7 milyon m²'sinde ise tam 500.000 kişi yaşıyor. 8,7 milyon m²'si askeri bölge. 0,9 m²'si Yıldız Teknik Üniversitesi. 1 milyon m²'si de tekstil kent giyim kenti oluşturmaktadır. İstanbul ortalamasında km²'ye 12.000 kişi düşerken Esenler'de km²'ye 68.000 kişi düşüyor.

Geçtiğimiz 5 yılda birçok beşeri ve fiziki sorunlar Esenler'de çözüldü ve çözümlerin tıkandığı noktalara gelindi. Esenler'de kişi başına düşen yeşil alan miktarı 0,3 m²'den iki katına çıkarılmasına rağmen ilçede alan darlığı nedeni ile yaşayan nüfusun ihtiyaç duyduğu yeni yeşil alanlar, parklar, sosyal donatı alanları üretmek imkansızlaşıyor.

Ayrıca Esenler'deki mevcut yapıların %72'si güvensiz yapılardan oluşuyor. Olası büyük bir depremde güvensiz yapıların büyük bir kısmı hasar görme riski taşımaktadır. Ayrıca imar ve mülkiyet sorunları nedeni ile yenilenemeyen 40.000 konut bulunuyor. Bu binaların yaş ortalamaları 27 olup, yapı ömrünü tamamlamışlardır. Kısacası Esenler'de yaklaşık 90.000 konut risk altında ve acilen yenilenmesi gerekiyor. İstanbul'un en yoğun nüfusa sahip ilçesi olan Esenler, meydana gelebilecek bir depremle bağlantı yollarının tam ortasında olması sebebi ile İstanbul'un kilitlemesine ve olumsuz sonuçların artmasına sebep olacak konumdadır.

Kentsel dönüşüm kapsamında yalnız Türkiye'nin değil dünyanın da en büyük 2,5 milyon m²'lik şehir parkı Esenler'de yapılıyor. Dünyada kentsel dönüşüm kapsamında üretilmiş 1., büyüklük açısından 3., Türkiye'nin ise en büyük 2,5 milyon m²'lik şehir parkı Esenler'de yapılıyor. Türkiye'nin en büyük şehir parkında

sportif alanlar, bisiklet ve yürüyüş parkurları, müze, hayvanat bahçesi, botanik bahçesi, seyir terası ve daha pek çok donatılar yer alıyor.

Esenler baştan başa yenileniyor. Böylece Esenler, yeşil alanları ve sosyal donatı alanları ile modern bir şehre dönüşüyor. Kentsel dönüşüm kapsamında Türkiye'de ilk planlı şehir Esenler'de kuruluyor. Bir şehrin yaşayabileceği bütün sorunlar çözülüyor, yeni bir şehir kuruluyor.

Esenler'in tarihini ve bahtını değiştirecek, Esenler'i sıkışıp kaldığı bu dar alandan kurtarıp rahatlatacak muhteşem tarihi proje geliyor.

Esenler'de yaşayan her bireyin beşeri sorunları çözülüyor. Plan, mülkiyet, donatı ve mekan sorunları çözülüyor. Mimar ve mülkiyet sorunları nedeni ile yenilenemeyen 40.000 konutun sorunu çözülüyor. Böylece 40.000 ailenin geleceği kurtuluyor. Toplamda ise 90.000 güvensiz konut yenileniyor.

Bu tarihi proje ile geleneksel mimariden esinlenmiş, modern imkan ve donanımlara sahip konutlar ve kültürümüz ile modernliği sentezleyen peyzajı ile yeni bir şehir doğuyor. Kent meydanı ve yaya arterleri, geleneksel çarşı kültürünü yansıtan ticari birimleri, yenilenebilir enerjili akıllı binalar, yeraltı ve yerüstü otoparkları, sağlık tesis alanları, eğitim ve kültürel tesis alanları, toplumsal alanları ile güvenli, huzurlu, ferah, yaşanabilir bir Esenler geliyor.

Bu tarihi proje ile Esenler'de sosyal ve kültürel tesis alanları 5 kat, eğitim tesisi alanları 10 kat, yeşil alanlar 15 kat, sağlık tesisi alanları 35 kat arttırılacak.

İnsan yüzlü şehir ve şehir Parkı Projesi için 8.7 milyon m²'lik Milli Savunma Bakanlığı tahsisli hazine arazisi, HUZUR VE UMUT ŞEHİRİ ESENLER'E devrediliyor.